

Spørsmål til Skole-Norge våren 2017

Analyser og resultater fra Utdanningsdirektoratets
spørreundersøkelse til skoler og skoleeiere

Roger Andre Federici, Cay Gjerustad, Karin Vaagland,
Even Hellan Larsen, Ester Rønsen og Elisabeth
Hovdhaugen

Rapport 2017:12

NIFU

Spørsmål til Skole-Norge våren 2017

Analyser og resultater fra Utdanningsdirektoratets
spørreundersøkelse til skoler og skoleeiere

Roger Andre Federici, Cay Gjerustad, Karin Vaagland,
Even Larsen, Ester Rønsen og Elisabeth Hovdhaugen

Rapport 2017:12

Rapport	2017:12
Utgitt av Adresse	Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.
Prosjektnr.	12820715
Oppdragsgiver Adresse	Utdanningsdirektoratet Postboks 9359 Grønland, NO-0135 Oslo
Bilddesign Foto	Cathrine Årving Shutterstock
ISBN	978-82-327-0275-6
ISSN	1892-2597 (online)

Copyright NIFU: CC BY-NC 4.0

www.nifu.no

Forord

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) har en treårig rammeavtale for 2017 – 2019 med Utdanningsdirektoratet om å gjennomføre halvårslige spørreundersøkelser rettet mot skoler og skoleeiere. Undersøkelsene er kjent som Utdanningsdirektoratets spørringer.

Temaene for de enkelte undersøkelsene avtales fra gang til gang og skal dekke Utdanningsdirektoratets kunnskapsbehov til enhver tid. Resultatene fra undersøkelsene offentliggjøres i NIFUs ordinære rapportserie og foreligge nedlastbare i PDF-format på Utdanningsdirektoratets og NIFUs hjemmesider.

I spørringen som ble gjennomført våren 2017 inngår fire respondentgrupper som er spurt om i alt 11 ulike temaer. Rapporten er i første rekke en tabellrapport der det bare i liten grad har vært rom for mer inngående analyser. Rapporten inneholder til sammen 92 tabeller og 31 figurer. Det er ikke skrevet noe samlet sammendrag for denne rapporten, men leseren henvises til oppsummeringene ved slutten av hvert kapittel.

Prosjektleder for Utdanningsdirektoratets spørringer er Roger André Federici. Han har skrevet rapporten i samarbeid med Cay Gjerustad, Karin Vaagland, Even Larsen, Ester Rønsen og Elisabeth Hovdhaugen. Jens Grøgaard har kvalitetssikret rapporten. Kontaktperson hos Utdanningsdirektoratet er Thorleif Orre.

Vi takker 544 grunnskoler, 85 videregående skoler, 15 fylkeskommuner og 101 kommuner som har tatt seg tid til å besvare undersøkelsen, i konkurranse med mange andre viktige gjøremål.

Oslo, 15. juni 2017

Sveinung Skule
Direktør

Idunn Seland
Ass. forskningsleder

Innhold

1	Innledning	9
2	Beskrivelse og av utvalg og gjennomføring.....	11
2.1	Overordnet om godkjente respondenter og svarprosent	12
2.2	Kommuneutvalget: 67,3 prosent deltakelse og noen små skjevheter	13
2.3	Grunnskoleutvalget: 61,1 prosent deltakelse og små skjevheter.....	14
2.4	Videregåendeutvalget: 65,4 prosent deltakelse og noen skjevheter.....	16
2.5	Gjennomføring av undersøkelsene.....	18
3	Bruk av Udir.no.....	21
3.1	Funksjonaliteten på nettsiden oppleves som god	21
3.2	Eksempler på metoder og verktøy er kjærkomment.....	23
3.3	Oppsummering.....	24
4	Realfagsstrategien	25
4.1	Mange kjenner til innholdet i strategien	25
4.2	Omtrent 39 prosent benytter tiltaksplanene	27
4.3	I hvilken grad benytter respondentene seg av skolefaglige tilbud?	30
4.4	Kartleggingsprøver brukes hyppigst til å identifisere lavt presenterende elever	31
4.5	Høyt presterende elever	33
4.6	Oppsummering.....	36
5	Nettbaserte hjelpemidler til sentralt gitt eksamen	39
5.1	Stort flertall tilbyr en form for nettbasert hjelpemiddel	39
5.2	Samarbeid ved valg av nettbaserte hjelpemiddel.....	41
5.3	Usikkert om tekniske og administrative forhold er skyld i manglende tilbud	43
5.4	Oppsummering.....	43
6	Vurdering for læring.....	45
6.1	Skoleleder i noe større grad pådriver enn skoleeier.....	46
6.2	Vurderingspraksis	46
6.3	Skoleeier og skoleleders bidrag til kompetanseutvikling i vurdering	48
6.4	Positiv oppfatning av Vurdering for lærings bidrag.....	52
6.5	Oppsummering.....	53
7	Implementering av yrkesfaglig fordypning.....	55
7.1	Elever er utplassert i bedrift deler av den tilgjengelige tiden	55
7.2	Stort samarbeid mellom bedrifter og yrkesfag	56
7.3	Oppsummering.....	57
8	Skoleeiers vurdering av Fylkesmannens arbeid.....	59
8.1	Fylkesmannen anses som en viktig medspiller	59
8.2	Stort sett fornøyd med Fylkesmannens funksjoner	62
8.3	Oppsummering.....	66
9	Dimensjonering av det yrkesfaglige opplæringstilbudet.....	69
9.1	Informasjonsflyt, mobilitet og smalere Vg1 og Vg2 skaper utfordringer	69
9.2	Elevers førstevalg og muligheter oppleves som viktige hensyn	71
9.3	Skolers anbefalinger vektlegges minst	71
9.4	Oppsummering.....	72
10	Læreplassituasjonen	75
10.1	Små endringer i fylkeskommunenes vurdering av tilgang til læreplasser	75
10.2	Mange og varierte tiltak for å skaffe læreplasser	77
10.3	Oppsigelser og permisjoner i fem fylker.....	79
10.4	Alle fylkeskommunene har opprettet alternative Vg3-tilbud.....	79
10.5	Oppsummering.....	80
11	Standpunktvurdering	81
11.1	Små nyanser i standpunktpraktisering	81
11.2	Standpunkt gir et reelt uttrykk for elevens kompetanse i noen eller stor grad.....	84
11.3	Oppsummering.....	85

12	Mat og måltider i skolen	87
12.1	Mat- og drikketilbud ved skolene	87
12.2	68 prosent har 20 minutter eller mer tid til skolelunsj	89
12.3	Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider	91
12.4	69 prosent oppgir å ikke ha endret rammene de senere årene	92
12.5	Oppsummering	93
13	Spesialpedagogisk kompetanse	95
13.1	Spesialpedagogisk kompetanse i grunnskolen og videregående	95
13.2	Større tetthet av lærere med spesialpedagogisk kompetanse på mindre skoler	97
13.3	Stor variasjon etter skoletype	99
13.4	Relativt store forskjeller mellom fylkene	99
13.5	Oppsummering	100
	Referanser	102
	Vedlegg A	103
	Vedlegg B	104
	Vedlegg C	107
	Tabelloversikt	109
	Figuroversikt	113

1 Innledning

NIFU har gjennomført halvårlige spørreundersøkelser blant skoler og skoleeiere på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet siden 2009. Vårens undersøkelse er den sekstende i rekken.

Undersøkelsen har fire målgrupper: grunnskoler, videregående skoler, kommuner og fylkeskommuner. Hver undersøkelse er dokumentert gjennom en egen rapport med tittelen «Spørsmål til Skole-Norge». Undersøkelsen våren 2017 ble gjennomført i perioden 28. februar til 18. april.

Antallet tema som inngår i undersøkelsene varierer fra gang til gang, og noen tema gjentas med jevne mellomrom. I alt elleve tema inngikk i høstens undersøkelse. Temaene presenteres i hvert sitt kapittel i rapporten. En oversikt over temaene og hvem som har blitt stilt spørsmål om disse, vises i tabell 1.1.

Tabell 1.1: Tema og målgrupper i Utdanningsdirektoratets spørringer våren 2017.

Tema	Skoleledere grunnskole	Skoleledere videregående	Skoleeiere kommune	Skoleeiere fylkeskommune
Bruk av Udir.no	x	x	x	x
Realfagsstrategien	x	x	x	x
Nettbaserte hjelpemidler til sentralt gitt eksamen	x	x	x	x
Vurdering for læring	x	x	x	x
Implementering av yrkesfaglig fordypning		x		
Skoleeiers vurdering av fylkesmannens arbeid			x	x
Dimensjonering av det yrkesfaglige opplæringstilbudet				x
Læreplassituasjonen				x
Standpunktvurdering	x	x		
Mat og måltider i skolen	x	x		
Spesialpedagogisk kompetanse	x	x		

2 Beskrivelse og av utvalg og gjennomføring

For å redusere belastningen på sektoren er Utdanningsdirektoratets spørringer organisert som en utvalgsundersøkelse. Det er derfor laget tre sammenliknbare utvalg, slik at skoler og skoleeiere ikke kontaktes oftere enn hvert halvannet år. Unntaket er *fylkeskommunene* og *ti større kommuner*, som deltar i undersøkelsen hver gang.

Når det gjelder *kommuneutvalgene* har man de siste årene tatt utgangspunkt i 429 kommuner¹ fordelt på tre utvalg. Ettersom det har vært, og kommer til å bli, flere kommunesammenslåinger i fremtiden, forventer vi at antall kommuner og skoler kan endres til neste rapportering. Antall kommuner per 1. januar 2017 var 426. I vårens spørring tar vi utgangspunkt i det opprinnelige antallet kommuner når vi oppgir svarprosent, siden utvalgene er basert på dette. Dette vil mest sannsynlig endres i neste rapportering.

Grunnskoleutvalgene er laget på tilsvarende måte, slik at grunnskolene i hvert enkelt utvalg kommer fra kommunene i det samme utvalget. I alt ti større kommuner² er, i likhet med fylkeskommunene, med i alle de tre utvalgene. Grunnskolene i disse kommunene er fordelt på de tre utvalgene med en tredjedel i hvert utvalg.

De videregående skolene er fordelt på tre utvalg med ca. en tredjedel av skolene fra hvert fylke i hvert av utvalgene.

Kommunene og de videregående skolene er i utgangspunktet ikke trukket tilfeldig, men fordelt på utvalgene innenfor fylkene etter kriterier som størrelse, geografi, kommunetype og skoletype. Der det har vært mulig å velge mellom flere kommuner eller videregående skoler som tilfredsstiller de samme kriteriene, er det trukket tilfeldig. I praksis har slik tilfeldig trekking bare vært aktuelt i fylker med særlig mange små kommuner eller mange videregående skoler. I de ti større kommunene som er med hver gang, men der bare en tredjedel av grunnskolene er med, er utvalget av skoler trukket tilfeldig.

Våren 2017 besvarte 15 av 19 fylkeskommuner undersøkelsen. 14 fullførte hele undersøkelsen, mens en fylkeskommune kun har besvart deler av den. Sistnevnte hadde nok svar til å bli inkludert i analysene.

¹ Svalbard regnes som egen kommune, tilhørende Troms fylke.

² Arendal, Bergen, Bærum, Fredrikstad, Kristiansand, Oslo, Sandnes, Stavanger, Tromsø og Trondheim.

2.1 Overordnet om godkjente respondenter og svarprosent

Tabell 2.1 viser bruttoutvalg og status fordelt på respondentgruppene *skoleleder grunnskole*, *skoleleder videregående*, *skoleeier kommune* og *skoleeier fylkeskommune*. Kategorien *godkjent* henviser her til de respondentene som har gjennomgått hele undersøkelsen. *Godkjent – noen svar* henviser til respondenter som ikke har fullført, men svart på minst 30 prosent av spørsmålene i sin gruppe. *Ikke godkjent – noen svar* er dermed de respondentene som har svart på mindre enn 30 prosent. Kategorien *frafalt* henviser til de respondentene som har gitt beskjed om at de ikke ønsker/har mulighet til å svare på vårens spørring. Den nest siste kategorien består av dem som *ikke har svart*. *Annet* inkluderer fire tilfeller hvor skolene enten er lagt ned, sammenslått eller oppgis å være en spesialskole.

Tabell 2.1: Bruttoutvalg og status etter respondentgruppe.

	Godkjent	Godkjent noen svar	Ikke godkjent	Fralfalt	Ikke svart	Annet	Totalt
Skoleleder grunnskole	524	30	11	25	317	2	907
Skoleleder videregående	81	4	1	6	36	2	130
Skoleeier kommune	94	7	4	2	43	0	150
Skoleeier fylkeskommune	14	1	0	0	4	0	19
Totalt	713	42	16	33	400	4	1206

Tabell 2.2 viser svarprosent relatert til bruttoutvalget og svarprosent relatert til populasjonen. En mer inngående gjennomgang gjøres i påfølgende delkapitler.

Merk at noen typer skoler er tatt ut av populasjonen og dermed utvalget. Dette gjelder:

- Skoler for elever med spesielle behov
- Skoler med læreplaner og organisering som skiller seg sterkt fra ordinære skoler, som for eksempel internasjonale skoler
- Skoler med svært få elever, det vil si fem eller færre

Det er ved tidligere anledninger forsøkt å invitere slike skoler, men tilbakemeldingene har i de fleste tilfellene vært at spørsmålene i undersøkelsen ikke er relevante. Skolene har derfor ikke vært med i de siste undersøkelsene som er gjennomført.

Tabell 2.2: Bruttoutvalg, populasjon og svarprosent.

	Skoleleder grunnskole	Skoleledere videregående	Skoleeier kommune	Skoleeier fylkeskommune
Bruttoutvalg	907	130	150	19
Populasjon	2758	392	429	19
Godkjente svar	554	85	101	15
Svarprosent bruttoutvalg	61,1 %	65,4 %	67,3 %	78,9 %
Svarprosent populasjon	20,1 %	21,7 %	23,5 %	78,9 %

2.2 Kommuneutvalget: 67,3 prosent deltakelse og noen små skjevheter

Det var totalt 150 kommuner i vårens kommuneutvalg. Tabell 2.3 viser hvordan utvalget var sammensatt sortert på fylke og hvilken svarprosent som ble oppnådd.

I alt 101 av de 150 inviterte kommunene deltok i undersøkelsen. Dette gir en deltakelse på 67,3 prosent. Blant de 49 kommunene som ikke deltok i undersøkelsen var det fire som åpnet undersøkelsen, men svarte på for få spørsmål til at besvarelsen kunne godkjennes. De resterende 47 kommunene som ikke deltok har ikke åpnet undersøkelsen. To av kommunene som ikke har svart ga beskjed om at de ikke ønsket eller hadde tid til å delta.

Tabell 2.3: Populasjon, bruttutvalg og svarprosent kommuner etter fylke.

	Populasjon	Utvalg	Antall svar	Svarprosent
Østfold	18	6	6	100,0
Akershus	22	8	6	75,0
Oslo	1	1	1	100,0
Hedmark	22	9	6	66,7
Oppland	26	8	4	50,0
Buskerud	21	6	4	66,7
Vestfold	14	4	2	50,0
Telemark	18	6	5	83,3
Aust-Agder	15	6	4	66,7
Vest-Agder	15	6	5	83,3
Rogaland	26	10	7	70,0
Hordaland	33	12	7	58,3
Sogn og Fjordane	26	9	7	77,8
Møre og Romsdal	36	12	7	58,3
Sør-Trøndelag	25	9	7	77,8
Nord-Trøndelag	23	8	3	37,5
Nordland	44	15	8	53,3
Troms*	25	8	7	87,5
Finnmark	19	7	5	71,4
Totalt	429	150	101	67,3

* Inkludert Svalbard

Svarprosenten varierer betydelig mellom fylkene. Når vi ser bort fra Oslo, som består av kun en kommune, er det ett fylke (Østfold) hvor alle kommunene i utvalget har deltatt. Det er også enkelte fylker hvor det mangler en eller to kommuner for å ha full deltakelse. Majoriteten har minst 60 prosent deltakelse. Oppslutningen er svakest i Nord-Trøndelag hvor kun 37,5 prosent av kommunene deltok.

I tabell 2.4 (neste side) vises svarprosent for kommunene fordelt per landsdel.

Tabell 2.4: Svarprosent kommuner etter landsdel³ og innbyggertall.

	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer	Total
	%	%	%	%
Oslo og Akershus	0,0	100,0	85,7	77,8
Øst-Norge	50,0	68,8	84,6	69,2
Sør- og Vest-Norge	58,8	76,0	61,5	67,3
Midt- og Nord-Norge	56,5	66,7	77,8	63,8
Totalt	54,9	71,9	76,2	67,3

Tabell 2.4 viser at svarprosenten varierer etter kommunestørrelse og landsdel. Deltakelsen er høyest i de største kommunene, og høyest i Oslo og Akershus, tett fulgt av Øst-Norge.

Tabell 2.5 viser landsdel og folketall for kommunene som deltok i undersøkelsen (nettutvalget) sammenlignet med alle kommuner i Norge (populasjonen).

Tabell 2.5: Sammensetning av nettutvalg kommuner etter landsdel og innbyggertall sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.

	Under 3000		3000 til 9999		10.000 og mer		Totalt	
	%		%		%		%	
	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon
Oslo og Akershus	0,0	0,2	1,0	0,2	5,9	4,9	6,9	5,4
Øst-Norge	5,0	7,0	10,9	12,1	10,9	8,6	26,7	27,7
Sør- og Vestlandet	9,9	12,1	18,8	14,9	7,9	8,2	36,6	35,2
Midt- og Nord-Norge	12,9	17,5	9,9	9,1	6,9	5,1	29,7	31,7
Totalt	27,7	36,8	40,6	36,4	31,7	26,8	100,0	100,0

Fordelingen av kommunene som har besvart undersøkelsen avviker noe fra det vi finner i populasjonen. Tabellen viser at små kommuner er underrepresentert, mens det er en viss overrepresentasjon av store og mellomstore kommuner. Ser man på totalen for landsdel er avviket mellom utvalg og populasjon mindre. Det er rimelig å forvente at undersøkelsen gjenspeiler variasjoner mellom kommuner på en akseptabel måte.

2.3 Grunnskoleutvalget: 61,1 prosent deltakelse og små skjevheter

I alt 907 grunnskoler ble invitert til å være med i undersøkelsen våren 2017. Utvalget er hentet fra en populasjon på 2758 ordinære grunnskoler. 524 grunnskoler gjennomførte hele undersøkelsen, mens 41 besvarte deler av den. 30 av sistnevnte ble godkjent. 317 har ikke åpnet eller svart på undersøkelsen og av disse ga 25 beskjed om at de ikke ønsket å delta. Tidsbruk var den primære årsaken som ble oppgitt for dette. To skoler utgikk fordi de var sammenslått eller var spesialskole.

Tabell 2.6 (neste side) viser hvordan utvalget var sammensatt sortert på fylke og hvilken svarprosent som ble oppnådd.

³ De ulike landsdelene består av følgende fylker:

Oslo og Akershus: Oslo og Akershus

Øst-Norge: Østfold, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold og Telemark

Sør- og Vestlandet: Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal

Midt- og Nord-Norge: Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark.

Tabell 2.6: Populasjon, bruttoutvalg og svarprosent grunnskoler etter fylke.

	Populasjon	Utvalg	Antall svar	Svarprosent
Østfold	122	40	24	60,0
Akershus	241	80	54	67,5
Oslo	144	48	35	72,9
Hedmark	125	41	26	63,4
Oppland	121	35	25	71,4
Buskerud	137	46	28	60,9
Vestfold	112	37	16	43,2
Telemark	101	30	18	60,0
Aust-Agder	68	22	9	40,9
Vest-Agder	101	33	19	57,6
Rogaland	232	78	50	64,1
Hordaland	288	94	55	58,5
Sogn og Fjordane	110	30	16	53,3
Møre og Romsdal	198	69	37	53,6
Sør-Trøndelag	154	48	31	64,6
Nord-Trøndelag	101	37	23	62,2
Nordland	199	74	49	66,2
Troms*	129	43	24	55,8
Finnmark	75	22	15	68,2
Totalt	2758	907	554	61,1

* Inkludert Svalbard

Svarprosenten varierer også her mellom fylkene. Både i Oslo og Oppland besvarer over 70 prosent av de inviterte skolene undersøkelsen. Ellers er deltakelsen over 50 prosent for majoriteten. Den laveste oppslutningen av skoler finner man i Aust-Agder.

I tabell 2.7 og 2.8 vises svarprosent for grunnskolene sortert på henholdsvis landsdel og skoletype, samt landsdel og skolestørrelse.

Tabell 2.7: Svarprosent grunnskole etter landsdel og skoletype.

	Barneskole	1 - 10 skole	Ungdomsskole	Totalt
	%	%	%	%
Oslo og Akershus	72,5	52,9	71,0	69,5
Østlandet	57,3	55,3	66,7	59,0
Sør- og Vestlandet	56,7	49,3	67,3	56,7
Midt- og Nord-Norge	56,7	64,8	75,0	62,9
Totalt	59,2	57,0	69,3	61,1

Tabellen viser at svarprosenten varierer noe etter skoletype. Ungdomsskolene har høyere deltakelse enn barneskolene og 1-10 skolene foruten barneskolene i Oslo og Akershus, sett under ett.

Tabell 2.8 (neste side) viser videre at deltakelsen varierer noe etter landsdel og skolestørrelse. De største skolene deltar i større grad enn de mellomstore og minste.

Tabell 2.8: Svarprosent grunnskole etter landsdel og skolestørrelse.

	Under 100	100 - 299	300 og over	Totalt
	%	%	%	%
Oslo og Akershus	57,1	61,3	73,3	69,5
Østlandet	60,4	55,8	63,9	59,0
Sør- og Vestlandet	53,5	62,0	52,2	56,7
Midt- og Nord-Norge	55,6	68,8	66,7	62,5
Totalt	55,7	61,4	63,7	61,1

Tabellene 2.9 og 2.10 viser hvordan nettoutvalget, altså de grunnskolene som har deltatt i undersøkelsen, er sammensatt etter landsdel, skoleslag og skolestørrelse sammenliknet med populasjonen av grunnskoler. Det er noen forskjeller mellom nettoutvalget og populasjonen. Disse er imidlertid ikke store, og utvalget ser ut til å representere populasjonen på en god måte. De minste skolene er noe underrepresentert, mens de største er svakt overrepresentert. Dette har man også sett i tidligere spøringer.

Tabell 2.9: Sammensetning av nettoutvalg grunnskoler etter landsdel og skoletype sammenliknet med populasjonen. Totalprosent.

	Barneskole		1 - 10 skole		Ungdomsskole		Totalt	
	%		%		%		%	
	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon
Oslo og Akershus	10,5	8,7	1,6	2,0	4,0	3,3	16,1	14,0
Øst-Norge	14,8	16,3	3,8	4,2	5,8	5,5	24,4	26,0
Sør- og Vestlandet	20,8	22,3	6,3	7,8	6,3	6,1	33,4	36,1
Midt- og Nord-Norge	10,6	11,1	10,3	9,8	4,3	2,9	25,5	23,9
Totalt	56,7	58,4	22,0	23,8	20,4	17,8	100,0	100,0

Tabell 2.10: Sammensetning av nettoutvalg grunnskoler etter landsdel og skolestørrelse sammenliknet med populasjonen. Totalprosent.

	Under 100		100 - 299		300 og mer		Totalt	
	%		%		%		%	
	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon
Oslo og Akershus	0,7	0,7	3,4	3,8	11,9	9,4	16,1	14,0
Øst-Norge	5,2	5,4	12,1	13,2	7,0	7,4	24,4	26,0
Sør- og Vestlandet	9,6	10,8	15,3	15,5	8,5	9,9	33,4	36,1
Midt- og Nord-Norge	9,9	11,0	9,6	8,4	5,8	4,4	25,3	23,9
Totalt	25,5	27,9	40,4	40,9	33,2	31,1	100,0	100,0

2.4 Videregåendeutvalget: 65,4 prosent deltakelse og noen skjevheter

130 videregående skoler var med i utvalget våren 2017. Utvalget av videregående skoler er hentet fra populasjonen på 392 skoler. Det er utfordrende å følge med på hvilke videregående skoler som finnes i Norge. Skoler legges ned, nye opprettes og eksisterende skoler slås sammen til større enheter. Populasjonene og utvalgene er konstruert på bakgrunn av diverse registre og søk på skolers hjemmesider.

I tabell 2.11 vises utvalget sortert på fylke og hvilken svarprosent som ble oppnådd.

Tabell 2.11: Populasjon, bruttutvalg og svarprosent grunnskoler etter fylke.

	Populasjon	Utvalg	Antall svar	Svarprosent
Østfold	19	6	3	50,0
Akershus	36	12	10	83,3
Oslo	31	8	5	62,5
Hedmark	17	6	3	50,0
Oppland	11	2	2	100,0
Buskerud	18	6	5	83,3
Vestfold	14	4	1	25,0
Telemark	13	5	2	40,0
Aust-Agder	9	3	2	66,7
Vest-Agder	16	5	5	100,0
Rogaland	35	12	8	66,7
Hordaland	50	17	12	70,6
Sogn og Fjordane	13	5	3	60,0
Møre og Romsdal	27	10	4	40,0
Sør-Trøndelag	26	9	7	77,8
Nord-Trøndelag	13	4	1	25,0
Nordland	17	5	3	60,0
Troms*	16	6	6	100,0
Finnmark	11	5	3	60,0
Totalt	392	130	85	65,4

* Inkludert Svalbard

I alt kunne besvarelser fra 85 skoler godkjennes. Det tilsvarer en deltakelse på 65,4 prosent. 36 skoler har ikke svart på undersøkelsen og av disse har seks gitt beskjed om at de ikke hadde tid eller ønsket å delta. Av de skolene som kun hadde noen svar, var det en skole som ikke ble godkjent.

Svarprosenten varierer betydelig mellom fylkene. Deltakelsen er høy i mange av fylkene. I Oppland, Vest-Agder og Troms har alle videregående skolene deltatt. Både i Vestfold og Nord-Trøndelag er deltakelsen kun 25 prosent.

Tabell 2.12 viser at de tre ulike typene videregående skoler er godt representert i nettutvalget, når man sammenligner med populasjonen.

Tabell 2.12: Sammensetning av nettutvalg videregående skole etter landsdel og skoletype sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.

	Studie- spesialiserende		Kombinert		Yrkesfaglig		Totalt	
	%		%		%		%	
	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon
Oslo og Akershus	7,1	4,6	9,4	12,0	0,0	0,5	16,5	17,1
Øst-Norge	1,2	4,3	16,5	18,4	1,2	0,8	18,8	23,5
Sør- og Vestlandet	5,9	8,2	28,2	24,7	5,9	5,4	40,0	38,3
Midt- og Nord-Norge	4,7	2,0	17,6	18,4	1,2	0,8	23,5	21,2
Totalt	18,8	19,1	71,8	73,5	8,2	7,4	100,0	100,0

Sammensetningen av nettoutvalget avviker noe fra populasjonen når det gjelder skolestørrelse og landsdel, men dette er kun når man ser landsdelene hver for seg. Dette gjelder spesielt Øst-Norge hvor de små og store skolene er underrepresentert. Den totale fordelingen mellom landsdelene ligger relativt nærme fordelingen i populasjonen.

Tabell 2.13: Sammensetning av nettoutvalg videregående etter landsdel og skolestørrelse sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.

	Under 250		250 - 599		600 og over		Alle	
	%		%		%		%	
	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon	Utvalg	Populasjon
Oslo og Akershus	2,4	1,8	3,5	6,4	10,6	8,9	16,5	17,1
Øst-Norge	3,5	6,9	10,6	7,9	4,7	8,7	18,8	23,5
Sør- og Vestlandet	14,1	11,7	14,1	16,1	11,8	10,5	40,0	38,3
Midt- og Nord-Norge	7,1	7,7	11,8	8,2	4,7	5,4	23,5	21,2
Totalt	27,1	28,1	40,0	38,5	31,8	33,4	100,0	100,0

2.5 Gjennomføring av undersøkelsene

Spørringene for Utdanningsdirektoratet ble gjennomført i perioden 28. mars til 18. april 2017. Undersøkelsen ble gjennomført elektronisk for alle fire målgrupper. Det ble gitt i alt seks påminnelser om undersøkelsen, en per uke (ikke påsken). Deltakelsen er på linje med det som har vært vanlig de siste årene. Tatt i betraktning at undersøkelsen er et ledd i styrkingen og styringen av skoler og skoleeiere hadde det vært ønskelig med høyere deltakelse. Selv om representativiteten er god for mange av gruppene ville høyere deltakelse gjort funnene sikrere.

Spørreskjemaet er utarbeidet i samarbeid mellom Utdanningsdirektoratet og NIFU. Utdanningsdirektoratet laget det første utkastet. NIFU har kommet med forslag til forbedringer når det gjelder utformingen av spørsmålene, men har i hovedsak latt oppdragsgiverne selv bestemme innholdet i spørsmålene.

Respondentene fikk, i tillegg til en elektronisk lenke til selve undersøkelsen, også tilsendt en lenke til en pdf-fil som gjenga alle spørsmålene, slik at de kunne bruke denne som kladd før de fylte ut det elektroniske skjemaet. Fordi undersøkelsene er satt sammen av ulike temaer, kan det ha vært nødvendig for skolene og skoleeierne å involvere flere personer i arbeidet med å besvare undersøkelsen. Dette gjelder trolig særlig i fylker og kommuner, men kan også være aktuelt på skoler. Vi har ikke fått noen henvendelser fra respondentene om tekniske problemer i forbindelse med gjennomføringen.

For å få mer kunnskap om belastningen på respondentene, ba vi om å få oppgitt hvem som besvarte undersøkelsen. Fordelingen vises i tabell 2.14.

Tabell 2.14: Hvem svarer på vegne av skolen? Flere svar er mulig.

	Barneskole	1 - 10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
Rektor	94,0	97,6	93,9	94,1	94,7
Assisterende rektor	1,6	0,0	4,4	10,6	3,0
Inspektør	1,3	2,4	1,8	2,4	1,7
Avdelingsleder	1,6	0,8	2,6	14,1	3,3
Annet	1,6	1,6	0,9	5,9	2,0
N	315	123	114	85	637

Ved både grunnskolene og de videregående skolene var rektor i de aller fleste tilfellene involvert i besvarelsen. Ved noen av skolene var inspektør og assisterende rektor også med, enten i tillegg til eller i stedet for rektor. Ved de videregående skolene spiller assisterende rektor en noe større rolle enn ved grunnskolene. Totalt er det 5,5 prosent av respondentene som oppgir at det er flere enn en person involvert i utfyllingen. Det at skolene kunne krysse av for mer enn ett alternativ gjør at summen overstiger 100 ved alle skoleslagene. Fordelingen avviker litt fra det man fant i fjorårets undersøkelse, da svarte 82 prosent av rektorene ved videregående skole at de var involvert i utdanningen.

To prosent har krysset av for kategorien annet. Deres svar på et åpent spørsmål viser at i denne gruppen finnes seksjonsledere, fungerende/konstituerte rektorer, lærere, og en enhetsleder.

Lignende spørsmål ble stilt til skoleeierne. I tabell 2.15 vises hvem som svarer på undersøkelsen på vegne av kommunen/fylkeskommunen.

Tabell 2.15: Hvem svarer på undersøkelsen på vegne av kommunen/fylkeskommunen? Flere svar er mulig.

	Kommune Antall	Fylkeskommune Antall
Rådmann, assisterende rådmann og lignende	8	1
Skolefaglig ansvarlig (eksempel utdanningsdirektør, skolesjef, oppvekstsjef, seksjonssjef for skole)	82	14
Seksjonsleder, avdelingsleder og lignende stillinger på mellomledernivå	2	-
Rådgiver, konsulent, førstesekretær, og lignende)	10	5
Annet	4	2

I kommunene er det først og fremst skolefaglig ansvarlige som har besvart undersøkelsen. Skolefaglig ansvarlig har også besvart undersøkelsen i de fleste av fylkeskommunene. Vi ser at summen av de som har svart overstiger antallet skoleeiere som er med, noe som betyr at flere enn en person er involvert i noen av kommunene/fylkeskommunene. Kategorien annet inneholder stillinger som utviklingssjef og skolefaglig rådgiver.

3 Bruk av Udir.no

En av hensiktene med spørsmålene knyttet til Udir.no er å undersøke om brukere mener at denne nettsiden kun skal formidle ren styringsinformasjon eller om den også bør inneholde støttemateriell i form av maler, eksempler på metoder, verktøy og refleksjonsspørsmål som kan understøtte gode prosesser i utdanningssektoren.

Spørsmålene er stilt til alle respondentgruppene, og mellom 734 og 751 respondenter svarer. Det er også gjort innledende analyser av svarfordelingen sortert på landsdel, elevtall og kommunestørrelse etter folketall. Disse analysene viser at det er beskjedne variasjoner basert på disse oppdelingene.

Kapittelet presenterer først resultater knyttet til spørsmål om nettsidens funksjonalitet. Deretter vises resultater knyttet til hvorvidt det bør finnes eksempler på metoder og verktøy på hjemmesiden, og hvorvidt man mener at denne typen informasjon kan legge for sterke føringer for skolens arbeid.

3.1 Funksjonaliteten på nettsiden oppleves som god

Respondentene har oppgitt grad av enighet knyttet til tre påstander om nettsidens funksjonalitet. Tabell 3.1, 3.2 og 3.3 viser svarene.

Det er lite variasjon mellom skoleeiere og skoleledere i svarene knyttet til hvor lett det er å finne fram på udir.no (tabell 3.1). 83 prosent er litt eller helt enig i at det er lett å finne fram, med unntak av skoleeiere i fylkeskommunen (73 prosent). Vær oppmerksom på at det kun er 15 skoleeiere i fylkeskommunen og små endringer gir store utslag i prosentandelen. Ser man skoleeiere og skoleleder under ett er det 17 prosent som er «litt uenig» eller «helt uenig» i påstanden.

Tabell 3.1: «Det er lett å finne fram på udir.no», etter respondentgruppe. Prosent.

	Kommune	Fylkeskommune	Grunnskole	Videregående	Totalt
	%	%	%	%	%
Helt uenig	4	7	3	4	3
Litt uenig	14	20	14	12	14
Litt enig	48	40	47	59	49
Helt enig	34	33	36	25	34
<i>N</i>	<i>100</i>	<i>15</i>	<i>552</i>	<i>85</i>	<i>752</i>

Hva angår udir.no sin søkefunksjon er de færreste helt uenig i at dette er en god søkefunksjon. Det er ikke betydelige forskjeller mellom skoleeiere og skoleledere, men en større prosentandel av skoleeiere i kommunen og skoleledere i grunnskolen er enig i utsagnet.

Tabell 3.2: «Udir.no har en god søkefunksjon», etter respondentgruppe. Prosent.

	Kommune	Fylkeskommune	Grunnskole	Videregående	Totalt
	%	%	%	%	%
Helt uenig	5	0	3	5	3
Litt uenig	15	33	18	20	18
Litt enig	48	47	52	54	51
Helt enig	32	20	27	21	27
<i>N</i>	98	15	542	84	739

Det ser ikke ut til å være mye misnøye knyttet til språket på nettsiden. 95 prosent er litt eller helt enig i at udir.no har et godt og forståelig språk. Blant skolelederne har en større andel heller svart «litt enig» enn «helt enig» sammenlignet med skoleeiere.

Tabell 3.3: «Udir.no har et godt og forståelig språk», etter respondentgruppe. Prosent.

	Kommune	Fylkeskommune	Grunnskole	Videregående	Totalt
	%	%	%	%	%
Helt uenig	0	0	2	1	1
Litt uenig	4	0	3	5	3
Litt enig	21	27	29	43	30
Helt enig	75	73	65	51	65
<i>N</i>	99	15	547	83	744

Det er stor enighet blant både skoleeiere og skoleledere om at nettsiden gir mye nyttig informasjon. 79 prosent har svart at de er «helt enig» i dette.

Tabell 3.4: «Udir.no gir meg mye nyttig informasjon», etter respondentgruppe. Prosent.

	Kommune	Fylkeskommune	Grunnskole	Videregående	Totalt
	%	%	%	%	%
Helt uenig	0	0	2	2	2
Litt uenig	2	0	0	0	0
Litt enig	10	27	21	19	19
Helt enig	88	73	77	78	79
<i>N</i>	99	15	549	83	746

Det er derimot større uenighet knyttet til mengden informasjon som ligger ute på udir.no (tabell 3.5, neste side). I alt er det flere (57 prosent) som er «litt uenig» eller «helt uenig» i at det er for mye informasjon på nettsidene. Det er blant skoleeiere i fylkeskommunen man finner den største prosentandelen som er uenig i at det er for mye informasjon. Den største prosentandelen som er helt enig finner vi blant skoleeiere i kommunen, hvor én av fire oppgir dette. De aller fleste som mener det er for mye informasjon på Udir.no synes også at nettsiden gir mye nyttig informasjon (over 95 prosent er litt eller helt enig, se krysstabell A.1 og A2, som ligger vedlagt).

Tabell 3.5: «Det er for mye informasjon på Udir.no», etter respondentgruppe. Prosent.

	Kommune	Fylkeskommune	Grunnskole	Videregående	Totalt
	%	%	%	%	%
Helt uenig	30	40	25	29	27
Litt uenig	25	40	29	38	30
Litt enig	20	13	28	20	26
Helt enig	24	7	17	13	17
<i>N</i>	<i>99</i>	<i>15</i>	<i>538</i>	<i>82</i>	<i>734</i>

3.2 Eksempler på metoder og verktøy er kjærkomment

Tabell 3.6 viser at de fleste er enige i at Udir.no bør inneholde metoder, maler og verktøy som skoler kan bruke. En av fire oppgir å være «litt enig», hvilket kan antyde en viss betenkelighet blant en del skoleledere og skoleeiere. De største andelene som er «litt uenig» eller «helt uenig» finner vi blant både skoleeiere i fylkeskommunen (13 prosent) og skoleledere i videregående skole (14 prosent), men ellers er det svært få som svarer i denne delen av skalaen.

Tabell 3.6: «Udir.no bør inneholde eksempler på metoder, maler og verktøy barnehager og skoler kan bruke i sitt arbeid», etter respondentgruppe. Prosent.

	Kommune	Fylkeskommune	Grunnskole	Videregående	Totalt
	%	%	%	%	%
Helt uenig	2	0	2	2	2
Litt uenig	1	13	2	12	3
Litt enig	24	40	25	29	26
Helt enig	73	47	72	56	70
<i>N</i>	<i>100</i>	<i>15</i>	<i>541</i>	<i>85</i>	<i>741</i>

I tabell 3.7 ser man at nesten én av fire sier seg «litt enig» eller «helt enig» i at eksempler på metoder, maler og verktøy legger for store føringer for barnehagers og skolers arbeid. Skoleeiere i fylkeskommunen framstår som noe mer skeptisk enn andre, hvor 27 prosent er «litt enig» eller «helt enig». Det er likevel vanskelig å finne en sammenheng mellom de som er enig i at eksempler på metoder og lignende legger for sterke føringer og de som er uenig i at det bør være denne type verktøy på nettsiden til Utdanningsdirektoratet (se krysstabell X.X som ligger vedlagt).

Tabell 3.7: «Eksempler på metoder, maler og verktøy på udir.no legger for sterke føringer for barnehagers og skolers arbeid», etter respondentgruppe. Prosent.

	Kommune	Fylkeskommune	Grunnskole	Videregående	Totalt
	%	%	%	%	%
Helt uenig	44	40	43	40	43
Litt uenig	32	33	34	38	34
Litt enig	16	20	16	17	16
Helt enig	7	7	8	5	7
<i>N</i>	<i>99</i>	<i>15</i>	<i>547</i>	<i>84</i>	<i>745</i>

3.3 Oppsummering

Skoleeierne og skolelederne fikk spørsmål om funksjonaliteten til nettsiden Udir.no, og om de mener nettsiden kun skal formidle ren styringsinformasjon eller om den også bør inneholde støttemateriell i form av maler, eksempler på metoder, verktøy o.l. som kan understøtte gode prosesser i utdanningssektoren.

Både skoleledere og skoleeiere opplever at det er lett å finne fram på Udir.no og at nettsiden gir mye nyttig informasjon. Omtrent tre av fire er enig i at Udir.no har en god søkefunksjon, mens litt under halvparten mener det er for mye informasjon på Udir.no. På de to sistnevnte spørsmålene er variasjonen i svarene stor. Det indikerer at oppfatningen blant skoleledere og skoleeiere varierer.

I alt 70 prosent er helt enige i at Udir.no bør inneholde metoder, maler og verktøy som skoler kan bruke. Andelen som svarer slik er lavere blant fylkeskommunene og skolelederne i videregående skoler enn kommunene og lederne i grunnskolen. Totalt svarer rundt én av fire at de er litt- eller helt enig i at denne type ressurser legger for sterke føringer på skolers arbeid, hvilket antyder at en del av respondentene har noen forbehold knyttet til dette. Blant de som mener det legger for sterke føringer er likevel over 90 prosent også litt- eller helt enig i at Udir.no bør inneholde denne typen ressurser. En mulig tolkning er at det å legge ut metoder, maler og verktøy på Udir.no er kjærkomment så lenge det ikke knyttes sterke forventninger til hvordan disse ressursene benyttes på skolene.

4 Realfagsstrategien

Utdanningsdirektoratet ønsker mer kunnskap om skoleeierne og skoleledernes kjennskap til den nasjonale satsingen «Tett på realfag». Tett på realfag er regjeringens strategi for økt kompetanse i realfag og gjelder fra 2015 til 2019. Strategien skal mobilisere, bevisstgjøre og forplikte dem som er tetttest på barn og unge, og som har de beste mulighetene til å bidra til at barn og unge lærer og utforsker realfag med motivasjon og glede. Målgruppene for strategien er lærere, ledere, andre tilsatte og eiere i barnehager og skoler.

I forbindelse med strategien utvikler Utdanningsdirektoratet årlige tiltaksplaner. Det er derfor også ønskelig å vite noe om sektorens kjennskap til og bruk av disse. Data fra årets spørringer vil brukes til videre utvikling av tiltaksplanene for 2018 og 2019.

Flere av spørsmålene ble stilt til både skoleledere og skoleeiere, altså til alle respondentgruppene. Der spørsmålene kun stilles til for eksempel skoleledere, oppgis dette.

4.1 Mange kjenner til innholdet i strategien

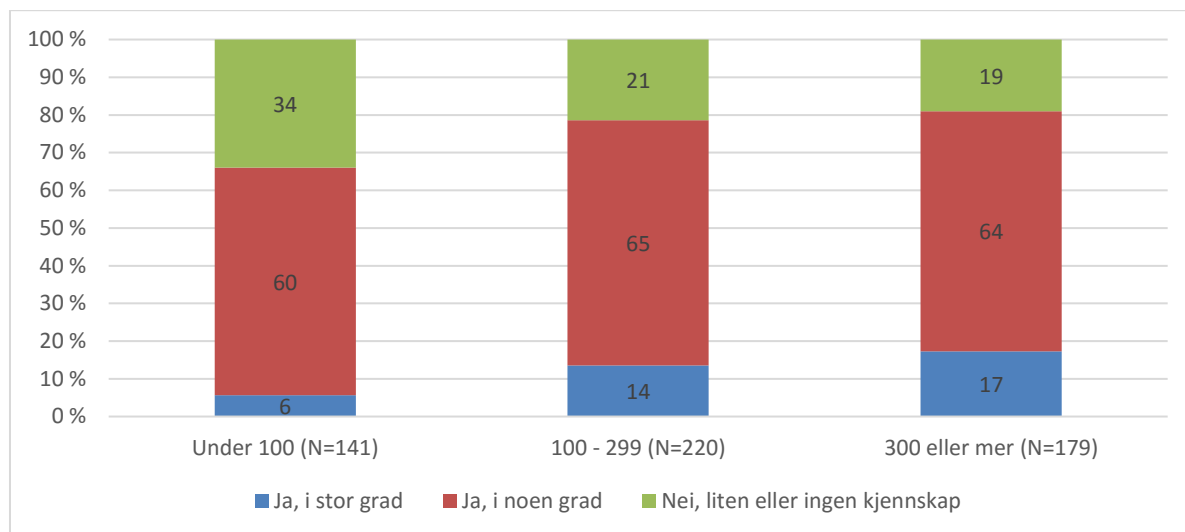
Respondentene ble innledningsvis stilt spørsmål om i hvilken grad de kjenner til innholdet i den nasjonale strategien «Tett på realfag – Nasjonal strategi for realfag i barnehagen og grunnopplæringen (2015-2019)». Svarfordelingen er vist i tabell 4.1. Merk at antall respondenter i fylkeskommuner er lavt og prosenteringen dermed noe misvisende/kunstig når man sammenligner med de øvrige gruppene.

Tabell 4.1: «Kjennskap til innholdet i strategien», etter respondentgruppe. Prosent.

	Kommune %	Fylkes- kommune %	Grunnskole %	Videregående %	Totalt %	N
Ja, i stor grad	19	43	13	9	14	102
Ja, i noen grad	65	50	65	47	61	453
Nei liten eller ingen kjennskap	16	7	24	44	25	181
N	98	14	542	82	736	736

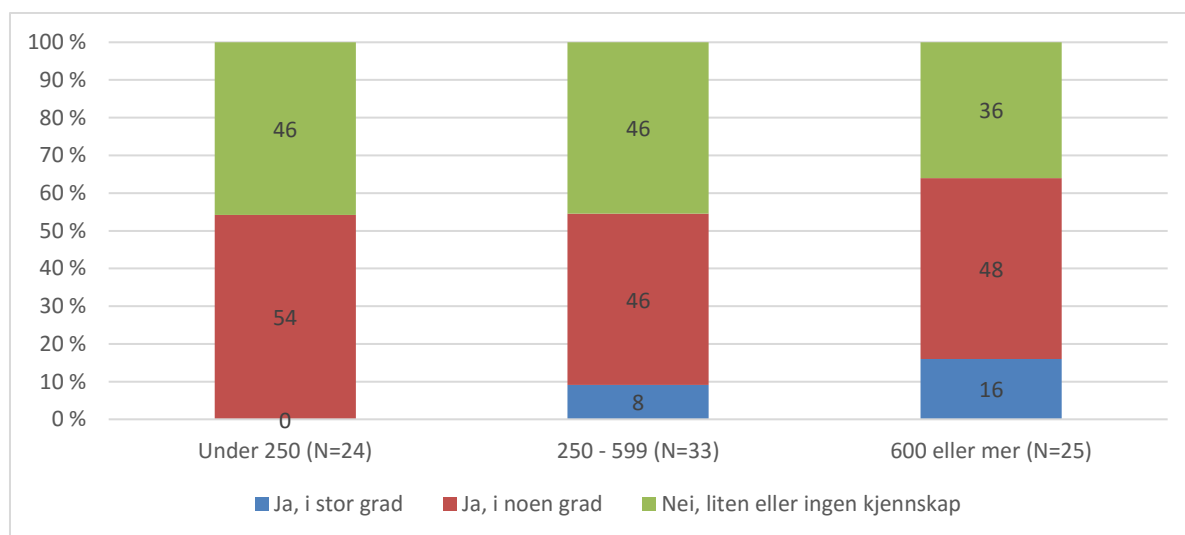
Tabellen viser at det er skolelederne i de videregående skolene som i størst grad oppgir at de *ikke* kjenner til innholdet i strategien (44 prosent). Når man ser på totalen oppgir 75 prosent at de kjenner til strategien «i stor» eller «i noen grad».

Figur 4.1 viser kjennskap til innholdet i strategien fordelt på grunnskolenes skolestørrelse. Tendensen her er at det er de største skolene, altså de med høyest antall elever, som i størst grad oppgir å kjenne til strategien.

Figur 4.1: «Kjennskap til innholdet i realfagsstrategien», skoleledere i grunnskolen etter skolestørrelse. Prosent.

For de videregående skolene er mønsteret relativt likt som i grunnskolene. Det er interessant at ingen av respondentene fra de minste videregående skolene oppgir «ja, i stor grad».

Figur 4.2: «Kjennskap til innholdet i realfagsstrategien», skoleledere i videregående etter skolestørrelse. Prosent.

I tabell 4.2 (neste side) ser vi på skoleeierne på kommunalt nivå og sorterer deres svar etter kommunistørrelse. Det er kommunene med 10 000 eller flere innbyggere som i størst grad oppgir å kjenne til innholdet i strategien. Merk at også her vil antall respondenter per rute i tabellen tidvis være lav, så funnene bør leses med forsiktighet.

Tabell 4.2: «Kjennskap til innholdet i realfagsstrategien», kommuner etter kommunestørrelse. Prosent.

	Under 3000 %	3000-9999 %	10 000 eller mer %	Totalt %	N
Ja, i stor grad	19	7	37	19	19
Ja, i noen grad	63	71	57	64	63
Nei liten eller ingen grad	18	22	7	16	16
N	27	41	30	98	98

Det ble også gjennomført en analyse av respondentenes svar på kjennskap til innhold sortert på landsdel. Det var ikke substansielle forskjeller mellom disse.

4.2 Omtrent 39 prosent benytter tiltaksplanene

Skoleeiere og skoleledere som svarte at de *kjenner til innholdet* i strategien fikk videre spørsmål om de benytter ett eller flere tiltak fra de årlige tiltaksplanene som utvikles. Dette betyr at de 181 respondentene som svarte «nei i liten eller ingen grad», ikke fikk dette spørsmålet. Svarfordelingen sortert på alle respondentgruppene som svarte positivt er vist i tabell 4.3.

Tabell 4.3: «Har dere benyttet tiltaksplanene?». Skoleledere og skoleeiere. Prosent.

	Kommune %	Fylkes- kommune %	Grunnskole %	Videregående %	Totalt %	N
Ja, vi jobber med flere tiltak	26	77	21	22	23	127
Ja, vi jobber med ett tiltak	15	8	17	13	16	88
Nei, men vi skal begynne	22	8	31	26	29	161
Nei, ingen av tiltakene er relevante for vår situasjon	15	0	12	15	12	69
Nei, kjenner ikke til tiltaksplanene	23	8	19	24	20	110
N	82	13	414	46	555	555

I tabellen ser man at svarfordelingen generelt er relativt jevn blant skoleeierne i kommunen og grunnskole/videregående. Dette gjelder alle svaralternativene. Lav N gjør at fylkeskommunenes svar blir noe kunstig. Totalt oppgir 39 prosent at de jobber med ett eller flere tiltak. 29 prosent oppgir at de skal begynne med tiltak.

Det ble videre gjort en analyse for å se om skolestørrelse har sammenheng med i hvilken grad tiltak benyttes. I tabell 4.4 vises resultater for både grunnskole og videregående. Merk at antall respondenter i rutene tidvis kan være lav, spesielt for de videregående skolene.

Tabell 4.4: «Har dere benyttet tiltaksplanene?». Skoleledere etter skolestørrelse. Prosent.

	De minste ¹		De mellomste ²		De største ³		Totalt		N	
	%		%		%		%			
	GS	VGS	GS	VGS	GS	VGS	GS	VGS	GS	VGS
Ja, vi jobber med flere tiltak	11	8	19	17	28	38	20	21	84	10
Ja, vi jobber med ett tiltak	12	23	18	6	19	13	17	13	69	6
Nei, men vi skal begynne	32	23	35	39	28	13	32	26	131	12
Nei, ingen av tiltakene er relevante for vår situasjon	19	23	9	17	11	13	12	17	50	8
Nei, kjenner ikke til tiltaksplanene	26	23	19	22	14	25	19	23	77	11
N	93	13	173	18	145	16	411	47	411	47

1. GS=Under 100, VGS=Under 250. 2. GS=100-299, VGS=250-599. 3. GS=Over 300. VGS=Over 600.

Selv om man skal være forsiktig med tolkningene, kan de se ut som at det er de største skolene som oppgir at de «jobber med flere tiltak». Det ser også ut som at det er de minste skolene som i høyest grad oppgir at ingen av tiltakene er relevante. Et lignende mønster finner man når man sorterer på kommune – det er de største kommunene som arbeide med flere tiltak.

I tabell 4.5 vises svarfordelingen på samme spørsmål, fordelt på skoletype.

Tabell 4.5: «Har dere benyttet tiltaksplanene?». Skoleledere etter skoletype. Prosent.

	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Totalt	N
	%	%	%	%	%	
Ja, vi jobber med flere tiltak	23	13	21	21	21	94
Ja, vi jobber med ett tiltak	16	16	19	13	16	75
Nei, men vi skal begynne	28	35	39	26	31	143
Nei, ingen av tiltakene er relevante for vår situasjon	13	14	8	17	13	58
Nei, kjenner ikke til tiltaksplanene	19	23	13	23	19	88
N	240	88	83	47	458	458

Tabellen viser at det er relativt jevnt mellom skoletypene. Enkelte steder skiller 1-10 skoler seg noe ut sammenlignet med de øvrige.

De respondentene som svarte at de hadde benyttet seg av tiltak(ene), har planlagt å gjøre dette, eller ikke så dem som relevante, fikk videre spørsmål om mangler ved tiltaksplanene. Av de 555 som

svarte dette var det 110, altså nesten 20 prosent, som svarte at de ikke kjente til tiltaksplanene. Svarfordelingen på spørsmål om «er det noe du mener mangler som tiltak» er vist i tabell 4.6.

Tabell 4.6: «Mangler knyttet til tiltaksplanene», etter respondentgruppe (skoleledere og skoleeiere). Prosent.

	Kommune %	Fylkes- kommune %	Grunnskole %	Videregående %	Totalt %
Det er behov for andre eller flere tiltak som kan bidra til å styrke elevenes motivasjon for læring i realfag	27	42	34	31	33
Det er behov for mer differensierte tiltak rettet mot barn og unge på lavt nivå i matematikk	51	42	50	60	50
Det er behov for en annen innretning av videreutdanningen av realfagslærerne	18	0	10	9	11
Annet	10	17	6	11	7
<i>N</i>	63	12	335	35	445

Tabellen viser respondentene som krysset av for spørsmålet. Her var flere avkrysningen mulig, og rundt 30 prosent krysset av for to av alternativene og 8 prosent krysset av flere enn dette. Svarene på de to første spørsmålene er relativt jevnt fordelt mellom gruppene, selv om det er noen forskjeller. På vegne av de videregående skolene oppgir over halvparten av skolelederne at det er behov for mer differensierte tiltak rettet mot barn og unge på lavt nivå i matematikk. Rundt elleve prosent, respondentene setter under ett, oppgir at det er behov for en annen innretning av videreutdanningen av realfagslærerne.

Syv prosent oppgir kategorien «annet». Svarene er vist i tabell 4.7 og 4.8 (neste side).

Tabell 4.7: «Mangler knyttet til tiltaksplanene», kvalitative tilbakemeldinger

Videreutdanning for hele personalet i skolens utviklingstid.
Vi jobber mer prosjektbasert hvor vi ønsker å se på tiltak og mål som kan jobbes med på tvers av fag (realfagsuke).
Vi er realfagskommune. Har ikke reflektert over mangler.
Vet ikke ennå.
Vektlegg progresjon og sammenheng i et helhetlig opplæringsløp.
Som Montessorrskole er pedagogikken basert på realfag i stor grad. Derfor er det vanskelig å finne sin "plass" i de tiltakene som er i planene.
Se på sammenhengene mellom realfag og programfagene.
Mer konkrete og spesifiserte læreplanmål, bredere satsing på skolering av lærere i matematikdidaktikk.
Lære praktisk bruk av realfag.
Kjenner det ikke godt nok til å kunne gi god faglig vurdering.

Tabell 4.8: «Mangler knyttet til tiltaksplanene» (forts), kvalitative tilbakemeldinger

Har et samarbeidsprosjekt med HiØF.
Fordypning matematikk for de FLINKESTE elevene hadde styrket realfagene.
Elever må mestre i grunnskolen, ellers lærer de at matematikk ikke er "kult" P-matte i grunnskolen.
Dybdelæring spesielt i matematikk.
Det må i større grad kvalitetssikres bedre kvalitet på grunnopplæring i grunnskolen.
Det er så mange satsninger for tiden, at vår komme måtte velge. Derfor har vi valgt å følge opp vårt eget lokale matematikkprosjekt i stedet for å delta i det statlige tilbudet.
Det er behov for kompetanseheving hos lærerne for å pakke ut kompetansemålene + et bevisst arbeid rundt undervisvurdering. Vurdering for læring.
Det er behov for at skoleeier tar tak i nasjonale satsingsområde som dette.

4.3 I hvilken grad benytter respondentene seg av skolefaglige tilbud?

Alle respondentene fikk også spørsmål om bruk av ulike satsninger og programmer. Merk at ikke alle respondentene fikk vist samtlige alternativer. For eksempel var noen av dem kun aktuelle for skoleeiere i kommunene og skoleledere i grunnskolen. Prosentueringen har tatt høyde for dette og gjelder derfor de skolene og de aktuelle trinnene hvor tilbudet er tilgjengelig. Svarfordelingen er vist i tabell 4.9.

Tabell 4.9: «Bruk av skolefaglige tilbud», etter respondentgruppe. Prosent.

	Kommune	Grunnskole	Fylkes- kommune	Videregående	Totalt
	%	%	%	%	%
Den naturlige skolesekken	33	36	27	29	34
Kodetimen	16	30	20	4	25
Kompetanse for kvalitet	66	42	80	64	48
Realfagsbarometer	4	1	13	1	2
Frivillige kartleggingsprøver	73	78	73	77	77
Lektor2	23	20	87	54	30
Lærerspesialist i matematikk	12	10	-	-	11
Den virtuelle matematikkskolen	11	21	-	-	18
Forskerføtter og leserøtter	9	13	-	-	13
MatematikkMOOC	28	13	-	-	15
Realfagskommune	15	18	-	-	18
UngeAbel	11	15	-	-	14
Abelkonkurransen			67	61	62
Fysikk-OL	-	-	47	37	38
Kjemi-OL	-	-	47	37	38
Biologi-OL	-	-	33	19	21
Geofag-OL	-	-	27	6	9
Informatikk-OL	-	-	13	4	5
ENT3R	-	-	47	9	15
<i>N</i>	<i>101</i>	<i>554</i>	<i>15</i>	<i>85</i>	<i>755</i>

4.4 Kartleggingsprøver brukes hyppigst til å identifisere lavt presterende elever

Skoleledere i grunnskolen og videregående skole ble stilt spørsmål om hvordan de identifiserer elever som presterer på et lavt nivå i matematikk. På spørsmålet var flere avkryssninger mulig. Innledende analyser viste at det var små forskjeller mellom landsdelene. Tabell 4.10 viser svarfordelingen sortert på skoletype.

Tabell 4.10: «Hvordan identifiseres lavt presterende elever?». Skoleledere etter skoletype. Prosent.

	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Totalt %
Kartleggingsprøver	98	95	93	97	96
Resultater fra andre type prøver	80	75	86	74	79
Gjennom klasseroms-aktiviteter	85	82	78	69	81
Samarbeid med hjemmet	66	62	61	27	59
Annet	5	2	4	8	5
<i>N</i>	<i>314</i>	<i>122</i>	<i>114</i>	<i>85</i>	<i>635</i>

Tabellen viser at ulike kartleggingsprøver er det som i størst grad oppgis å være kilden til å identifisere lavt presterende elever. Etter dette skåres resultater fra andre prøver og klasseromaktiviteter som viktige kilder. Samarbeid med hjemmet skåres, kanskje naturlig nok, høyest av skoleledere i grunnskolen.

En analyse av svarene sortert på skolestørrelse og skoletype er vist i tabell 4.11. Det fremgår ikke noe entydig mønster her.

Tabell 4.11: «Hvordan identifiseres lavt presterende elever?». Skoleledere etter skoletype og skolestørrelse. Prosent.

	De minste ¹ %		De mellomste ² %		De største ³ %		Totalt %	
	GS	VGS	GS	VGS	GS	VGS	GS	VGS
Kartleggingsprøver	98	100	96	97	96	93	96	97
Resultater fra andre type prøver	79	79	75	74	86	70	80	74
Gjennom klasseroms-aktiviteter	90	79	80	59	82	74	83	69
Samarbeid med hjemmet	67	42	62	12	64	33	64	27
Annet	4	4	6	9	2	11	4	8
<i>N</i>	<i>141</i>	<i>24</i>	<i>225</i>	<i>34</i>	<i>184</i>	<i>27</i>	<i>550</i>	<i>85</i>

1. GS=Under 100, VGS=Under 250. 2. GS=100-299, VGS=250-599. 3. GS=Over 300. VGS=Over 600.

Totalt fem prosent oppgir «annet» (se tabell 4.10). Tilbakemeldingene fra respondentene er vist i tabell 4.12 (neste side).

Tabell 4.12: «Hvordan identifiseres lavt presterende elever?», kvalitative tilbakemeldinger

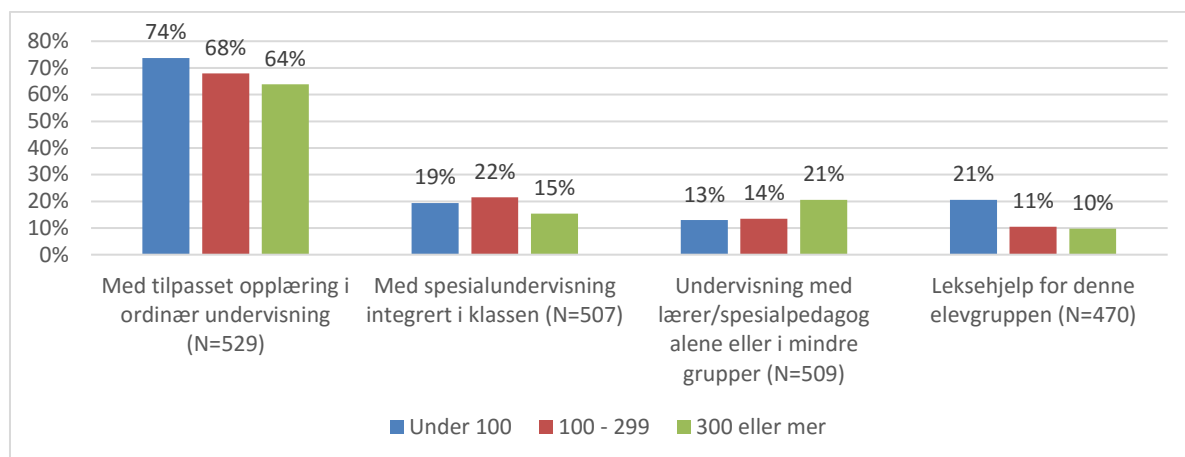
Ved hjelp av spes.ped-koordinator og/eller ppt.
Utviklingssamtaler i personalgruppa. Gjennomgang av enkeltelevers resultater.
Underveisvurdering.
Uketester.
Strategiobservasjoner i matematikk.
Samtaler med elever om faglig nivå.
Samarbeidsmøter med PPT.
Samarbeid i overgangen grunnskole-videregående skole.
Sakkyndig utredning.
Overgangsskjema fra grunnskolen.
Observasjon, læringssamtaler/diagnostisk kartlegging av elever.
Nasjonale prøver 8. trinn, informasjon fra barneskolene.
MULTI Smart øving
Lærernes observasjoner av elevprestasjoner på et bredt grunnlag
Kartlegging ved PPT.
Karakterer fra u-skole, samtale med elevene.
IKO.
Faste resultatsamtaler for samtlige elever.
Fagsamtale, oppstartssamtale, overgangsskjemaer.
Elevsamtaler.
Bruk av KIKORA.
Alle legger inn resultatene i Vokal, godt verktøy som vi kan se utviklingen over en periode.

Respondentene ble også spurt om hvilke måter og i hvilken grad de følger opp elever som presterer på lavt nivå i matematikk. Svarfordelingen fordelt på grunnskole og videregående skole er vist i tabell 4.13. Tilpasset opplæring i ordinær undervisning er den oppfølgingen som har størst oppslutning når man sammenligner alle spørsmålene, deretter spesialundervisning integrert i klassen. Det er noen variasjoner mellom grunnskolene og de videregående skolene i svarfordelingene.

Tabell 4.13: «Oppfølging av lavt presterende elever». Skoleledere etter skoletype. Prosent.

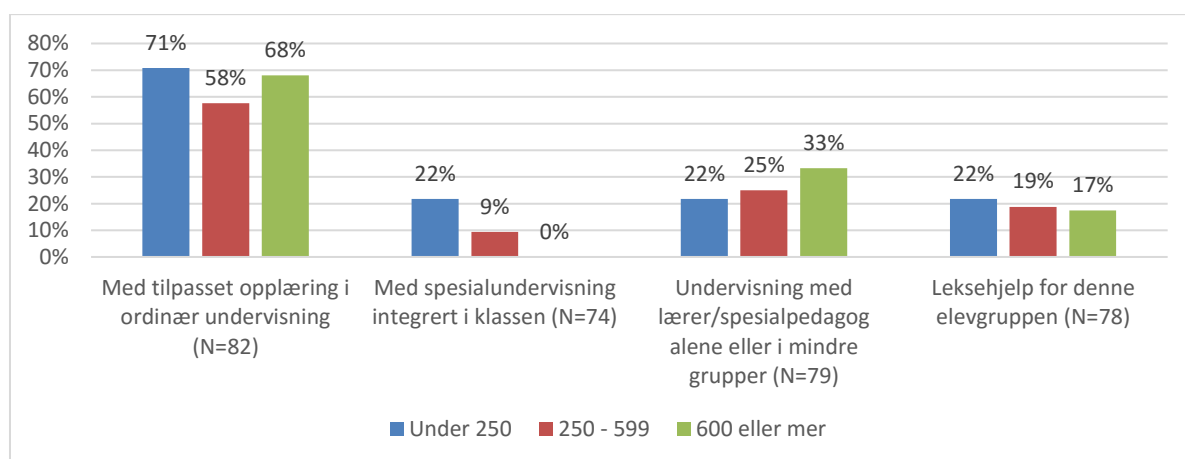
	I stor grad		I noen grad		I liten grad		I ingen grad		N	
	%		%		%		%			
	GS	VGS	GS	VGS	GS	VGS	GS	VGS	GS	VGS
Med tilpasset opplæring i ordinær undervisning	68	65	31	34	1	1	0	0	532	82
Med spesialundervisning integrert i klassen	19	11	66	45	12	27	3	18	510	74
Undervisning med lærer/spesialpedagog alene eller i mindre grupper	16	27	39	45	27	20	3	6	512	79
Leksehjelp for denne elevgruppen	13	21	39	45	25	17	22	18	473	78

I figur 4.3 vises svarfordeling på spørsmål om oppfølging sortert etter skolestørrelse i grunnskolen. Merk at her vises kun andelen som svarer «i stor grad». Det er en svak tendens til at de minste skolene i større grad gir tilpasset opplæring i ordinær undervisning. På de andre spørsmålene er det ikke noe entydig mønster, men det ser ut som at de minste skolene i større grad oppgir å gi leksehjelp til denne elevgruppen.

Figur 4.3: «Oppfølging av lavt presterende elever». Prosentvis fordeling av de som svarer «i stor grad», grunnskole etter skolestørrelse.

Mønsteret for de videregående skolene er ikke identisk med det vi finner for grunnskolene (figur 4.4), hvor både de minste og største skolene oppgir at undervisningen blir tilpasset i ordinær undervisning. På spørsmål om hvorvidt lavt presterende elever i matematikk får oppfølging med spesialundervisning integrert i klassen, ser man et tydelig mønster at det er de minste skolene som oppgir å gjøre dette. Spørsmål om undervisning alene eller i gruppe støtter opp om dette mønsteret, og viser at de største skolene i høyest grad oppgir å benytte dette.

Figur 4.4: «Oppfølging av lavt presterende elever». Prosentvis fordeling av de som svarer «i stor grad», videregående etter skolestørrelse.

4.5 Høyt presterende elever

Skoleledere i grunnskolen og videregående skole ble også stilt spørsmål om hvordan de identifiserer elever som presterer på høyt nivå i matematikk. Tabell 4.14 (neste side) viser svarfordelingen sortert på skoletype.

Tabell 4.14: «Hvordan identifiseres høyt presterende elever?». Skoleledere etter skoletype. Prosent.

	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Totalt %
Kartleggingsprøver	92	91	82	92	90
Resultater fra andre type prøver	81	77	83	82	81
Gjennom klasseroms-aktiviteter	87	85	85	73	85
Samarbeid med hjemmet	66	53	61	15	56
Annet	4	1	2	4	3
<i>N</i>	<i>314</i>	<i>122</i>	<i>114</i>	<i>85</i>	<i>635</i>

Som på spørsmål om lavt presterende elever, svarer skolelederne også her at ulike kartleggingsprøver er det som i størst grad oppgis å brukes for å identifisere høyt presterende elever. Etter dette skåres klasseromsaktiviteter og resultater fra andre prøver som sentrale kilder. Samarbeid med hjemmet skåres også her høyest av skoleledere i grunnskolen.

En analyse av svarene sortert på skolestørrelse og skoletype er viser ikke noe entydig mønster. Videre oppgir totalt 3 prosent «annet». Tilbakemeldingene fra respondentene er vist i tabell 4.15.

Tabell 4.15: «Hvordan identifiseres høy presterende elever?». Kvalitative tilbakemeldinger

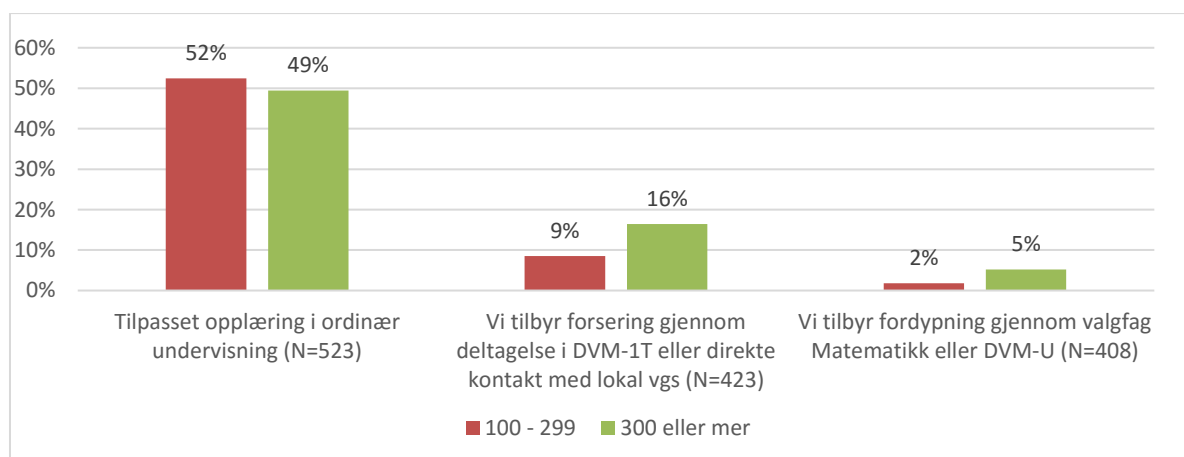
Utarbeidet eget spørreskjema for foresatte til nye førsteklasinger før de starter.
Underveisvurdering.
Tid i egen gruppe.
Samtaler med elven om faglig nivå.
Observasjon, læringssamtaler.
Nasjonale prøver, informasjon fra barneskolen.
MULTI Smart øving.
Gir tilbud til grunnskoleelever på VGS-nivå.
Forsøk med ungdomsskolepensum i barneskole.
Faste resultatsamtaler ang. samtlige elever: Elevene som trenger mer utfordring i faget identifiseres og det settes i gang tiltak.
Elevsamtaler
Analyse av karakterer og resultater av eksamen.
Utarbeidet eget spørreskjema for foresatte til nye førsteklasinger før de starter.

Respondentene ble også spurt om hvilke måter og i hvilken grad de følger opp elever som presterer på høyt nivå i matematikk. Svarfordelingen fordelt på grunnskole og videregående skole er vist i tabell 4.16 (neste side). Tilpasset opplæring i ordinær undervisning er den oppfølgingen som har størst oppslutning, hvor 80 til 90 prosent skårer dette i stor eller noen grad. Svært få av respondentene oppgir at de tilbyr fordypning gjennom valgfag Matematikk eller DVM-U. 25 prosent av grunnskolene sier at de tilbyr forsering gjennom deltagelse i DVM-1T eller direkte kontakt med lokal videregående «i stor grad» eller «i noen grad». Det samme prosenttallet (25) finner vi for de videregående skolen hva angår forsering gjennom direkte kontakt med universitet og høgskole.

Tabell 4.16: «Oppfølging av høyt presterende elever». Skoleledere etter skoletype. Prosent.

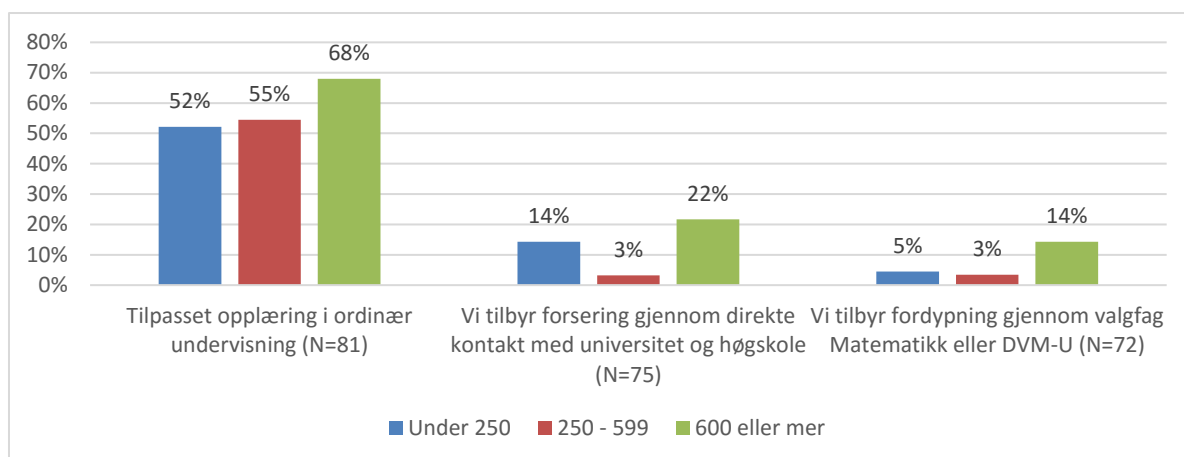
	I stor grad		I noen grad		I liten grad		I ingen grad		N	
	%		%		%		%			
	GS	VGS	GS	VGS	GS	VGS	GS	VGS	GS	VGS
Tilpasset opplæring i ordinær undervisning	52	59	44	38	4	3	1	0	526	81
Vi tilbyr fordypning gjennom valgfag Matematikk eller DVM-U	3	7	6	4	7	14	84	75	411	72
Vi tilbyr forsering gjennom deltagelse i DVM-1T eller direkte kontakt med lokal vgs	10		15		9		67		436	
Vi tilbyr forsering gjennom direkte kontakt med universitet og høyskole		12		13		22		53		76

I figur 4.5 vises svarfordeling på spørsmål om oppfølging sortert på skolestørrelse, grunnskole. Merk at her vises kun andelen som svarer «i stor grad». Det er relativt jevnt fordelt hva angår tilpasset opplæring i ordinær undervisning. Når det gjelder forsering, er det en tendens til at de største skolene oppgir dette, sammenlignet med de mindre skolene. En mulig årsak til dette kan være lokalisering. Tilsvarende som i tabell 4.16 er det svært få som oppgir at de tilbyr fordypning gjennom valgfag Matematikk eller DVM-U.

Figur 4.5: «Oppfølging av høyt presterende elever». Prosentvis fordeling av de som svarer «i stor grad», grunnskole etter skolestørrelse.

Mønsteret for de videregående skolene skiller seg noe fra grunnskolene når det kommer til spørsmål om tilpasset opplæring i ordinær undervisning (figur 4.6, neste side). Her er det de største skolene som oppgir at de gjør dette «i stor grad», sammenlignet med de mindre skolene. Når det gjelder forsering gjennom direkte kontakt med universitet og høyskole skårer de største skolene også høyest på dette. Fordypning i matematikk har relativ lav oppslutning blant de minste og mellomste skolene. Den er noe høyere på de største videregående skolene.

Figur 4.6: «Oppfølging av høyt presterende elever». Prosentvis fordeling av de som svarer «i stor grad», videregående etter skolestørrelse.

Respondentene ble også spurt om de følger opp høyt presterende elever i matematikk, på andre måter. Det ble gitt totalt 94 skriftlige tilbakemeldinger. Disse ligger som vedlegg B.1.

4.6 Oppsummering

Utdanningsdirektoratet ønsker mer kunnskap om skoleeieres og skolelederes kjennskap til den nasjonale satsingen «Tett på realfag» og om sektoren kjenner til innholdet i tiltaksplanene. Flere av spørsmålene ble stilt til både skoleledere og skoleeiere, altså alle respondentgruppene.

Tre av fire oppgir at de kjenner strategien «i stor» eller «i noen grad». Det er skolelederne i de videregående skolene som i størst grad oppgir at de *ikke* kjenner til innholdet i strategien (44 prosent). Andelen som kjenner innholdet i strategien er større blant de største skolene enn blant de minste. Dette gjelder både for grunnskoler og for videregående skoler. Det er tilsvarende variasjon etter kommunestørrelse, der andelen som svarer at de kjenner innholdet er høyest i de største kommunene.

De respondentene som svarte at de *kjenner til innholdet* i strategien fikk spørsmål om de benytter ett eller flere tiltak fra de årlige tiltaksplanene som utvikles. Fylkeskommunene har den høyeste andelen som svarer at de jobber med flere tiltak. Rundt tre av fire svarer dette. Videre er andelen som oppgir at de «jobber med flere tiltak» høyere blant store skoler enn blant små. Andelen som oppgir at ingen av tiltakene er relevante er høyest blant de små skolene.

De som svarte at de hadde benyttet seg av tiltak, har planlagt å gjøre dette, eller ikke så dem som relevante, fikk spørsmål om mangler ved tiltaksplanene. Av de videregående skolene oppgir over halvparten at det er behov for mer differensierte tiltak rettet mot barn og unge på lavt nivå i matematikk. I alt elleve prosent av alle skolelederne oppgir at det er behov for en annen innretning av videreutdanningen av realfagslærerne.

Skolelederne oppgir at ulike former for kartleggingsprøver er det som oftest brukes for å identifisere elever som presterer på et lavt nivå i matematikk. Resultater fra andre prøver og klasseromaktiviteter er også viktige kilder. I tillegg ble respondentene spurt om på hvilke måter og i hvilken grad de følger opp elever som presterer på lavt nivå. Tilpasset opplæring i ordinær undervisning er den formen for oppfølgingen som har størst oppslutning. Deretter følger spesialundervisning integrert i klassen.

Skoleledere i grunnskolen og videregående ble også stilt spørsmål om hvordan de identifiserer elever som presterer på høyt nivå i matematikk. Også her svarer skolelederne at kartleggingsprøver er det som i størst grad å brukes. Videre oppgis klasseromaktiviteter og resultater fra andre prøver som sentrale kilder. Når det gjelder hvordan disse elevene følges opp svarer et klart flertall at det skjer

gjennom tilpasset opplæring i ordinær undervisning. Svært få av respondentene oppgir at de tilbyr fordypning gjennom valgfag matematikk eller DVM-U. En av fire ledere i grunnskolene prosent av grunnskolene sier at de tilbyr forsering gjennom deltagelse i DVM-1T eller direkte kontakt med lokal videregående. En like stor andel svarer at de tilbyr forsering gjennom direkte kontakt med universitet og høgskole.

5 Nettbaserte hjelpemidler til sentralt gitt eksamen

I 2015 åpnet direktoratet for bruk av nettbaserte hjelpemidler ved sentralt gitt skriftlig eksamen. Våren 2017 og 2018 skal det gjøres endringer i hvordan skoleeiere og skolene gir elevene tilgang til disse hjelpemidlene. I den sammenheng har Utdanningsdirektoratet behov for å innhente erfaringer med ordningen så langt. Spørsmålene som stilles undersøker hvilke hjelpemiddel som tilbys, hvilke aktører som inngår i samarbeidet om nettbaserte hjelpemidler, og eventuelle årsaker til at nettbaserte hjelpemiddel ikke tilbys.

Spørsmålene ble stilt til skoleeiere og skoleledere i grunnskolen (8. – 10. trinn) og videregående.

5.1 Stort flertall tilbyr en form for nettbasert hjelpemiddel

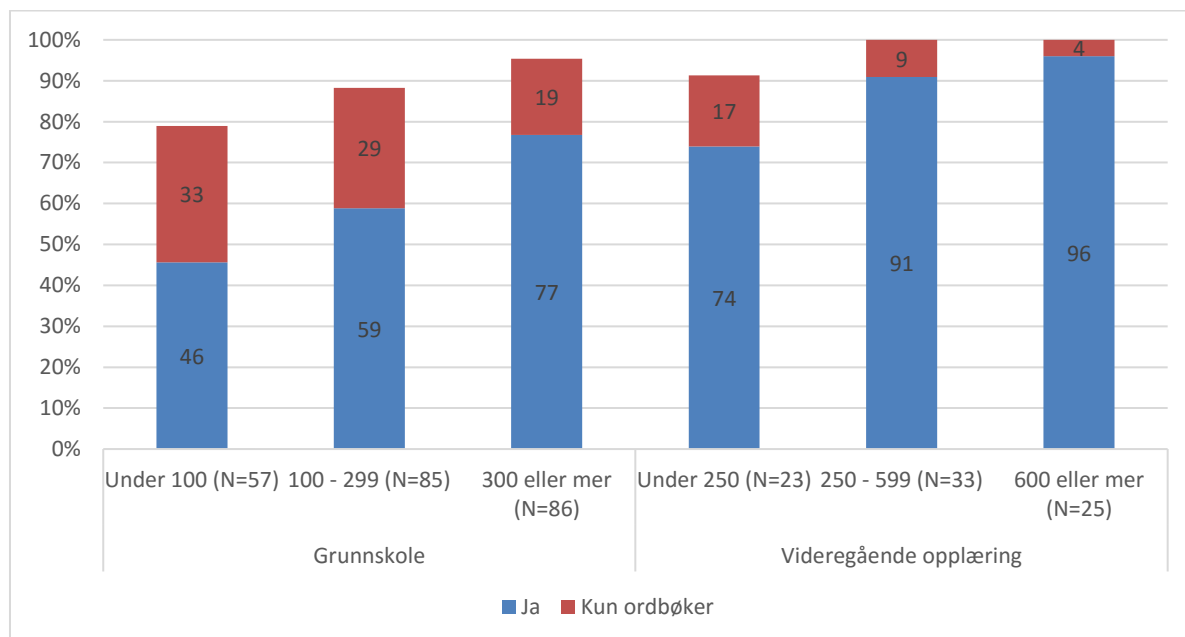
Skoleeiere og skoleledere ble spurt om de tilbyr nettbaserte hjelpemiddel til eksamen ved sin kommune/fylkeskommune eller skole. Tabell 5.1 sammenfatter tallene og viser at det store flertallet av fylker, kommuner, grunnskoler og videregående tilbyr en form for nettbasert hjelpemiddel.

Tabell 5.1: «Vi tilbyr nettbaserte hjelpemidler til eksamen ved vår skole / i vår kommune/fylkeskommune», etter respondentgruppe. Prosent.

	Kommune %	Fylkes- kommune %	Grunnskole %	Videregående %	Total %	N
Ja	62	100	62	88	68	290
Kun ordbøker	24	0	26	10	22	93
Nei	14	0	12	2	10	44
N	99	14	232	82	100	427

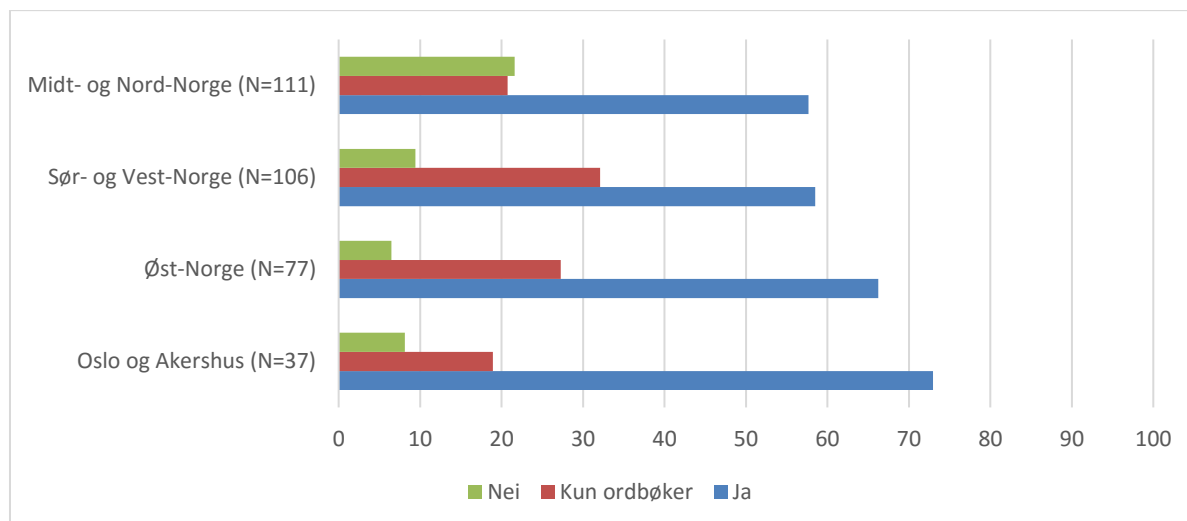
Det store flertallet svarer at de tilbyr enten «kun ordbøker» eller andre nettbaserte hjelpemidler. Kun 44 respondenter har svart «nei» og disse utgjør 10 prosent av utvalget. Samtlige 14 fylkeskommuner opplyser at de tilbyr nettbasert hjelpemiddel. Det er flere skoleledere i videregående enn grunnskolen som tilbyr nettbaserte hjelpemidler utover «kun ordbøker». Bruken av ordbok er mer utbredt som eneste nettbaserte hjelpemiddel i grunnskolen.

I figur 5.1 ser vi at både når det gjelder grunnskole og videregående er det en større andel av de større skolene som tilbyr nettbaserte hjelpemidler. Ordbok er mest utbredt på de minste grunnskolene. Det samme mønsteret finner man for de videregående skolene.

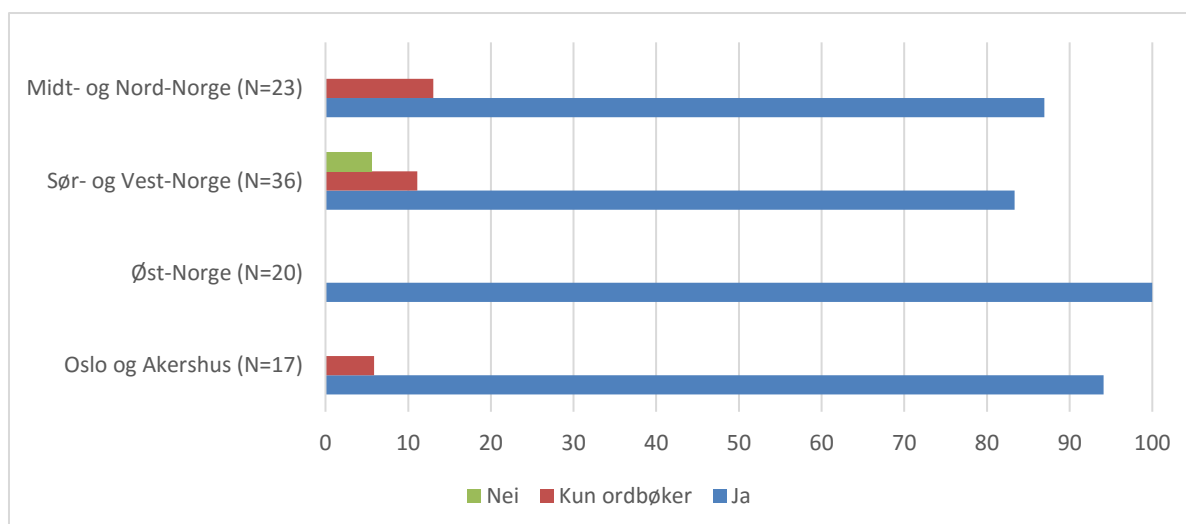

Figur 5.1: «Bruk av nettbaserte hjelpemidler til eksamen». Skoleledere etter skolestørrelse. Prosent.

Figur 5.2 (under) og 5.3 (neste side) viser tilbud av nettbasert hjelpemidler fordelt på landsdeler i to figurer, den første for grunnskole og den andre for videregående. I figuren 5.2 inngår svarene fra skoleleder for grunnskole, og skoleeier kommune. I figur 5.3 inngår svarene fra skoleleder for videregående og skoleeier fylkeskommune.

Figur 5.2: «Vi tilbyr nettbaserte hjelpemidler til eksamen». Grunnskole etter landsdel. Prosent.

Figur 5.3 «Vi tilbyr nettbaserte hjelpemidler til eksamen». Videregående etter landsdel. Prosent.

Figur 5.2 og 5.3 viser at tilbudet varierer litt etter landsdel og at fordelingen etter landsdel er ulik for grunnskole og videregående. Regioner som har dårlig dekning på grunnskole har ikke nødvendigvis det på videregående, og omvendt.

5.2 Samarbeid ved valg av nettbaserte hjelpemiddel

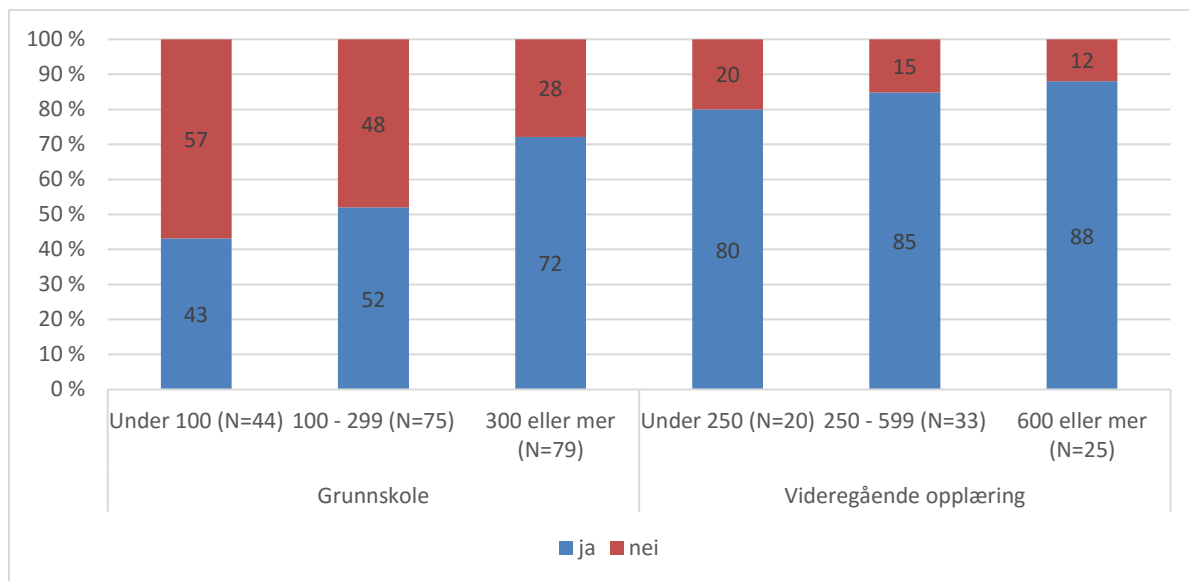
Skoleeiere og skoleledere som svarte at deres fylke/kommune eller skole tilbyr ordbok eller andre hjelpemiddel fikk to spørsmål som omhandlet samarbeid i prosessen med å velge ut løsningene som tilbys. Tabell 5.2 viser svarfordelingen på det første spørsmålet, som lød: «Samarbeides det innad i kommunen/fylkeskommunen eller mellom skoler når det velges ut nettbaserte hjelpemiddel?»

Tabell 5.2 «Samarbeides det innad i kommunen/fylkeskommunen eller mellom skoler når det velges ut nettbaserte hjelpemiddel?», etter respondentgruppe. Prosent.

	Kommune %	Fylkes- kommune %	Grunnskole %	Videregående %	Totalt %	N
Ja	65	100	58	85	67	252
Nei	35	0	42	15	33	126
N	85	14	200	79	100	378

I alle gruppene svarer over halvparten at de samarbeider innad i kommunen/fylkeskommunen eller mellom skoler ved valg av hjelpemiddel. Samtlige 14 fylkeskommuner melder at de samarbeider innad i fylkeskommunen.

Figur 5.4 å neste side viser skoleledernes svar sortert etter skolestørrelse. Det er et mønster, for både grunnskole og videregående, at det er mer samarbeid mellom skolene jo større skolene er.

Figur 5.4: «Samarbeides det mellom skoler når det velges ut nettbaserte hjelpemiddel?», skoleledere etter skolestørrelse. Prosent.

I tabell 5.3 under vises svarfordelingen for både skoleeiere og skoleledere, sortert på landsdel.

Tabell 5.3 «Samarbeides det innad i kommunen/fylkeskommunen eller mellom skoler når det velges ut nettbaserte hjelpemiddel?». Skoleledere og skoleeiere etter landsdel.

	Oslo og Akershus	Øst-Norge	Sør- og Vest-Norge	Midt- og Nord-Norge	N
	%	%	%	%	
Ja	75	74	65	59	252
Nei	25	26	35	41	126
N	51	91	127	109	378

Graden av samarbeid innad i kommunen/fylkeskommunen eller mellom skoler fordeler seg noe ulikt mellom regionene i Norge. Høyest andel som svarer «ja» er fra Oslo og Akershus, størst andel som svarer «nei» er fra Midt- og Nord-Norge.

I tabell 5.4 vises skoleeieres og skolelederes svar på hvorvidt faglærerne inngår i samarbeidet med å velge ut egnede nettbaserte hjelpemiddel.

Tabell 5.4: «Samarbeides det med faglærerne ved valg av nettbaserte hjelpemidler slik at de gjenspeiler det elevene er kjent med fra oppøringen og derfor er relevant til eksamen?», etter respondentgruppe. Prosent.

	Kommune	Fylkes-kommune	Grunnskole	Videregående	Totalt	N
	%	%	%	%	%	
Ja	94	93	88	91	90	338
Nei	6	7	12	9	10	37
N	84	14	199	78	100	375

Tabellen viser at totalt 90 prosent svarer at faglærer er med i denne prosessen. Alle fire respondentgruppene svarer tilnærmet likt på dette spørsmålet. Videre analyser viser at det er små forskjeller når man sorterer på skolestørrelse eller landsdel.

5.3 Usikkert om tekniske og administrative forhold er skyld i manglende tilbud

De respondentene som oppga at de ikke tilbyr nettbaserte hjelpemidler ble stilt spørsmål om hvorvidt det er tekniske og administrative forhold som hindrer dette. Dette gjaldt totalt 43 skoleeiere og skoleledere. Siden samtlige fylkeskommuner svarte at de tilbyr nettbaserte hjelpemiddel til eksamen, inngår ikke disse i analysen under.

Tabell 5.5: «Er det tekniske og administrative forhold som hindrer dere i å tilby relevante nettbaserte hjelpemiddel?», etter respondentgruppe. Prosent.

	Kommune %	Grunnskole %	Videregående %	Totalt %	N
Ja	38	50	100	49	21
Nei	62	50	0	51	22
N	13	28	2		43

Totalt oppgir under halvparten at tekniske og administrative forhold hindrer dem i å tilby nettbaserte hjelpemiddel. Når det gjelder de videregående skolene er det kun to respondenter som har svart på spørsmålet, og begge oppgir at mangel skyldes tekniske og administrative forhold. De 28 skolelederne for grunnskolen er splittet. Halvparten mener det skyldes tekniske og administrative forhold, halvparten mener ikke dette.

5.4 Oppsummering

Utdanningsdirektoratet har behov for å innhente erfaringer med ordning om nettbaserte hjelpemidler til sentralt gitt eksamen. Ordningen er tilgjengelige hos svært mange og omtrent to av tre skoleeiere og skoleledere svarer at de tilbyr nettbaserte hjelpemidler. Nettbaserte hjelpemidler er mest utbredt på videregående opplæring, hvor 88 prosent svarer at de tilbyr dette. Blant grunnskolene svarer 62 prosent at de tilbyr dette.

Samtlige fylkeskommuner svarer at de samarbeider innad i fylket for å velge ut hjelpemidler, mens omtrent to av tre kommuner svarer at de samarbeider innad i kommunen. Flere videregående skoler enn grunnskoler oppgir at de samarbeider med andre skoler. Dette gjelder for 84 prosent av de videregående skolene, mot 58 prosent av grunnskolene.

På spørsmål om faglærernes rolle i valg av nettbaserte hjelpemiddel svarer fylkeskommuner, kommuner og skoler svært likt. Samlet sier 90 prosent av alle respondentene at faglærer er med på å velge hjelpemiddel.

De som oppga at de ikke tilbyr nettbaserte hjelpemidler fikk spørsmål om det er tekniske og administrative årsaker til dette. Omtrent halvparten svarer ja på spørsmålet.

6 Vurdering for læring

Den nasjonale satsningen *Vurdering for læring* er nå inne i sitt syvende år og vil bli faset ut i 2017. Satsningen ble opprinnelig introdusert som et fireårig prosjekt, fra 2010-2014, men ble videreført som en satsning frem til 2017 (Meld. St. 20, 2012-2013). Til sammen har 310 kommuner og samtlige fylkeskommuner deltatt i satsningen. Satsningen har vært gjennomført i syv puljer: pulje 1 der den første startet høsten 2010 og den siste ble startet opp våren 2016. Puljene varte i starten i 16 måneder, men ble i videreføringen av satsningen forlenget til 24 måneder. Hovedregelen er at hver kommune skal delta med minst tre skoler og der det lar seg gjøre skal både barne- og ungdomstrinnene være representert.

Utgangspunktet for *Vurdering for læring* fire prinsipper for god undervisvurdering, som gjenfinnes i forskrift til opplæringsloven:

Elever og lærlinger lærer best når de

- Forstår hva de skal lære, og hva som er forventet av dem
- Får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
- Får råd om hvordan de kan forbedre seg
- Er involvert i eget læringsarbeid

Det er også ment at satsningen skal stryke og tydeliggjøres sammenhengen mellom undervis- og sluttvurdering, samt styrke lokalt arbeid med læreplaner. Satsningen er organisert som lærende nettverk, der samarbeidet i nettverket av skoler skal bidra til å vurdere utvikle vurderingspraksisen på den enkelte skole. Skoleeierne har det overordnede ansvaret for planlegging, gjennomføring og oppfølging av satsningen lokalt, men skoleeier og skoleledelse samarbeider gjennom forpliktende planer og skoleledelsen har det faglige og organisatoriske ansvaret for utviklingsarbeidet ved egen skole. Satsningen omfatter med andre ord mange aktører, noe som også gjenspeiles i spørsmålene.

Det ble stilt spørsmål om *Vurdering for læring* tidligere i Utdanningsdirektoratets spørringer til skolesektoren, i 2010, 2012 og 2014, og særlig den siste av disse vil bli brukt til sammenligning. Likelydende spørsmål er stilt om skoleeier er en pådriver for å utvikle vurderingspraksis og om vurderingspraksis ved skolene (med utgangspunkt i sju utsagn). Derimot er spørsmålene om hvordan skolene utvikler sin kompetanse i vurdering ikke stilt på samme måte og kan dermed ikke sammenlignes. Det vil fremgå av teksten i hvilke tilfeller spørsmålene er sammenlignbare med tidligere spørringer. Videre er det heller ikke stilt spørsmål om skolen har deltatt i *Vurdering for læring* eller ikke.

6.1 Skoleleder i noe større grad pådriver enn skoleeier

Både skoleledere og skoleeiere ble spurt om i hvilken grad de oppfatter hverandre som en pådriver for å utvikle vurderingspraksis. Resultatene er her presenterte i to tabeller, en for skoleeiere (tabell 6.1) og en for skoleledere (tabell 6.2), slik at resultatene kan sammenlignes innenfor den enkelte respondentgruppe. Spørsmål om skoleeiers rolle er stilt tidligere (i 2014), men da kun til skolelederne.

Tabell 6.1: «Om skoleeier/skoleleder oppfattes som en pådriver for å utvikle vurderingspraksis», etter kommune/fylkeskommune. Antall og prosent.

	Er SKOLEEIER en pådriver for å utvikle vurderingspraksis			Er SKOLELEDER en pådriver for å utvikle vurderingspraksis		
	Kommune		Fylkeskommune	Kommune		Fylkeskommune
	Antall	%	Antall	Antall	%	Antall
Ja	82	84,5	14	89	93,7	14
Nei	8	8,2	0	0	0,0	0
Vet ikke	7	7,2	0	6	6,3	0
Total	97	100,0	14	95	100,0	14

Tabellen viser at det generelt er stor oppslutning om både skoleeier og skoleleder som pådriver for å utvikle vurderingspraksis, men at det er en noe sterkere tilslutning til at skoleleder fungerer som en pådriver, 94 prosent av kommunene mener dette. Ved fylkeskommunene gir alle sin tilslutning til at både skoleeier og skoleleder fungerer som pådriver for å utvikle vurderingspraksis.

Tabell 6.2: «Om skoleeier/skoleleder oppfattes som en pådriver for å utvikle vurderingspraksis», etter skoletype. Antall og prosent.

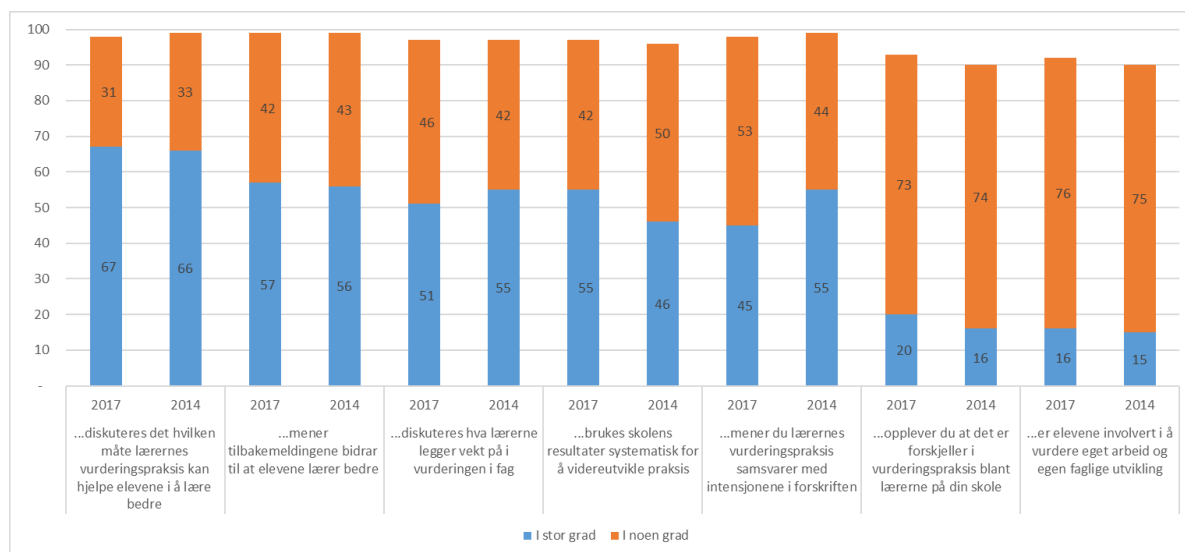
	Er SKOLEEIER en pådriver for å utvikle vurderingspraksis				Er SKOLELEDER en pådriver for å utvikle vurderingspraksis			
	Grunnskole		Videregående		Grunnskole		Videregående	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Ja	413	77,8	71	86,6	508	95,5	79	96,3
Nei	88	16,6	8	9,8	14	2,6	2	2,4
Vet ikke	30	5,6	3	3,7	10	1,9	1	1,2
Total	531	100,0	82	100,0	532	100,0	82	100,0

Tabell 6.2 viser tilsvarende mønster som tabell 6.1, at det er stor oppslutning om både skoleeier og skoleleder som pådriver for å utvikle vurderingspraksis, men her fremtrer mønsteret at det er skoleleder fungerer som en pådriver enda klarere. Det er en svært stor majoritet som sier at skoleleder er en påskrive for å utvikle vurderingspraksis, 96 prosent, mens det er en noen lavere andel av skolelederne i grunnskolen som mener at skoleeier er en pådriver. Særlig er det en klart større andel av skolelederne i grunnskolen som svarer nei på utsagnet at skoleeier er en pådriver for å utvikle vurderingspraksis. Dersom vi sammenligner gjennomsnittstallene for skolelederne i forhold til holdning til skoleeiers rolle som pådriver (79 prosent svarer «ja») med tilsvarende spørsmål fra 2014-undersøkelsen finner vi at det ikke er noen endring over tid.

6.2 Vurderingspraksis

Skolelederne ble stilt spørsmål om sin vurderingspraksis, og disse spørsmålene er også stilt tidligere. Vi vil derfor starte med sammenligningen, der vi ser på hvordan svarfordelingen ser ut for alle skoleslag samlet, før vi ser hvordan skoleledere i grunnskolen respektive videregående opplæring har

svart. Sammenligningen er vist som en figur, som sammenligner andel som har svar «i stor grad» og «i noen grad» på spørsmålene i 2014 og 2017.

Figur 6.1: Sammenligning av spørsmål om vurderingspraksis, 2017 og 2014, for alle skoletyper samlet. Prosent.

Figur 6.1 viser at mønsteret i stor grad er stabilt over tid, det er kun en liten signifikant endring i svarene i forhold til om skolens resultater brukes systematisk for å videreutvikle praksis og om læreres vurderingspraksis samsvarer med intensjonene i forskriften, ved at fordelingen på andel som har svart i stor grad og i noen grad har gått opp respektive ned. I gjennomsnitt er det imidlertid like stor andel som svarer enten «i stor grad» eller «i noen grad» på alle spørsmålene, noe som kan indikere at vurderingspraksisen i liten grad har endret seg.

Vi skal nå se nærmere på svarene for 2017, og dele materialet etter hvordan skoleledere i grunnskolene og videregående opplæring har svart (tabell 6.3 og 6.4). Det er i liten grad forskjell etter skoleslag, og svarmønstrene sammenfaller i stor grad med figur 6.1. Det er størst tilslutning til at det diskuteres på skolen hvilken måte lærernes vurderingspraksis kan hjelpe elevene i å lære bedre og å nå målene, og dette gjelder for både grunnskoler og i videregående opplæring. I grunnskolen er det ellers over halvparten som svarer «i stor grad» på utsagnene om at tilbakemeldingene elevene får bidrar til at de lærer bedre og når målene samt at skolens resultater brukes systematisk for å videreutvikle praksis. I videregående opplæring er det 61 prosent som svarer «i stor grad» på utsagnene at skolens resultater brukes systematisk for å videreutvikle praksis, og at det diskuteres på skolen hva lærerne legger vekt på i vurdering av fag.

Det siste utsagnet, at det diskuteres på skolen hva lærerne legger vekt på i vurdering av fag, er det eneste spørsmål der det er signifikante forskjeller i svarene mellom de to skoleslagene. Tilsvarende signifikante forskjell finner vi også mellom rene barneskoler og ungdomsskoler. Dette svarmønsteret kan henge sammen med at vurdering i form av karakterer er mer fremtredende ved ungdomsskoler og videregående skoler enn i barneskoler. For øvrig er det liten forskjell mellom de to skoleslagene, svarmønstrene er ikke signifikant forskjellige fra hverandre.

Tabell 6.3: Grunnskolenes svar på sju spørsmål om vurderingspraksis. Prosent.

I hvilken grad...	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke	N
	%	%	%	%	
...diskuteres det på skolen på hvilken måte lærernes vurderingspraksis kan hjelpe elevene i å lære bedre og å nå målene?	1	31	67	0	527
...mener du at tilbakemeldingene elevene får bidrar til at de lærer bedre og når målene?	0	41	58	1	526
...mener du lærernes vurderingspraksis samsvarer med intensjonene i forskriften?	1	53	45	1	526
...diskuteres det på skolen hva lærerne legger vekt på i vurderingen i fag?	3	47	49	1	525
...brukes skolens resultater systematisk for å videreutvikle praksis?	3	43	54	0	524
...opplever du at det er forskjeller i vurderingspraksis blant lærerne på din skole?	6	74	19	1	525
...er elevene involvert i å vurdere eget arbeid og egen faglige utvikling?	7	76	16	0	522

Tabell 6.4: Videregående skolars svar på sju spørsmål om vurderingspraksis. Prosent.

I hvilken grad...	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke	N
	%	%	%	%	
...diskuteres det på skolen på hvilken måte lærernes vurderingspraksis kan hjelpe elevene i å lære bedre og å nå målene?	2	28	70	0	82
...mener du at tilbakemeldingene elevene får bidrar til at de lærer bedre og når målene?	1	48	49	1	81
...mener du lærernes vurderingspraksis samsvarer med intensjonene i forskriften?	1	54	45	0	82
...diskuteres det på skolen hva lærerne legger vekt på i vurderingen i fag?	1	35	61	2	82
...brukes skolens resultater systematisk for å videreutvikle praksis?	5	34	61	0	82
...opplever du at det er forskjeller i vurderingspraksis blant lærerne på din skole?	2	72	26	0	82
...er elevene involvert i å vurdere eget arbeid og egen faglige utvikling?	10	74	16	0	82

6.3 Skoleeier og skoleleders bidrag til kompetanseutvikling i vurdering

Det ble også stilt spørsmål om hvordan skoleeier og skoleleder bidrar til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering og disse spørsmålene er stilt til både skoleeiere og skoleledere. Vi vil først se på spørsmålene om hvordan skoleeier bidrar til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering, og resultatene for disse spørsmålene er vist for skoleeiere og skoleledere separat (tabell 6.5 respektive

6.6). Spørsmålene er stilt slik at respondentene kunne krysse for alle aktuelle alternativer, derfor summerer ikke andelen til 100 prosent.

Størst oppslutning i både kommuner og fylkeskommuner er det om utsagnet «Gjennom å legge til rette for arenaer for læring og deling», 68 prosent av kommunene svarer dette mens tilsvarende andel for fylkene er 87 prosent (tabell 6.5). Det er også to tredeler av både kommuner og fylker som slutter opp om utsagnet «Gjennom en målrettet satsning på å forbedre vurderingspraksisen på skolene». Derimot ser det ut til at det er forskjell mellom kommuner og fylker i forhold til om de oppmuntrer til å delta på nettbaserte kompetansetiltak i vurdering, en klar majoritet av fylkene gjør dette (73 prosent) mens det kun gjelder for en av tre av kommunene. I øvrig er det kun mindre variasjoner i svarmønster mellom kommuner og fylkes, som ikke er signifikante.

Tabell 6.5: «På hvilken måte bidrar SKOLEEIER til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering?», etter kommune/fylkeskommune. Prosent.

	Kommune	Fylkes- kommune
	%	%
Gjennom en målrettet satsing på å forbedre vurderingspraksisen på skolen(e)	66	67
Gjennom kompetanseutvikling for lærere utenfor skolen	50	33
Ved å tilby støtte og veiledning til skolen fra et eksternt fagmiljø (universitet/høgskoler/andre med vurderingsfaglig komp.)	50	60
Gjennom å oppmuntre til å delta på nettbaserte kompetanse-tiltak i vurdering, f.eks. SkoleVFL-MOOC (tilbys av HiL)	31	73
Gjennom å bruke nettbaserte ressurser om vurdering, for eksempel fra www.udir.no/vurdering-for-laring	64	60
Gjennom å legge til rette for arenaer for læring og deling, for eksempel nettverk/faste samlinger/møteplasser	68	87
Gjennom å legge til rette for diskusjoner om innholdet i læreplaner	47	53
Annet	9	13
<i>N</i>	<i>101</i>	<i>15</i>

Tabell 6.6 viser tilsvarende fordelinger for grunn- og videregående skoler. Skoleledernes meninger om hvordan skoleeier bidrar skiller seg noe fra hva skoleeier synes om seg selv. Her er det utsagnet «Gjennom en målrettet satsning på å forbedre vurderingspraksisen på skolene» som får størst tilslutning av skoleledere, både i grunnskole og i videregående opplæring, og det er også enighet om utsagnet som får nest mest tilslutning, «Gjennom å legge til rette for arenaer for læring og deling». Generelt er det større enighet mellom skoleledere ved grunn- og videregående skoler om viktigheten av de ulike utsagnene. Det som er interessant å merke seg dersom man sammenligner svarene i tabell 6.5 og 6.6 er at skolelederne mener at skoleeier i liten grad oppmuntrer til å bidra i nettbaserte kompetansetiltak for vurdering, mens dette er noe det er høy tilslutning om, i hvert fall i fylkeskommunene. Dette kan tyde på en diskrepans mellom hva skoleeier mener at de gjør og skoleleder opplever at skoleeier gjør.

Tabell 6.6: «På hvilken måte bidrar SKOLEEIER til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering?», etter skoletype. Prosent.

	Grunnskole	Videregående
	%	%
Gjennom en målrettet satsing på å forbedre vurderingspraksisen på skolen(e)	58	65
Gjennom kompetanseutvikling for lærere utenfor skolen	38	45
Ved å tilby støtte og veiledning til skolen fra et eksternt fagmiljø (universitet/høgskoler/andre med vurderingsfaglig komp.)	33	36
Gjennom å oppmuntre til å delta på nettbaserte kompetansetiltak i vurdering, f.eks. SkoleVFL-MOOC (tilbys av HiL)	19	34
Gjennom å bruke nettbaserte ressurser om vurdering, for eksempel fra www.udir.no/vurdering-for-laring	45	46
Gjennom å legge til rette for arenaer for læring og deling, for eksempel nettverk/faste samlinger/møteplasser	55	66
Gjennom å legge til rette for diskusjoner om innholdet i læreplaner	35	41
Annet	5	4
<i>N</i>	<i>554</i>	<i>85</i>

Likelydende spørsmål er også stilt om på hvilken måte skoleleder bidrar, og disse spørsmålene er også stilt til både skoleeiere og skoleledere. Nok en gang ser vi på spørsmålene separat for skoleeiere og skoleledere, se tabell 6.7 respektive 6.8. Tabell 6.7 viser at det i likhet med for skoleeierne er to utsagn som får høy tilslutning, «Gjennom en målrettet satsning på å forbedre vurderingspraksisen på skolene» og «Gjennom å legge til rette for arenaer for læring og deling». I likhet med for skoleeierne er det en høy andel av fylkene (67%) som sier at de oppmuntrer til å delta i nettbaserte kompetansetiltak i vurdering, mens andelen er for kommunene kun er 25 prosent. I øvrig er det kun mindre forskjeller mellom kommuner og fylker, og disse er ikke signifikante.

Tabell 6.7: «På hvilken måte bidrar SKOLELEDER til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering?», etter kommune/fylkeskommune. Prosent.

	Kommune	Fylkes-kommune
	%	%
Gjennom en målrettet satsing på å forbedre vurderingspraksisen på skolen(e)	65	73
Gjennom kompetanseutvikling for lærere utenfor skolen	43	40
Ved å tilby støtte og veiledning til skolen fra et eksternt fagmiljø (universitet/høgskoler/andre med vurderingsfaglig komp.)	40	53
Gjennom å oppmuntre til å delta på nettbaserte kompetanse-tiltak i vurdering, f.eks. SkoleVFL-MOOC (tilbys av HiL)	25	67
Gjennom å bruke nettbaserte ressurser om vurdering, for eksempel fra www.udir.no/vurdering-for-laring	56	53
Gjennom å legge til rette for arenaer for læring og deling, for eksempel nettverk/faste samlinger/møteplasser	66	60
Gjennom å legge til rette for diskusjoner om innholdet i læreplaner	58	47
Annet	5	0
<i>N</i>	<i>101</i>	<i>15</i>

Tabell 6.8 viser hvordan skolelederne selv mener at de bidrar til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering. I likhet med tabell 6.6 er det små forskjeller etter skoleslag, det vil si enighet på tvers av skoleslag. Vi ser at det er særlig tre utsagn som får høy tilslutning: «Gjennom en målrettet satsning på å forbedre vurderingspraksisen på skolene», «Gjennom å legge til rette for arenaer for læring og deling» og «Gjennom å legge til rette for diskusjoner om innholdet i læreplaner», mens det er relativt få som svarer «Ved å tilby støtte og veiledning til skolen fra et eksternt fagmiljø» og «Gjennom å oppmuntre til å delta på nettbaserte kompetansetiltak i vurdering». Dersom vi sammenligner svarene til skoleeier og skoleleder i forhold til skoleleders bidrag ser vi samme mønster som vi så tidligere, at mens fylkeskommunene mener at de i stor grad oppmuntret til å delta på nettbaserte kompetansetiltak i vurdering så er skolelederne i videregående opplæring i mindre grad enige i dette.

Tabell 6.8: «På hvilken måte bidrar SKOLELEDER til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering?», etter skoletype. Prosent.

	Grunnskole	Videregående
	%	%
Gjennom en målrettet satsing på å forbedre vurderingspraksisen på skolen(e)	65	78
Gjennom kompetanseutvikling for lærere utenfor skolen	40	45
Ved å tilby støtte og veiledning til skolen fra et eksternt fagmiljø (universitet/høgskoler/andre med vurderingsfaglig komp.)	30	25
Gjennom å oppmuntre til å delta på nettbaserte kompetansetiltak i vurdering, f.eks. SkoleVFL-MOOC (tilbys av HiL)	17	24
Gjennom å bruke nettbaserte ressurser om vurdering, for eksempel fra www.udir.no/vurdering-for-laring	57	59
Gjennom å legge til rette for arenaer for læring og deling, for eksempel nettverk/faste samlinger/møteplasser	70	69
Gjennom å legge til rette for diskusjoner om innholdet i læreplaner	67	72
Annet	4	4
<i>N</i>	554	85

Disse fire tabellene har vist at det i stor grad er overensstemmelse mellom hva skoleleder og skoleeier mener, både om skoleeier og skoleleders bidrag til skolens kompetanseutvikling i vurdering, med unntak av at skoleeierne for videregående skole (fylkeskommunene) sier at nettbaserte kompetansetiltak i vurdering er viktigere enn det ser ut til at skoleledere i videregående opplæring oppfatter dem som.

I forbindelse med spørsmålene om hvordan skoleeier og skoleleder bidrar til at skolen videreutvikler sin kompetanse ble også utsagnet at de ikke har bidratt foreløpig men planlegger kompetanseutvikling fremsatt. Siden dette spørsmålet skiller seg fra de andre blir det presentert separat.

Tabell 6.9 viser at det er svært få som sier at enten skoleeier eller skoleleder ikke har bidratt til utvikling av vurderingskompetanse ennå. 4-5 prosent av skolelederne samt kommunene sier at skoleeiere ikke har bidratt foreløpig, mens tilsvarende tall for utsagnet om skoleleder ikke har bidratt foreløpig er 1-2 prosent. Blant fylkeskommunene er det ingen som sier seg enig i de to utsagnene. Disse resultatene henger sannsynligvis sammen med at arbeid med utvikling av vurderingskompetanse i norsk skole er blitt svært vanlig.

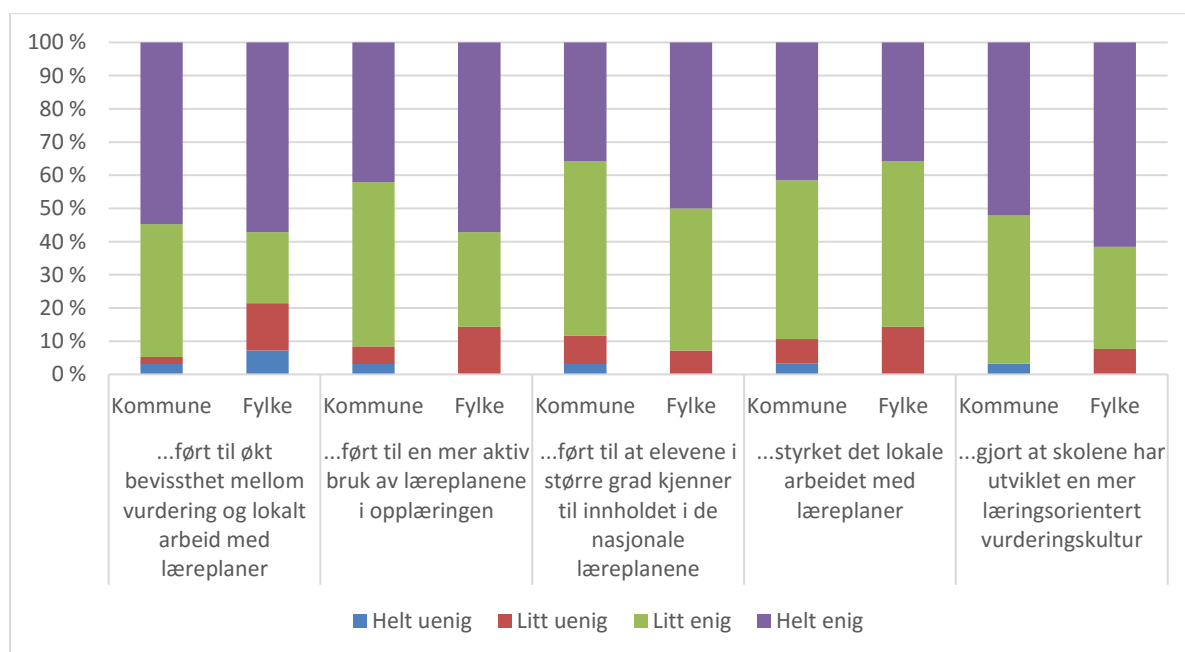
Tabell 6.9: «Spørsmål om skoleeier og skoleleder ikke har bidratt til utvikling av vurderingskompetanse ennå, men planlegger kompetanseutvikling», etter respondentgruppe.

	Kommune	Fylkes- kommune	Grunnskole	Videre- gående
	%	%	%	%
SKOLEEIER har ikke bidratt foreløpig, men planlegger kompetanseutvikling	4	0	4	5
SKOLELEDER har ikke bidratt foreløpig, men planlegger kompetanseutvikling	1	0	2	2

6.4 Positiv oppfatning av Vurdering for lærings bidrag

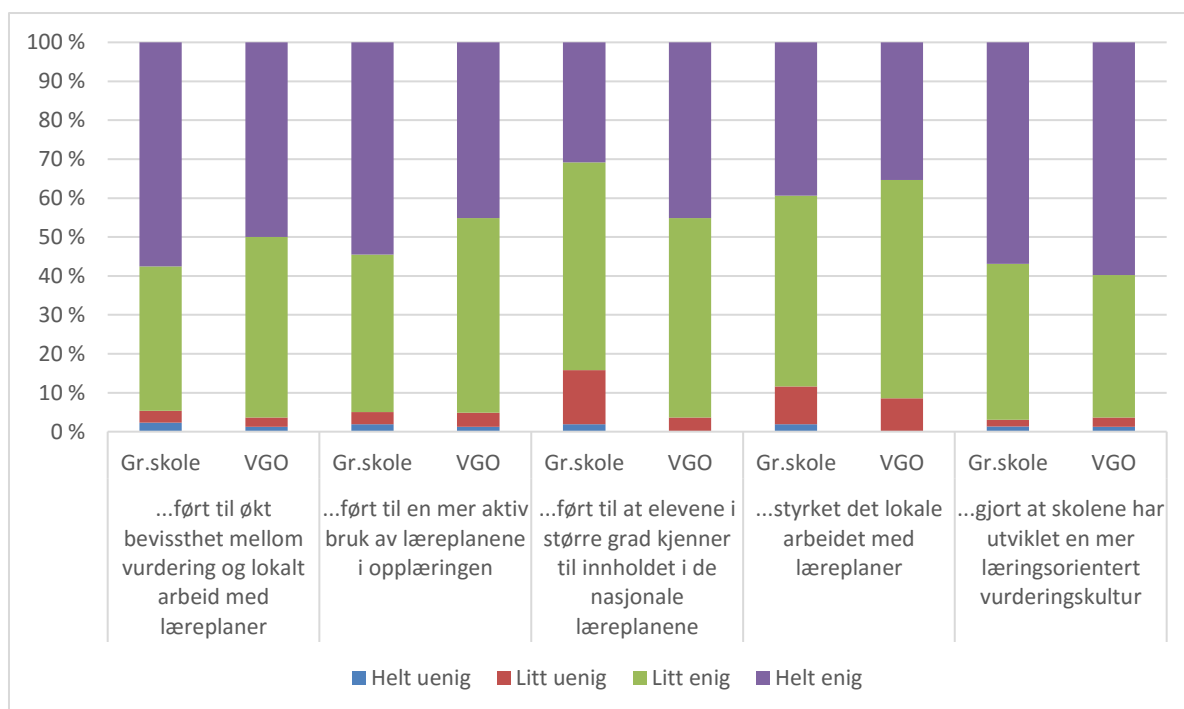
Siden Vurdering for læring nå skal fases ut ble det også stilt spørsmål om hva arbeidet med Vurdering for læring de siste 6-8 årene har bidratt med, og disse spørsmålene er stilt til både skoleeiere og skoleledere. Svarene vises som to separate figurer, en for skoleeiere og en for skoleledere.

Figur 6.2 viser at det er svært stor enighet i alle de fem utsagnene, for kommunene er 90 prosent eller mer på den positive siden. Det er noe mer variasjon i fylkeskommunene, men her er det viktig å huske på at det bare er 15 respondenter, noe som gjør at 1-2 svar på den negative siden får store utslag. Men hovedinntrykket er tross alt at skoleeierne er svært positive til hva Vurdering for læring har bidratt med.

Figur 6.2: Skoleeiers svar på spørsmål om arbeidet med Vurdering for læring de siste 6-8 årene, etter kommune/fylkeskommune.

Figur 6.3 viser at det også er svært stor enighet i de fem utsagnene blant skolelederne, både i grunnskolen og i videregående opplæring. Det er en liten andel på den negative siden (totalt 15 prosent) blant skolelederne i grunnskolen i forhold til om arbeidet med Vurdering for læring har ført til at elevene i større grad kjenner til innholdet i de nasjonale læreplanene, men ellers er det generelt få forskjeller og stor grad av enighet.

Figur 6.3: Skoleleders svar på spørsmål om arbeidet med Vurdering for læring de siste 6-8 årene, etter grunnskole/videregående opplæring.

6.5 Oppsummering

Den nasjonale satsingen *Vurdering for læring* er inne i sitt syvende år og blir faset ut i 2017. Til sammen har 310 kommuner og samtlige fylkeskommuner deltatt i satsningen. Utgangspunktet for *Vurdering for læring* er at elever og læringer lærer best når de

- Forstår hva de skal lære, og hva som er forventet av dem
- Får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
- Får råd om hvordan de kan forbedre seg
- Er involvert i eget læringsarbeid

Spørsmål om *Vurdering for læring* har vært med tidligere i spørringene, og svarene derfra blir sammenliknet med svar fra vårens undersøkelse.

Generelt er det stor grad av samsvar mellom hva de ulike aktørene i sektoren (skoleeiere og skoleledere i ulike skoleslag) sier om satsningen.

Det er stor enighet om at både skoleeier og skoleleder er pådrivere for å utvikle vurderingspraksis, men det er særlig skoleleder som oppfattes å ha en slik rolle. 94-96 prosent av skoleeiere og skoleledere mener at skolelederne er pådrivere.

Skoleledernes holdning til vurderingspraksis fremstår som relativt aktiv. De aller fleste svarer «i stor grad» eller «i noen grad» på spørsmål om de diskuterer måten lærernes vurderingspraksis kan hjelpe elevene til å lære bedre på, hvordan tilbakemeldinger fungerer, hva de legger vekt på i vurderingen av fag, om resultatene brukes systematisk for å videreutvikle praksis samt om vurderingspraksisen samsvarer med intensjonene i forskriften. Det er ikke stor forskjell mellom ulike skoleslag i svarene på disse spørsmålene.

Videre er det stor grad av samsvar i hvordan skoleeier og skoleledere vurderer skoleeiers bidrag til at skolene videreutvikler sin kompetanse i vurdering. De samme typene tiltak skårer høyt i begge gruppene: å ha en målrettet satsning på å forbedre vurderingspraksisen på skolene og å legge til rette

for arenaer for læring og deling. Det sistnevnte er en del av hensikten med Vurdering for læring, at lærende nettverk skal gi læring og kompetanseoverføring.

Både kommuner, fylker og skoleledere i grunnskolen og videregående opplæring gir uttrykk for at Vurdering for læring har bidratt positivt. Blant annet har satsingen gitt økt bevissthet om sammenheng mellom vurdering og lokalt arbeid med læreplaner, ført til mer aktiv bruk av læreplaner og gjort at skolen har utviklet en mer læringsorientert vurderingskultur.

7 Implementering av yrkesfaglig fordypning

Prosjekt til fordypning (nå yrkesfaglig fordypning - YFF) ble innført med Kunnskapsløftet for at elevene på yrkesfag skulle få arbeide med det lærefaget de ønsket så tidlig i opplæringen som mulig. YFF utgjør en betydelig del av opplæringen, 20% på Vg1 og 30% på Vg2.

Utdanningsdirektoratet ønsker å følge implementeringen av YFF når det gjelder organisering av opplæringen og vurderingspraksis når eleven er utplassert i bedrift. Høsten 2016 ble forskrift for yrkesfaglig fordypning revidert med sikte på å bedre muligheten for at elevene også på Vg1 får tilbud om YFF i bedrift. Dersom det viser seg at tilbudet i YFF ikke bidrar til at elevene får opplæring i bedrift, vil direktoratet vurdere å sette inn nye tiltak.

Spørsmålene stilles til skoleledere ved videregående skoler som oppgir at skolen tilbyr yrkesfaglige studieprogram. Totalt 65 skoleledere oppgir dette i vårens utvalg.

7.1 Elever er utplassert i bedrift deler av den tilgjengelige tiden

Skolelederne ble bedt om å oppgi hvor stor del av elevenes tid som er viet til utplassering i bedrift. Totalt 16 respondenter oppga at elevene på Vg1 er utplassert 50 prosent av tiden, eller mer. Fordi det er noe usikkerhet rundt hvordan respondentene har forstått spørsmålet, ble disse verdiene omkodet. De respondentene som oppga at elevene er ute 100 prosent av tiden, ble kodet til 20 prosent. Tilsvarende ble de som oppgav at elevene er ute 50 prosent av tiden omkodet til 10 prosent. Videre svarte 23 respondenter at elevene på Vg2 er utplassert 60 prosent av tiden, eller mer. Disse ble omkodet på tilsvarende måte, hvor de som svarte 100 prosent ble omkodet til 30 prosent. Én respondent svarte at Vg2 elevene er utplassert 40 prosent av tiden. Dette svaret valgte vi å ekskludere fra analysene.

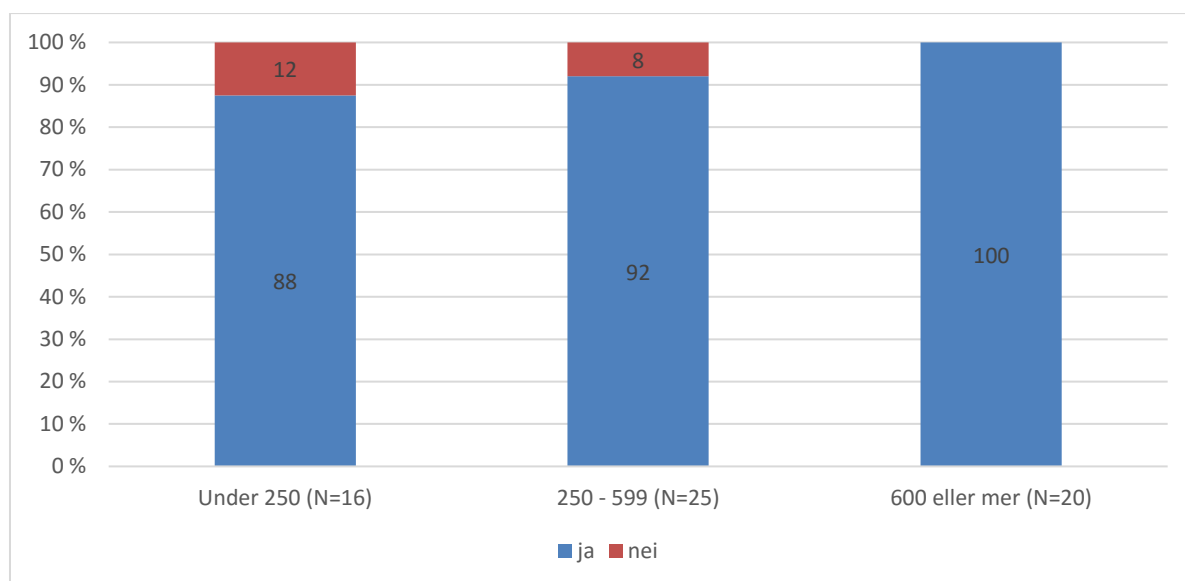
Tabell 7.1 viser at elevene i gjennomsnitt er utplassert i bedrift over halvparten av den tilgjengelige tiden. Elever på Vg2 er i større grad utplassert enn Vg1 elever. Vi oppgir standardavvik for å vise variasjonen i svarene – som er størst blant Vg2 elevene.

Tabell 7.1: «I hvor stor andel av undervisningen er elevene utplassert i bedrift?» Prosent.

	Min	Max	Gjennomsnitt	Standardavvik	N
VG1	0	21	13,5	6,6	57
VG2	0	35	24,1	7,9	55

7.2 Stort samarbeid mellom bedrifter og yrkesfag

Skolelederne ble videre stilt spørsmål om hvorvidt skolen bruker nettverk med lokalt/regionalt arbeidsliv i arbeidet med yrkesfaglig fordypning. Av 61 skoleledere svarte 93 prosent at de bruker dette.

Figur 7.1: «Bruker skolen nettverk med lokalt/regionalt arbeidsliv i arbeidet med yrkesfaglig fordypning?», etter skolestørrelse. Prosent.

Figur 7.1 viser at samtlige skoleledere for skoler med 600 elever eller mer rapporterer at de bruker nettverk med det lokale/regionale arbeidsliv. Dette tallet er lavere for de mellomstore skolene og enda mindre ved de minste skolene. Merk at det her er få respondenter i hver kategori. Totalt oppgir fire av 61 skoleledere at de ikke bruker nettverk med lokalt eller regionalt arbeidsliv i arbeidet med yrkesfaglig fordypning. Disse ble bedt om å spesifisere årsaker til dette i fritekst. Tre av skolelederne har benyttet fritekstfeltet. Svarene deres er sammenfattet under:

- En skoleleder forklarer at deres elever kommer fra hele landet, og at de gjerne gjennomfører praksis i hjemkommunen og ikke i skolens nærområde. En annen har medier og kommunikasjon som eneste yrkesfaglige studieretning, og skriver at det er svært få av deres elever som går ut i praksis. Den tredje skolen påpeker at skolen har et eget nettverk med aktuelle arbeidsplasser for de elevene som ønsker å være utplassert. Ellers tilbyr skolen praktisk undervisning på skoleanlegget og elevene får dermed praktisk erfaring fra skolen. Her ønsker man å utplassere elevene så sent som mulig, gjerne høsten i Vg2. Dette fordi de er opptatt av at eleven ikke skal diskvalifisere seg, og derfor ønsker å utplassere først når eleven er klar for det.

Skolelederne som svarte at de samarbeidet med nettverk av lokale/regionale aktører ble stilt fem spørsmål hvor fokus var samarbeidet mellom skole og bedrift. Svarene er presentert i tabell 7.2 (neste side).

Tabell 7.2: «Inngår følgende aktiviteter i samarbeidet mellom skole og bedrift?». Prosent.

	Ja %	Nei %	N
Skole og bedrift samarbeidet om kompetansemålene som skal nås i utplasseringsperioden.	84	16	62
Lærerne besøker elevene i bedriften.	98	2	62
Elevene vurderes etter kompetansemålene.	98	2	61
Skolen samarbeider med bedriften om vurdering av elevens måloppnåelse.	92	8	62
Skolen legger til rette for at lærer har et godt grunnlag til å vurdere elevenes grad av måloppnåelse når de er utplassert i bedrift.	98	2	62

Skolene samarbeider i stor grad med bedrifter i alle aktivitetene som inngår i spørsmålsserien. Lavest ja-prosent har påstanden «Skole og bedrift samarbeidet om kompetansemålene som skal nås i utplasseringsperioden». Litt flere svarer at de samarbeider med bedriften om vurdering av elevens måloppnåelse. På de øvrige tre spørsmålene svarer nesten samtlige skoleledere at de samarbeider med bedrifter.

I tabell 7.3 vises prosentueringen av de som svarer «ja» sortert på skolestørrelse. Det er ikke store forskjeller på skoler av ulik størrelse, men litt færre svarer ja på de mellomstore skolene. Antall respondenter er lavt og det blir derfor få per respondenter per kategori. Dette betyr at svaret fra kun én respondent kan gi store utslag.

Skolelederne som svarte at skolen ikke legger til rette for at lærer har et grunnlag til å vurdere elevens grad av måloppnåelse når de er utplassert i bedrift, ble bedt om å utdype dette i et fritekstfelt. Kun én respondent svarte at skolen ikke la til rette for å vurdere elevens måloppnåelse i bedrift, og vedkommende fylte ikke ut fritekstfeltet.

Tabell 7.3 «Inngår følgende aktiviteter i samarbeidet mellom skole og bedrift?». Prosent som svarer ja etter skolestørrelse.

	Under 250 %	250 – 599 %	600 eller mer %	N
Skole og bedrift samarbeidet om kompetansemålene som skal nås i utplasseringsperioden	88	72	95	52
Lærerne besøker elevene i bedriften	100	96	100	61
Elevene vurderes etter kompetansemålene	100	96	100	60
Skolen samarbeider med bedriften om vurdering av elevens måloppnåelse	94	88	95	57
Skolen legger til rette for at lærer har et godt grunnlag til å vurdere elevenes grad av måloppnåelse når de er utplassert i bedrift	100	96	100	61

7.3 Oppsummering

Prosjekt til fordypning (nå yrkesfaglig fordypning - YFF) ble innført med Kunnskapsløftet for at elevene på yrkesfag skulle få arbeide med det lærefaget de ønsket så tidlig som mulig i opplæringen. Elever på yrkesfaglig fordypning har mulighet til å være utplassert i bedrift en stor andel av tiden. For Vg1

elever utgjør det 20 prosent av skoleåret, og for Vg2 elever 30 prosent. Utdanningsdirektoratet ønsker å følge implementeringen av YFF når det gjelder organisering av opplæringen og vurderingspraksis ved utplassering i bedrift. Dersom det viser seg at tilbudet i YFF ikke bidrar til at elevene får opplæring i bedrift, vil direktoratet vurdere å sette inn nye tiltak. Spørsmålene stilles til skoleledere ved videregående skoler som har yrkesfaglige studieprogram.

Skolelederne oppgir at Vg1-elever i gjennomsnitt er utplassert 13,5 prosent av tiden, altså litt over halvparten av tilgjengelig tid. Elevene i Vg2 er utplassert i 24,1 prosent av tiden. Spørsmålet om andel av tiden elevene var utplassert ga rom for feiltolking hos respondentene. Det var derfor nødvendig å omkode 39 respondenters svar, og å fjerne én respondents svar. Resultatene må leses med forsiktighet.

Nesten alle skolene svarer at de bruker nettverk med lokalt/regionalt arbeidsliv i arbeidet med yrkesfaglig fordypning. De som svarte nei til dette fortalte blant annet at elevene reiste til hjemkommunen for utplassering eller at skolen selv hadde praktisk undervisning.

Videre ble de som svarte at skolen bruker nettverk med lokale/regionale bedrifter bedt om å svare på hvilke aktiviteter som inngår i samarbeidet mellom skole og bedrift. Et klart flertall svarer ja på alle spørsmålene. Lavest oppslutning får påstanden «Skole og bedrift samarbeidet om kompetansemålene som skal nås i utplasseringsperioden». Videre analyse av de fem utsagnene viser kun mindre forskjeller etter skolestørrelse.

8 Skoleeiers vurdering av Fylkesmannens arbeid

Fylkesmannen skal være en viktig medspiller for skoleeierne og bidra til å øke kvaliteten, kompetansen og regeletterlevelsen i barnehagene og grunnsopplæringen. Utdanningsdirektoratet har ansvaret for styringen av Fylkesmannen på barnehage- og grunnsopplæringsområdet, og direktoratet har behov for mer kunnskap om skoleeierenes opplevelse av samarbeidet på dette området. Data fra undersøkelsen vil inngå som sentrale indikatorer i mål- og resultatsystemet for fylkesmennene på grunnsopplæringsområdet.

Spørsmålene om skoleeiers vurdering av Fylkesmannens arbeid ble stilt til kommuner og fylkeskommuner. Dette temaet var også med i undersøkelsen våren 2015 og 2016 (Gjerustad og Waagene, 2015; Gjerustad, Federici og Hovdhaugen, 2016). I kapittelet sammenligner vi årets svar med de tidligere undersøkelsene.

8.1 Fylkesmannen anses som en viktig medspiller

Generelt gir skoleeierne uttrykk for at Oppvekst- og Utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen oppleves som en forholdsvis viktig medspiller for kommunen for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnsopplæringen (se tabell 8.1).

Tabell 8.1: «I hvilken grad opplever du at Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen er en viktig medspiller for kommunen for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnsopplæringen?». Prosent.

	I svært stor grad %	I stor grad %	Verken/ eller %	I liten grad %	I svært liten grad %	N
Kommune	16	50	15	16	3	100
Fylkeskommune	7	60	20	13	0	15
Totalt	15	51	16	16	3	115

Sammenlignet med tidligere år er derimot årets svar litt mindre positive. For mens det i år er 66 prosent av kommunene og fylkeskommunene som mente Fylkesmannens Oppvekst- og utdanningsavdeling «i svært stor grad» eller «i stor grad er viktig», var andelen 70 prosent i 2016 og 72 prosent i 2015. Andelen som krysser av for «i liten grad» eller «i svært liten grad» har gått fra 11

prosent i 2015 og 7 prosent i 2016, til 19 prosent i år. Selv om hovedinntrykket er positivt, tegner årets undersøkelse et noe mer skeptisk bilde av Fylkesmannens rolle enn tidligere.

Skiller man mellom respondentgruppene ser en at svarfordelingen er nokså lik, selv om fylkeskommunene i noe større grad krysser av på de tre midtre kategoriene. Det bør også påpekes at antallet fylkeskommuner, naturlig nok, er lavt (N=15), noe som betyr at hver enkelt fylkeskommune har stor innvirkning på prosentfordelingen. Dette gjør også gruppen følsom for endringer i utvalget fra år til år. Derfor er det ikke overaskende at svarmønsteret varierer mer over tid blant fylkeskommunene enn blant kommunene. Når det gjelder fylkeskommuner er andelen som krysser av for «i svært stor grad» identisk med andelen fra 2016, mens den var 10 prosent høyere i 2015. Det er derimot en økning i andelen som svarte «i stor grad», andelen var 10 prosent lavere i fjor, mens den nesten har doblet seg i forhold til i 2015 (33 prosent). Den nøytrale kategorien er en god del lavere i år (20 prosent) enn i 2016 og 2015 (30 prosent begge årene). I likhet med i 2016 er det ingen av fylkeskommunene som i år krysser av for den mest negative kategorien, mens kategorien utgjorde 6 prosent i 2015. Kategorien «i liten grad» er på sitt høyeste nivå i år (13 prosent) sammenlignet med 2016 (7 prosent) og 2015 (11 prosent).

Ser en på kommunene, finner man at også kommunene i stor grad er positivt innstilt til Fylkesmannens rolle. Hovedmønsteret her er også ganske stabilt over tid. I likhet med de to foregående årene er det omtrent 50 prosent som krysser av for alternativet «i stor grad». Det er derimot en liten nedgang i andelen som svarte «i svært stor grad», 16 prosent i år sammenlignet med 22 prosent i 2016 og 23 prosent i 2015. Den mest «negative» kategorien har vært ganske stabil med 3 prosent i år og 2 prosent de to forrige årene. Derimot ser man en firedobling av andelen som svarer «i liten grad» sammenlignet med fjor, og også en markant økning i forhold til 2015-andelen på 7 prosent.

Tabell 8.2 viser at kommunenes svar fordelt på landsdel og illustrerer at det er forskjeller mellom disse.

Tabell 8.2 «I hvilken grad opplever du at Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen er en viktig medspiller for kommunen for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnskolingen?». Kommuner etter landsdel. Prosent.

	I svært stor grad %	I stor grad %	Verken/eller %	I liten grad %	I svært liten grad %	N
Oslo og Akershus	0	43	29	28	0	7
Øst-Norge	19	54	19	4	4	26
Sør- og Vest-Norge	16	54	8	19	3	37
Midt- og Nord-Norge	17	43	17	20	3	30

Øst-Norge har den høyeste andelen kommuner som svarer at de opplever at Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos fylkesmannen er viktig for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnskolingen. 73 prosent av Øst-Norges kommuner krysser av for «i svært stor grad» eller «i stor grad», omtrent en femdel krysser av for det nøytrale alternativet, mens kun 8 prosent valgt en av de negative kategoriene. Sør- og Vest-Norges fordeling er ganske lik, med unntak av at færre fra vest velger verken/eller og flere krysser av for i liten grad. Midt- og Nord-Norges kommuner gir en noe mer delt respons. Selv om hovedinntrykket er positivt ser en at andelen som «i svært stor grad» eller «i stor grad» opplever Fylkesmannen som en viktig medspiller er mindre enn hos de to andre landsdelene. Oslo og Akershus skiller seg ut med at ingen kommuner krysser av for «i svært stor grad», mens 43 prosent svarer «i stor grad», og i underkant av 30 prosent svarer «i liten grad» eller «verken/eller». Altså gir kommunene i Oslo og Akershus uttrykk for en mer moderat holdning enn kommunene i resten av landet. Til tross for dette er fremdeles andelen på den positive siden av skalaen større enn den på den negative. Det må også påpekes at tallgrunnlaget for denne landsdelen er lavt, noe som betyr at hver enkelt kommune påvirker svarfordelingen betydelig.

Hvis man ser på endringen i landsdelene over tid, finner en at svarene fra kommunene i Øst-Norge i år nesten er identisk med 2016- og 2015-svarene. For Sør- og Vest-Norge har svarfordelingen variert en del fra år til år, men den tydeligste endringen i år er at andelen som valgte kategorien verken/eller har sunket fra 30 prosent i fjor og 15 prosent i forfjor til kun 8 prosent i år. Dette har særlig gitt økninger i kategoriene «i stor grad» og «i liten grad» sammenlignet med tidligere år. Både i 2015 og 2016 viste undersøkelsen at kommunene i Midt- og Nord-Norge hadde den mest positive innstillingen på dette spørsmålet, stemningen var derimot mer moderat i fjor enn i forfjor, og i år har den sunket ytterligere. Oslo og Akershus var også i de to forrige undersøkelsen minst positive. I de tre årene dette spørsmålet har blitt stilt har ingen av kommunene fra Oslo og Akershus krysset av for «i svært stor grad». Andelen som svarer «i stor grad» har også falt, fra 67 prosent i 2015, til 57 prosent i 2016 og til 43 prosent i år. Det er altså en tendens til at tilfredsheten med Fylkesmannens rolle som medspiller for kommunene faller litt og denne tendensen er mest markant i Oslo og Akershus og Midt- og Nord-Norge.

Fordeles kommunenes svar på innbyggertall, ser man at en betydelig lavere andel av de største kommunene (41 prosent) enn de mellomstore (76 prosent) og minste (82 prosent), svarer at de i svært stor grad eller i stor grad opplever at Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen er en viktig medspiller for kommunen for å sikre utvikling, læring, og god kvalitet. Den samme tendensen så man også de to foregående årene, men den er tydeligere i år (se tabell 8.3).

Tabell 8.3 «I hvilken grad opplever du at Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen er en viktig medspiller for kommunen for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnopplæringen?». Kommuner etter innbyggertall. Prosent.

	I svært stor grad %	I stor grad %	Verken/ eller %	I liten grad %	I svært liten grad %	N
Under 3000	26	56	0	15	4	27
3000 til 9999	20	56	14	7	2	41
10.000 eller mer	3	38	28	28	3	32

For å undersøke variasjon i skoleeieres opplevelse av Fylkesmannens betydning for grunnopplæringen laget vi et gjennomsnitt for hvert fylke. Gjennomsnittet er konstruert på bakgrunn av hva skoleeierne i det enkelte fylke svarte på spørsmålet vist i tabellene ovenfor. Skalaen går fra 1,0 til 5,0. Et gjennomsnitt på 1,0 indikerer at alle har krysset av for i svært liten grad, mens et gjennomsnitt på 5,0 indikerer at alle har krysset av for i svært stor grad. Samme analyse ble gjort i 2016. Årets og fjorårets resultater er presentert i tabell 8.4 (neste side).

Tabell 8.4: «I hvilken grad opplever du at Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen er en viktig medspiller for kommunen for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnopplæringen?». Skoleeier etter fylke. Sammenlikning 2016 og 2017. Gjennomsnitt.

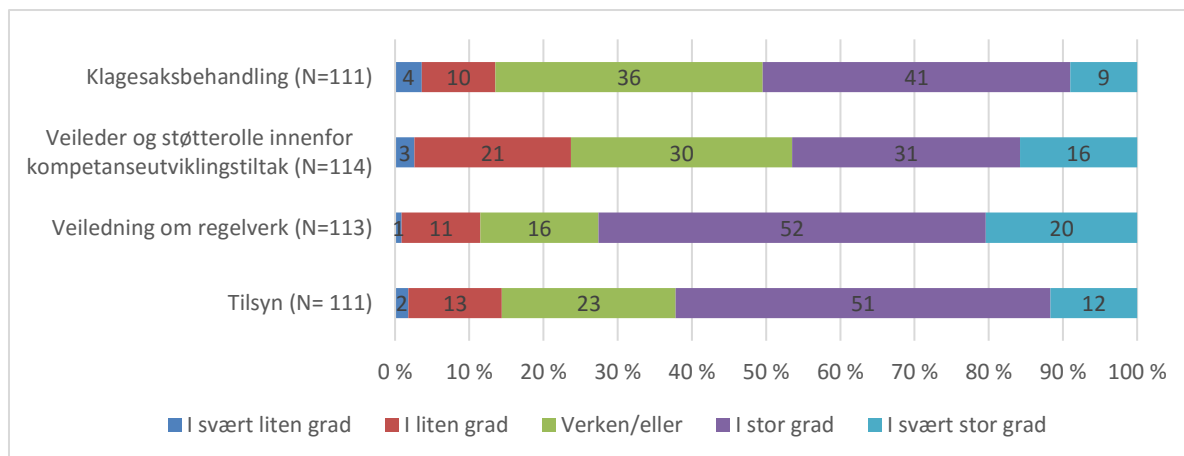
Fylke	2016			2017		
	Gjennomsnitt	Std.avvik	Antall skoleeiere	Gjennomsnitt	Std.avvik	Antall skoleeiere
Akershus	3,5	0,8	6	3,4	0,8	7
Aust-Agder	3,2	1,5	5	4,2	0,8	5
Buskerud	4,0	0,6	6	3,6	0,5	5
Finnmark	3,8	1,3	4	3,7	1,5	6
Hedmark	3,3	0,8	7	4,3	0,5	7
Hordaland	4,3	1,0	6	3,6	1,2	8
Møre og Romsdal	4,1	0,4	7	3,4	1,1	7
Nord-Trøndelag	4,4	0,9	5	3,0	0,8	4
Nordland	4,0	1,0	7	4,0	0,9	9
Oppland	4,3	0,5	8	4,3	0,5	4
Oslo	3,0	0,0	2	2,0	0,0	2
Rogaland	3,1	1,0	8	2,9	1,0	8
Sogn og Fjordane	3,6	0,7	8	3,9	0,9	7
Sør-Trøndelag	4,1	0,6	8	3,6	1,2	8
Telemark	3,5	1,0	4	3,4	1,1	5
Troms	4,3	0,5	4	3,3	0,9	8
Vest-Agder	3,8	0,5	4	3,8	1,1	5
Vestfold	4,0	1,2	4	4,3	0,6	3
Østfold	3,9	0,7	7	3,3	1,1	7
Total	3,8	0,9	110	3,6	1,0	115

Tabellen viser at det, som i fjor, er variasjoner i hva fylkene svarer. Det lave antallet skoleeiere som inngår i hvert fylke fører derimot til at man ikke bør tillegge disse forskjellene vesentlig vekt.

8.2 Stort sett fornøyd med Fylkesmannens funksjoner

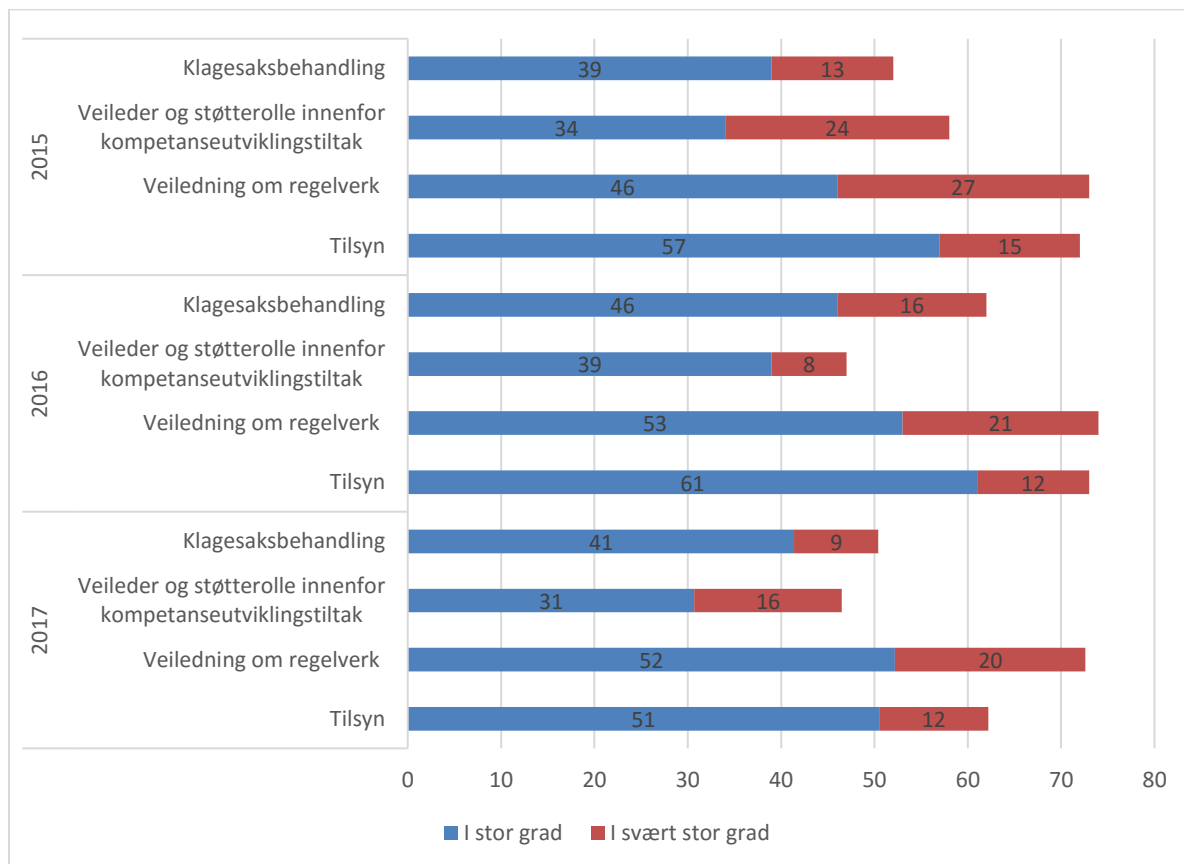
På mer spesifikke spørsmål om hvor tilfreds skoleeierne er med de ulike funksjonene hos Fylkesmannens Oppvekst- og utdanningsavdeling i arbeidet med å sikre utvikling, læring og god kvalitet i skoletilbudet til barn og unge, er hovedinntrykket at skoleeierne stort sett er tilfreds (se figur 8.1, neste side). Funksjonene det ble spurt om å vurdere er *klagesaksbehandling*, *veileder og støtterollen innenfor kompetanseutviklingstiltak*, *veiledning og regelverk* og *tilsyn*.

Funksjonen skoleeierne er mest tilfreds med er *veiledning om regelverk*. 72 prosent av skoleeierne svarer at de «i stor grad» eller «i svært stor grad» er tilfreds med virkemiddelet. Skoleeierne er også i stor grad tilfreds med virkemiddelet *tilsyn* (62 prosent), mens de er noe mindre fornøyd med *klagesaksbehandling* (50 prosent) og *veileder og støtterollen innenfor kompetanseutviklingstiltak* (47 prosent). Andelen som krysser av for at de i liten eller svært liten grad er tilfredse er forholdsvis lav på de fleste virkemidlene. En bør derimot merke seg at så mye som 24 prosent av skolelederne krysser av for en av disse alternativene når det gjelder funksjonen *veileder og støtterollen innenfor kompetanseutviklingstiltak*.

Figur 8.1: «Hvor tilfreds er dere med følgende funksjoner hos fylkesmannens oppvekst- og utdanningsavdeling i arbeidet med å sikre utvikling, læring og god kvalitet i skoletilbudet til barn og unge?». Prosent.

Figur 8.2 viser andelen som krysser av for «i stor grad» eller «i svært stor grad» for de ulike virkemidlene i 2015, 2016 og 2017.

Figur 8.2: Skoleeierne vurdering av virkemidlene hos Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen. Sammenligning 2015, 2016 og 2017. Andel som krysser av for i svært stor grad eller i stor grad. N i 2015 = 119. N i 2016 = 109-110. N i 2017 = 111-114. Prosent.

Svarfordelingen fra de tre årene er forholdsvis lik. Sammenligner man med fjorårets undersøkelse ser en at andelen som krysser av for disse to alternativene er omtrent 10 prosent lavere for funksjonene *klagesaksbehandling* og *tilsyn*. For førstnevnte betyr dette at andelen omtrent har falt tilbake på nivået fra 2015. For sistnevnte er dette derimot også en nedgang sammenlignet med 2015. En ser også

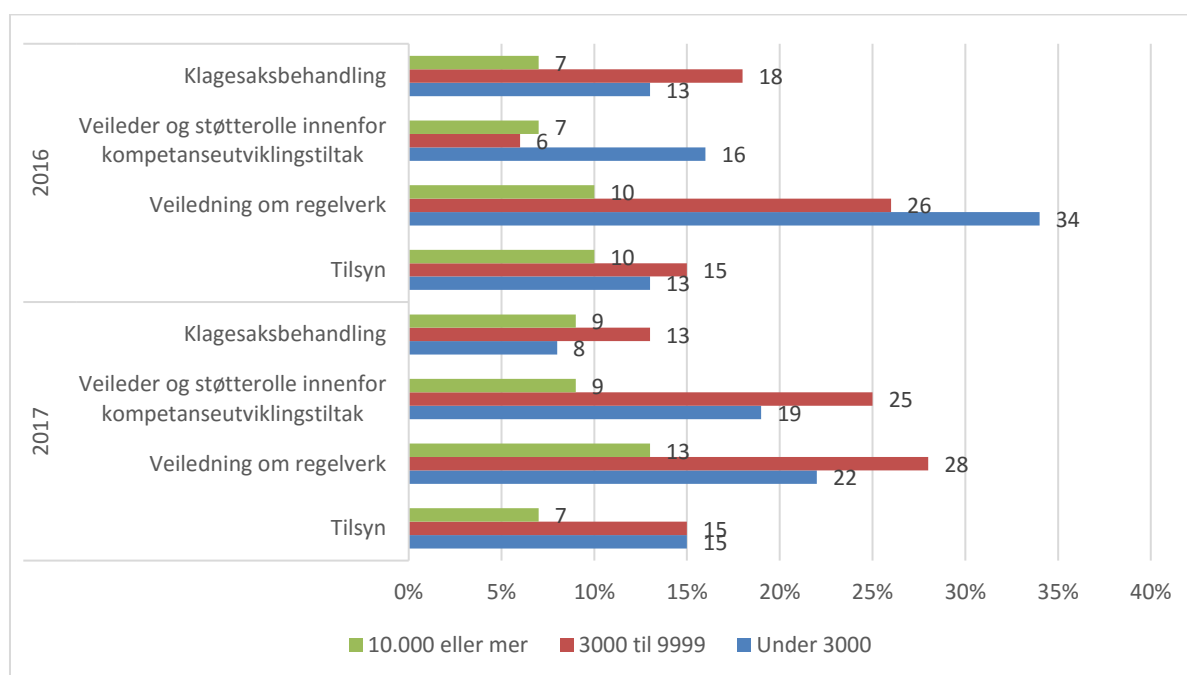
variasjoner i fordelingen mellom disse to svarkategoriene for *veileder og støtterolle innenfor kompetanseutviklingstiltak*. Her har andelen som krysser av for «i stor grad» sunket, mens andelen som svarer «i svært stor grad» har økt sammenlignet med i fjor. For virkemiddelet *veiledning om regelverk* har det vært svært små endringer over disse tre årene. Sett bort ifra disse mindre endringene, tyder svarene på at skoleeierne syn på fylkesmannens virkemidler har vært relativt stabil i denne treårs-perioden.

Tabell 8.5 viser hvordan kommuner fordelt på kommunestørrelse har svart på spørsmålet om tilfredshet med Fylkesmannens funksjoner. Slår en sammen kategoriene «i svært stor grad» og «i stor grad», ser en at kommunene med høyest innbyggertall er minst tilfreds med alle funksjonene. Forskjellen er størst for funksjonen *veiledning og støtterolle innenfor kompetanseutvikling*, der de ligger 35 prosent lavere enn mellomste og minste kommunene. For virkemidlene *veiledning om regelverk* og *veiledning og støtterolle innenfor kompetanseutvikling* er andelen som krysser av for en av de to positive kategoriene like stor hos de mellomstore og minste kommunene, henholdsvis 81 prosent og 60 prosent. For tilsyn og klagesaksbehandling er derimot andelen høyere hos de minste kommunene. Totalt sett gir dette altså inntrykk av at tilfredsheten synker med kommunens innbyggertall.

Tabell 8.5: Kommunenes vurdering av virkemidlene hos Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen, fordelt etter innbyggertall. N = 97 – 99. Prosent.

		Under 3000 %	3000 til 9999 %	10.000 eller mer %
Tilsyn	I svært liten grad	4	0	3
	I liten grad	11	13	13
	Verken/eller	11	33	32
	I stor grad	59	39	45
	I svært stor grad	15	15	7
	Total	100	100	100
Veiledning om regelverk	I svært liten grad	4	0	0
	I liten grad	4	8	13
	Verken/eller	11	13	19
	I stor grad	59	53	55
	I svært stor grad	22	28	13
	Total	100	100	100
Veileder og støtterolle innenfor kompetanseutviklingstiltak	I svært liten grad	4	0	3
	I liten grad	11	15	38
	Verken/eller	26	25	34
	I stor grad	41	35	16
	I svært stor grad	19	25	9
	Total	100	100	100
Klagesaksbehandling	I svært liten grad	8	0	6
	I liten grad	4	3	19
	Verken/eller	28	48	34
	I stor grad	52	38	31
	I svært stor grad	8	13	9
	Total	100	100	100
N		25-27	39-40	31-32

Figur 8.3 viser andelen kommuner, fordelt på kommunestørrelse, som i 2017 og 2016 krysser av for at de i svært stor grad er fornøyd med de fire virkemidlene. De største variasjonene sammenlignet med 2016 finner en blant de minste og mellomstore kommunene, henholdsvis på virkemidlene *veiledning om regelverk* og *veiledning og støtterolle innenfor kompetanseutviklingstiltak*. Blant kommunene med under 3000 innbyggere har andelen kommuner som svarer at de i svært stor grad er tilfreds med *veiledning om regelverk* falt med 12 prosent, mens andelen kommuner med en mellomstor befolkning som svarer at de i svært stor grad er tilfreds med *veileder og støtterolle innenfor kompetanseutvikling* har sunket med hele 19 prosent fra fjoråret. Bortsett fra dette har andelen som krysser av for denne kategorien vært forholdsvis stabil.

Figur 8.3: Kommunenes vurdering av virkemidlene hos Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen etter innbyggertall. Sammenligning 2016 og 2017. Andelen som krysser av for i svært stor grad, fordelt på innbyggertall. N i 2016 = 96. N i 2017 = 97-99. Prosent.

For å undersøke variasjoner i skoleeierne opplevelse av Fylkesmannens virkemidler laget vi også her et gjennomsnitt for hvert fylke. Gjennomsnittet er konstruert på bakgrunn av hva skoleeierne i det enkelte fylke svarte på spørsmålene om virkemidler (se figur 8.1). Svorskalaen går fra 1,0 til 5,0, hvor et gjennomsnitt på 1,0 indikerer at alle skoleeierne i fylket har krysset av for «i svært liten grad» på alle funksjonene, mens et gjennomsnitt på 5,0 indikerer at alle har krysset av for «i svært stor grad». Samme beregning ble gjort i fjor.

Resultatene vises i tabell 8.6 (neste side) og viser at det er variasjoner i gjennomsnittet på tvers fylkene også i år, samt endringer i gjennomsnittet til enkelt fylker fra i fjor til i år. Grunnet det lave antallet skoleeiere som inngår i hvert fylke bør derimot disse variasjonene ikke tillegges vestlig vekt.

Tabell 8.6: Skoleeiernes samlede vurdering av virkemidlene hos Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen etter fylke. Sammenlikning 2016 og 2017. Gjennomsnitt.

Fylke	2017			2016		
	Gjennomsnitt	Std.avvik	Antall Skoleeiere	Gjennomsnitt	Std.avvik	Antall Skoleeiere
Akershus	3,7	0,6	7	3,5	0,9	6
Aust-Agder	3,9	0,9	5	2,9	1,2	5
Buskerud	3,7	0,7	5	3,6	0,4	6
Finnmark	3,7	0,6	6	3,6	0,8	4
Hedmark	3,8	0,6	7	3,4	0,5	7
Hordaland	3,8	0,8	8	3,9	0,7	6
Møre og Romsdal	3,5	0,7	7	4,0	0,4	7
Nord-Trøndelag	3,4	0,6	4	3,9	0,7	5
Nordland	3,9	0,4	9	3,8	0,9	7
Oppland	3,4	0,5	4	3,9	0,3	8
Oslo	2,0	0,0	2	3,0	0,0	2
Rogaland	2,9	0,9	8	3,1	0,9	8
Sogn og Fjordane	3,6	0,7	7	3,8	0,7	8
Sør-Trøndelag	3,8	0,6	8	3,7	0,7	8
Telemark	3,4	1,0	5	3,6	0,7	4
Troms	3,1	0,5	8	3,9	0,7	4
Vest-Agder	3,9	0,9	4	3,1	0,2	4
Vestfold	4,4	0,5	3	3,9	0,6	4
Østfold	3,1	1,0	7	3,5	0,4	7
Total	3,5	0,8	114	3,6	0,7	110

8.3 Oppsummering

Utdanningsdirektoratet har ansvaret for styringen av Fylkesmannen på barnehage- og grunnsopplæringsområdet, og direktoratet har behov for mer kunnskap om skoleeiernes opplevelse av samarbeidet på dette området. Data fra undersøkelsen vil inngå som sentrale indikatorer i mål- og resultatsystemet for fylkesmennene på grunnsopplæringsområdet. Temaet var også med i undersøkelsene våren 2015 og 2016. I kapittelet sammenligner vi årets svar med de tidligere undersøkelsene.

Skoleeierne opplever Fylkesmannens Oppvekst og- utdanningsavdeling i stor grad som en viktig medspiller for kommunen for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnsopplæringen. Sammenlignet med de to foregående årene er det imidlertid nedgang i støtten. Andelen som krysser av for i svært stor grad eller stor grad er størst i Øst-Norge, tett etterfulgt av Sør og Vest-Norge. Oslo og Akershus skiller seg ut ved at ingen krysser av for «i svært stor grad», mens 43 prosent krysser av for «i stor grad». Tilfredsheten med Fylkesmannens rolle som medspiller for kommunene synker og reduksjonen er mest markant i Oslo og Akershus og Midt- og Nord-Norge. Tilfredsheten er høyest blant de minste kommunene (82 prosent), sammenlignet med de mellomstore (76 prosent) og største (41 prosent).

Når vi ser på Oppvekst- og utdanningsavdelingens ulike funksjoner for å sikre utvikling og god kvalitet i skoletilbudet, finner en at skoleeierne stort sett er tilfreds med de ulike virkemidlene. Andelen skoleeiere som i stor grad eller svært stor grad er tilfreds er større for funksjonene *veiledning om regelverk* (72 prosent) og *tilsyn* (63 prosent), enn *klagesaksbehandling* (50 prosent) og *veileder og*

støtterolle innenfor kompetanseutviklingstiltak (47 prosent). Tilfredsheten med de fire ulike funksjonene har også vært forholdsvis stabil over de siste tre årene. Det er variasjon etter kommunestørrelse, der de minste kommunene er mest tilfreds.

9 Dimensjonering av det yrkesfaglige opplæringstilbudet

I videregående opplæring viser begrepet dimensjonering til prosessene som gjennomføres i fylkeskommunene hvert år for å bestemme hvilke utdanninger fylkene skal tilby, å fastslå antall studieplasser som skal opprettes innenfor hver utdanning. Hensikten med spørsmålene stilt om tema i årets spørring er blant annet å utforske hvilke utfordringer fylkeskommunen møter i dette arbeidet. Resultatene kan benyttes i videre analyser av fylkeskommunens arbeid med dimensjonering av det yrkesfaglige opplæringstilbudet, herunder å vurdere behovet for endringer og tiltak.

Spørsmålene handler blant annet om å vurdere i hvor stor grad fylkeskommunen opplever ulike identifiserte områder som utfordrende, hvordan ulike hensyn vektlegges, hvordan samarbeidet mellom fylkeskommuner og ulike institusjoner fungerer, samt å identifisere utfordrende utdanningsprogram. Det er gjort innledende analyser sortert på landsdel og i de få tilfellene hvor vi har funnet forskjeller, blir dette diskutert i løpende tekst.

Det er 15 av 19 skoleeiere i utvalget som har besvart spørsmålene, med én til to frafallende på enkelte spørsmål. To respondenter er fra Oslo og Akershus, tre fra Sør- og Vest-Norge og fem i hver av landsdelene Øst-Norge og Midt- og Nord-Norge. Av de fire som ikke har svart er tre fra Sør- og Vest-Norge og én fra Øst-Norge.

9.1 Informasjonsflyt, mobilitet og smalere Vg1 og Vg2 skaper utfordringer

Tabell 9.1 (neste side) viser hvordan de 15 skoleeierne i fylkeskommunene har gradert åtte problemstillinger knyttet til arbeidet med å dimensjonere yrkesfagtilbudet etter behovet i arbeidsmarkedet. Det er forholdsvis liten spredning i svarene og få svar i ytterpunktene av skalaen.

Tre av problemstillingene skissert i spørsmålene oppleves som merkbart utfordrende for de fleste skoleeiere. Informasjonsflyten mellom arbeidsliv og fylkeskommune hvor 14 av 15 svarer «i noen grad» eller «i stor grad» på dette spørsmålet, oppleves utfordrende i sammenheng med dimensjonering. Smalere Vg1 og Vg2, hvor 12 av 14 svarer innenfor de tre sterkeste graderingene, samt mobilitet i arbeidsmarkedet, hvor 10 av 15 oppgir at dette «i noen grad» eller «i stor grad», er også en utfordring i sammenheng med dimensjonering til arbeidsmarkedet.

Tabell 9.1: «I hvilken grad opplever fylkeskommunene utfordringer på følgende områder i arbeidet med å dimensjonere yrkesfagtilbudet etter behovet i arbeidslivet?». N=15. Antall.

	I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad
Innhente informasjon om behov i arbeidslivet	0	1	11	3	0
Samarbeide med Yrkesopplæringsnemndene	1	13	1	0	0
Store avstander i fylkene og dermed få elevene til å flytte for å ta et Vg1 og/eller Vg2-tilbud	1	5	6	3	0
Variasjoner mellom år i bransjenes inntak av lærlinger	0	4	8	3	0
Smalere Vg1 og Vg2 gir fylkeskommunene større utfordringer med å dimensjonere tilbudet etter behov i arbeidslivet (N=14)	0	2	6	4	2
Brede Vg2-tilbud gjør det vanskelig å formidle elever til lære plass	1	10	4	0	0
Innfri elevenes rett til ett av tre valg av utdanningsprogram	2	7	4	2	0
Mobilitet i arbeidsmarkedet	1	4	9	1	0

Problemstillinger som ser ut til i mindre grad å by på utfordringer, er samarbeid med Yrkesopplæringsnemndene hvor 14 av 15 svarer i nedre del av skalaen, samt at brede Vg2-tilbud gjør det vanskelig å formidle elever til lære plass, hvor 11 av 15 svarer i nedre del av skalaen. Å innfri elevers rett til ett av tre valg av utdanningstilbud ser heller ikke ut til å være i stor konflikt med dimensjoneringsarbeidet. De to som oppgir at dette i stor grad er en utfordring, er begge skoleeiere i fylkeskommuner i Øst-Norge, mens skoleeiere i Midt- og Nord-Norge kun svarer i nedre del av skalaen.

Tabell 9.2 viser hvilke utdanningsprogram det er utfordrende for fylkeskommunene å dimensjonere. Særlig *Elektrofag* og *Teknikk og industriell produksjon* fremstår som spesielt utfordrende. Skoleeiere fra Midt- og Nord-Norge utgjør fire av fem som har svart at *Restaurant- og matfag* er utfordrende å dimensjonere.

Tabell 9.2: «Hvilke utdanningsprogram er utfordrende for fylkeskommunen å dimensjonere (flere kryss er mulig)?». N=15. Antall.

	Antall
Naturbruk	1
Bygg- og anleggsteknikk	2
Design og håndverk /medieproduksjon	6
Elektrofag	11
Helse- og oppvekstfag	5
Restaurant- og matfag	5
Service og samferdsel	4
Teknikk og industriell produksjon	9
<i>N</i>	<i>15</i>

Av Vg2-områder innenfor yrkesfaglig opplæring som det videre kommenteres er utfordrende, blir *Helsefagarbeider* nevnt av to, og *El-energi* og *Industrimekaniker og -teknikker* nevnt av tre.

Det er ikke mulig i denne undersøkelsen å si noe bestemt om det er for lite eller for stor etterspørsel etter kompetanse i de spesifikke utdanningsprogrammene. Det er heller ikke mulig å knytte dette til de Vg2-områdene som skaper utfordringer i forhold til dimensjonering. Når et flertall av skoleeiere har svart at det heller er smalere Vg1 og Vg2 som skaper utfordringer enn brede Vg2-tilbud, kan det kanskje antyde at det er for lite etterspørsel i arbeidsmarkedet etter noen av disse programmene og områdene.

9.2 Elevers førstevalg og muligheter oppleves som viktige hensyn

Tabell 9.3 viser hvordan de 15 skoleeierne i fylkeskommunen har svart med hensyn til hvordan ulike forhold vektlegges i arbeidet med dimensjonering. De fleste svarene ligger innenfor de tre sterkeste graderingene i skalaen.

Muligheten til å få læreplass, elevenes førstevalg, arbeidslivets kompetansebehov og fjorårets erfaring oppleves som viktige faktorer for fylkeskommunen i arbeidet med dimensjonering. Én skoleeier har også kommentert at «Elevenes rett til ett av tre ønsker overstyrer fort mange gode intensjoner om arbeidslivets behov og næringssektoren». Kanskje reflekterer noen av svarene på vektlegging av elevenes førstevalg at dette er et hensyn som ofte trumfer hensynet til arbeidsmarkedet og etterspørselen etter ulike typer arbeidskraft.

Læreres kompetanse og økonomiske hensyn vektlegges i liten- eller moderat grad i de fleste fylkeskommunene, hvor henholdsvis to tredeler og litt under halvparten «i liten grad» vektlegger disse hensynene i arbeidet med dimensjonering.

Tabell 9.3: «I hvilken grad vektlegger fylkeskommunen følgende i arbeidet med dimensjonering?». N=15. Antall.

	I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad
Elevenes førstevalg	0	0	4	8	3
Elevenes mulighet til å få læreplass	0	0	3	7	5
Arbeidslivets kompetansebehov (N=14)	0	1	3	7	3
Næringslivsstruktur	0	2	4	8	1
Lærernes kompetanse (N=14)	2	8	4	0	0
Økonomiske hensyn (N=14)	1	5	7	1	0
Fjorårets erfaring med formidling til læreplass (N=14)	0	0	4	9	1

9.3 Skolers anbefalinger vektlegges minst

Skoleeiere i fylkeskommunene har blitt spurt om i hvilken grad de samarbeider med andre fylkeskommuner i tilfeller hvor en elev ønsker et Vg2-tilbud som fylkeskommunen ikke har, for å kunne gi eleven dette tilbudet. Av de 14 som har svart på spørsmålet har fem svart «i noen grad», 6 har svart «i stor grad» og 3 har svart «i svært stor grad». Ingen har svart «i liten grad» eller «i svært liten grad».

I hvor stor grad fylkeskommunene samarbeider med henholdsvis Yrkesopplæringsnemndene, skolene og opplæringskontorene i dimensjoneringen av skoletilbudet er undersøkt av spørsmålene vist i tabell 9.4 og 9.5.

Y-nemndas- og Opplæringskontorenes anbefalinger vektlegges i stor- eller svært stor grad av over to tredeler av skoleeierne (tabell 9.4). Skolenes anbefalinger ser ut til å tillegges mindre vekt, men er heller ikke uvesentlig for fylkeskommunenes vurderinger. Det er ingen tydelige forskjeller mellom landsdeler på dette området.

Tabell 9.4: «I hvilken grad samarbeider fylkeskommunene med Y-nemndene, skolene og opplæringskontorene om dimensjonering av skoletilbudet?». N=14. Antall.

	I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad
Y-nemndas anbefalinger vektlegges i stor grad i fylkeskommunens vurdering av dimensjoneringsarbeid	0	0	1	12	1
Opplæringskontorenes anbefalinger vektlegges i stor grad i fylkeskommunens vurdering av dimensjoneringsarbeid	0	0	4	10	0
Skolenes anbefalinger vektlegges i stor grad i fylkeskommunens vurdering av dimensjoneringsarbeid (N=13)	0	2	7	4	0

Hvorvidt de ulike institusjonene gir begrenset informasjon til fylkeskommunene om det lokale arbeidslivets behov, er mindre entydig (tabell 9.5). Det er vanskelig å se en sammenheng mellom hvordan anbefalinger vektlegges og hvor begrenset informasjonen fra institusjonene oppleves.

Tabell 9.5: «I hvilken grad samarbeider fylkeskommunene med Y-nemndene, skolene og opplæringskontorene om dimensjonering av skoletilbudet?». N=14. Antall

	I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad
Y-nemnda gir begrenset informasjon til fylkeskommunene om det lokale arbeidslivets behov	0	6	5	3	0
Opplæringskontorene gir begrenset informasjon til fylkeskommunene om det lokale arbeidslivets behov	1	4	8	1	0
Skolene gir begrenset informasjon til fylkeskommunene om det lokale arbeidslivets behov (N=13)	1	5	4	2	1

9.4 Oppsummering

Fylkeskommunene må hvert år bestemme hvilke utdanninger de skal tilby, og fastslå antall studieplasser som skal opprettes innenfor hver utdanning. Spørsmålene om dimensjonering i årets spørring skal blant annet belyse hvilke utfordringer fylkeskommunen møter i dette arbeidet. Resultatene kan benyttes i videre analyser av fylkeskommunens arbeid med dimensjonering av det yrkesfaglige opplæringstilbudet, herunder å vurdere behovet for endringer og tiltak.

I arbeidet med å dimensjonere det yrkesfaglige opplæringstilbudet til behovet i arbeidsmarkedet er det særlig *informasjonsflyten* mellom arbeidsliv og fylkeskommune, smalere Vg1- og Vg2-tilbud og mobilitet i arbeidsmarkedet som oppleves utfordrende. Brede Vg2-tilbud oppleves i liten grad som utfordrende. Utdanningsprogrammene *Elektrofag* og *Teknikk og industriell produksjon* framstår som

utfordrende for mange skoleeiere, mens *Restaurant- og matfag* først og fremst er vanskelig for fylkeskommuner i Midt- og Nord-Norge.

Muligheten til å få læreplass, elevenes førstevalg, arbeidslivets kompetansebehov og fjorårets erfaring oppleves som viktige faktorer for fylkeskommunen i arbeidet med dimensjonering. Læreres kompetanse og økonomiske hensyn vektlegges i liten- eller moderat grad i de fleste fylkeskommunene i utvalget.

Yrkesopplæringsnemndene og opplæringskontorenes anbefalinger vektlegges i stor- eller svært stor grad av over to tredeler av skoleeierne. Skolenes anbefalinger ser ut til å tillegges mindre vekt, men er heller ikke uvesentlig for fylkeskommunenes vurderinger. Det er varierende hvor god informasjonsflyt det er mellom disse institusjonene og fylkeskommunene, og har ingen klar sammenheng med hvor sterkt fylkeskommunene vektlegger institusjonenes anbefalinger.

Samarbeidet mellom fylkeskommuner ser ut til å stort sett fungere godt i forhold til å oppfylle elevers ønsker om utdanningstilbud.

10 Læreplassituasjonen

Det er viktig for Utdanningsdirektoratet å følge med på utviklingen i antall læreplasser. Informasjon fra spørringene brukes av *Samarbeidsrådet for yrkesopplæringen* (SRY) for å følge utviklingen i tilgangen til læreplasser i hvert enkelt fylke og innenfor hvert enkelt lærefag.

Riksrevisjonen publiserte i fjor en gjennomgang av tilgang til læreplasser i perioden 2011-2015 (Riksrevisjonen, 2015-2016). Gjennomgangen viser at andelen søkere som får læreplass har gått ned i perioden. Riksrevisjonen mener rekrutteringsbehovet i den enkelte virksomhet er det viktigste hinderet for å øke antallet læreplasser. Manglende kvalifikasjoner, og uutnyttet potensiale for å ta inn lærlinger i staten bidrar også til at mange ikke får læreplass.

Spørsmålene i vårens spørringer berører en rekke temaer relatert til tilgang til læreplasser, som hvordan fylkeskommunene vurderer tilgangen til læreplasser, hvilke tiltak de har iverksatt for å sikre tilgangen og om de har opprettet Vg3-klasser. Liknende spørsmål har vært med i spørringene flere ganger (Vibe og Lødding, 2014; Gjerustad og Waagene, 2015; Gjerustad, Federici og Hovdhaugen, 2016). Svarene fra årets undersøkelse sammenliknes med svarene fra i fjor der det er mulig.

10.1 Små endringer i fylkeskommunenes vurdering av tilgang til læreplasser

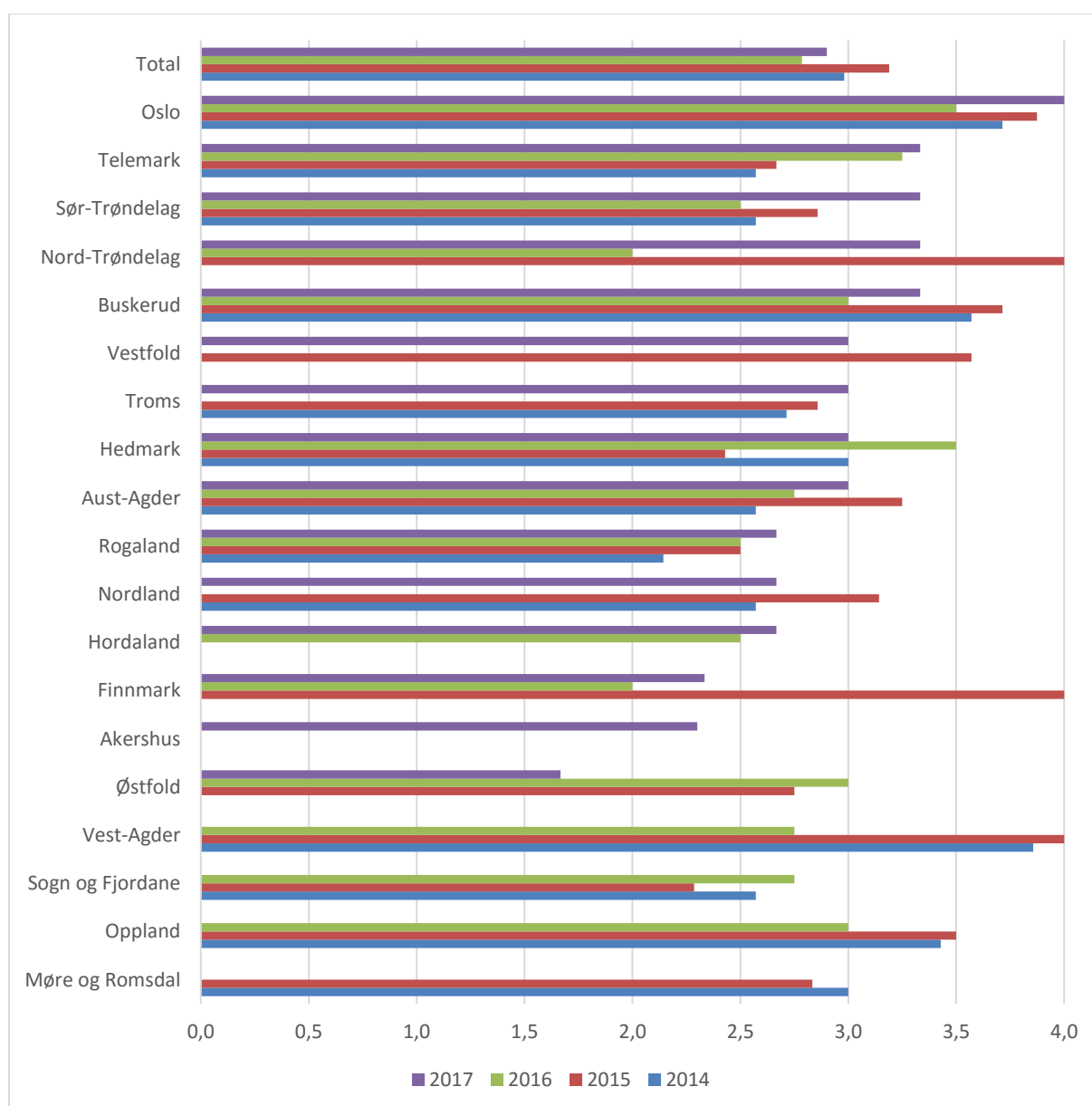
Fylkeskommunenes vurdering av tilgang til læreplasser ble undersøkt ved at de tok stilling til fire utsagn. Utsagnene gir ulike beskrivelser av situasjonen i fylket når det gjelder læreplasser. Utsagnene og fylkeskommunenes svar vises i tabell 10.1.

Tabell 10.1: «Hvor godt passer beskrivelsene nedenfor på situasjonen i fylket?». Svar fra 2016 i parentes. Antall.

	Passer svært godt	Passer ganske godt	Passer ganske dårlig	Passer svært dårlig	Total
Vi antar at de fleste kvalifiserte søkerne vil få læreplass	2 (3)	11 (9)	2 (1)	0 (1)	15 (14)
Vi vil bare kunne skaffe læreplass til søkere med opplæringsrett	1 (0)	5 (5)	6 (9)	3 (0)	15 (14)
Vi er svært bekymret for situasjonen til elever som søker læreplass	1 (1)	4 (4)	8 (4)	2 (5)	15 (14)
Lærebedrifter ser på det som aktuelt å si opp eller ta inn færre lærlinger	0 (0)	1 (7)	9 (6)	5 (1)	15 (14)

Tabellen viser at mange fylkeskommuner mener at de fleste kvalifiserte søkerne vil få læreplass. Kun to av fylkeskommunene mener at dette passer dårlig. Antallet fylkeskommuner som svarer at lærebedrifter ser på det som aktuelt å si opp eller ta inn færre lærlinger er klart lavere i årets undersøkelse sammenliknet med fjorårets. I fjor svarte i alt syv at dette passer ganske godt, mens det i år kun er ett fylke som svarer slik. De resterende svarer at dette passer ganske eller svært dårlig.

På bakgrunn av svarene i tabell 10.1 laget vi en indeks som viser samlet grad av optimisme. Den høyest mulige verdien i indeksen er 4,0 og uttrykker høyest grad av optimisme. De som svarer «passer svært godt» på det første utsagnet og «passer svært dårlig» på de resterende vil få denne verdien. Den lavest mulige verdien er 1,0 og uttrykker minst grad av optimisme. De som svarer «passer svært dårlig» på det første utsagnet og «passer svært godt» på de resterende vil få denne verdien. Figur 10.1 viser gjennomsnittlig verdi på indeksen for de fylkene som har svart på spørsmål om dette minst en gang i de fire siste undersøkelsene.

Figur 10.1: Gjennomsnittlig grad av optimisme. Indeks basert på fylkeskommunenes svar. Sammenlikning av 2014, 2015, 2016 og 2017. Antall.

Figuren viser en svak økning i det totale gjennomsnittet fra 2016 til 2017. Forskjellen er for liten til å tillegges vekt, og kan skyldes tilfeldige svingninger. Når vi ser på de enkelte fylkene er det kun Østfold

og Hedmark som har en lavere skåre i 2017 enn i 2016. Nord-Trøndelag er fylket med størst økning i optimisme fra i fjor til i år. Alle de resterende fylkene som svarte både i 2016 og i 2017 (Oslo, Telemark, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Buskerud, Aust-Agder, Rogaland, Hordaland og Finnmark) er mer optimistiske i år enn i fjor. Endringene er for det meste små til moderate.

10.2 Mange og varierte tiltak for å skaffe læreplasser

Hva som gjøres for å skaffe læreplasser ble undersøkt ved at fylkeskommunene tok stilling til fem utsagn om hvilke tiltak de har iverksatt. I tillegg svarte de på et åpent spørsmål der de selv skulle beskrive eventuelle andre tiltak de har i fylket. Hvordan de svarte på de fem utsagnene vises i tabell 10.2.

Tabell 10.2: «Vil fylkeskommunen gjennomføre egne tiltak for å skaffe flere læreplasser?». Tall fra 2016 i parentes. Antall.

	Passer svært godt	Passer ganske godt	Passer ganske dårlig	Passer svært dårlig	Total
Vi har konkrete planer for rekruttering av lærebedrifter	7 (6)	6 (5)	2 (2)	0 (1)	15 (14)
Vi arbeider hele tiden med å skaffe læreplasser. Dette inngår i det daglige arbeidet	11 (9)	2 (3)	2 (2)	0 (0)	15 (14)
Vi vil gjennomføre en egen informasjonskampanje for å skaffe flere læreplasser	4 (3)	3 (3)	6 (7)	1 (1)	14 (14)
Vi har satt av penger til dette ved en eventuell krise	2 (3)	3 (4)	6 (5)	4 (2)	15 (14)
Vi har utviklet fylkeskommunale mål for inntak av lærlinger på de enkelte fagområder (jf. Samfunnskontrakten)	3 (4)	4 (3)	8 (5)	0 (2)	15 (14)

Utsagnet som får høyest tilslutning handler om at fylkeskommunen hele tiden arbeider med å skaffe læreplasser. Elleve av de femten fylkeskommunene krysser av for at utsagnet beskriver situasjonen i fylket svært godt. Alle utsagnene får en viss tilslutning, noe som tyder på at fylkeskommunene jobber på ulike måter for å skaffe læreplasser.

Sammenlikningen mellom fjorårets og årets undersøkelse viser kun mindre endringer. Andelen som krysser av for de ulike svaralternativene er i liten grad forskjellig i de to undersøkelsene.

Fylkeskommunene ble også bedt om å beskrive eventuelle andre tiltak de har iverksatt for å skaffe læreplasser. Åtte fylkeskommuner svarte på spørsmålet. Tiltakene de beskriver er varierte og inkluderer formidlingskoordinatorer i videregående skole, avtaler mellom ulike ansvarlige aktører, læreplasskurs og regionale nettverk. Mange fylkeskommuner nevner at de har flere tiltak samtidig. Svarene tyder på at fylkeskommunene har mange og varierte tiltak for å skaffe læreplasser. Svarene vises i sin helhet i tabell 10.3.

Tabell 10.3: Fylkeskommunenes svar på et åpent spørsmål om hvilke andre tiltak de har iverksatt for å skaffe læreplasser.

"Finn lærebedrift" tas i bruk
Bransjevisse samfunnskontrakter
Regional samfunnskontrakt
Formidlingskoordinatorer i videregående skoler
Ekstra tilskudd for enkelte elev/lærlinggrupper
Etablert samfunnskontraktgruppe med handlingspunkter
Stilt krav til leverandører av tjenester om at de må ha lærling
Arbeidslivsveileder ved hver skole med yrkesfaglig tilbud
Opplæringsutvalg med bransjesammensetning (tilsvarende dansk modell)
Det opprettes i disse dager et eget team med en koordinator som skal arbeide med å skaffe nye lærebedrifter
Oppsøkende team.
Samarbeid med opplæringskontor om markedsføring av YF (www.blilarebedrift.no)
Partnerskapsavtaler mellom vgs og opplæringskontor
Læreplasskurs
Fylket samarbeider med NHO og LO i aksjon lærebedrift
Fylket betaler for en stilling hos NHO
Fylket arrangerer sammen med NHO og LO Læreplasskonferanse hvor vi samler alle VG 2 elevene samt mange bedrifter og opplæringskontor
Fylkeskommunen arrangerer kurs en dag i uken for lærlinger innen industrifagene. Deler av industrien sliter med å ha nok arbeid til lærlingene. Gjennom denne kursrekken gir vi bedriftene pusterom, lærlingene påfyll og bedriftene er klar igjen til høsten for å ta inn lærlinger. Særlig de store lokomotivene i fylket har hatt behov for dette. Vi har hatt 40 lærlinger på slikt kurs. Kursene går over 10 uker.
Fylket setter også i verk tiltak med fem yrkesfagkoordinatorer ute på fem store skoler. Deler av virket til en slik koordinator er å jobbe med å rekruttere flere lærebedrifter.
Jobber med ny modell for overgang vg2 til vg3 etter avgiverskoleprinsippet og der skolene skal styrkes med ressurser til koordinering
Lærebedriftskampanje for 2.året
Tilsatt en i prosjektstilling som bare jobber med rekruttering
Fylkeskommunen har gått i samarbeid med LO, NHO og NAV om rekrutteringskampanjen
Læreplasskurs for søkere uten læreplass
Økt ansvar for formidling i skolene gjennom et formidlingsprosjekt
Fylkets mål for rekruttering av lærlinger
Stimuleringstilskudd - tilskudd per lærekontrakt for å stimulere til tidlig formidling
Tydeligere ansvar til skolene i formidlingsprosessen, mer systematisk i arbeidet, flere ressurser
Vi har veldig sterk oppfølging av samfunnskontrakten og har inngått en egen, lokal, avtale med partene i arbeidslivet.
Opplæringskontorene tar et veldig stort ansvar når det gjelder å skaffe flere læreplasser, dette samarbeidet fungerer veldig godt.
Yrkesopplæringsnemnda har vedtatt å være "det lokale nettverk" i fylket for arbeid med Samfunnskontrakten.
Planlagt opprettelse av regionsnettverk våren 2017 med aktører fra skole, arbeidsliv, bransjeforeninger m.m. med hovedfokus på etablering av læreplasser og YFF
Samarbeid med IKT Norge rundt database med lærebedrifter
Samarbeid med privat aktør for å etablere nye læreplasser
30% stilling i fagopplæringsseksjonen knyttet direkte til etablering av læreplasser
Sammen med opplæringskontorer innen byggfagene og service- og samferdselsfagene har vi etablert en læreplassgaranti for alle elever som består Vg2.

10.3 Oppsigelser og permisjoner i fem fylker

Av de femten fylkeskommunene som svarer på spørsmålene om etablering av læreplasser er det fem som oppgir at det har blitt permittert eller oppsagt lærlinger i fylket etter 1. oktober 2016. De fem fylkene er Vestfold, Hordaland, Østfold, Finnmark og Aust-Agder. Blant de resterende fylkene svarer ett at de ikke vet om permitteringer eller oppsigelser har forekommet. I fjorårets undersøkelse, som inkluderte fjorten fylkeskommuner, var det syv som svarte at det hadde blitt oppsagt eller permittert lærlinger. Det vil si at antallet som oppgir at det har blitt permittert eller oppsagt lærlinger i deres fylke er litt lavere i årets undersøkelse enn i fjorårets. De som svarte at det har blitt permittert eller oppsagt lærlinger ble bedt om å oppgi hvilke fag dette gjelder, og hvor mange lærlinger som er berørt innen hvert fag. Svarene vises i tabell 10.4.

Tabell 10.4: «Hvor mange lærlinger i hvilke fag er blitt permittert eller oppsagt etter 1. oktober 2016 i dette fylket?». Antall.

Lærefag	Permitterte	Oppsagte	Totalt
Tømrerfaget	3	2	5
Helsefagarbeider	1	1	2
Sveisefag	2		2
Anleggsmaskinførerfaget	2		2
Logistikkfag		2	2
Industrimalerfaget	2		2
Platearbeiderfaget	2		2
Elektrikerfaget	2		2
Kjemi - prosessfaget		2	2
Yrkessjåfør		1	1
Vei og anlegg		1	1
Murer		1	1
Kokkefaget		1	1
Barn- og ungdom		1	1
Rørleggerfaget	1		1
Totalt	15	12	27

Fylkene melder om i alt 27 permitterte eller oppsagte lærlinger etter 1. oktober 2016. Oppsigelsene og permitteringerne har kommet innenfor 15 ulike fag, med relativt lavt antall oppsagte og permitterte per fag. Vi rapporterer disse tallene med forbehold om at vi ikke vet hva slags informasjon fylkene har om disse forholdene.

I 2016 rapporterte fylkeskommunene om i alt 71 permitterte eller oppsagte lærlinger. Det vil si at antallet er klart lavere i år.

10.4 Alle fylkeskommunene har opprettet alternative Vg3-tilbud

Samtlige 15 fylkeskommuner som har svart på spørsmål om læreplasssituasjonen oppgir at de har igangsatt alternative Vg3-klasser for søkere som ikke fikk læreplass høsten 2016. Også i fjorårets undersøkelse svarte alle fylkeskommunene slik.

Ti av fylkeskommunene svarer at Vg3-klassene går over ett år, mens fem svarer at det varierer. I fjorårets undersøkelse var det åtte som svarte at klassene gikk over ett år, to som svarte at de gikk over to år og fire som oppga at det varierte.

På spørsmål om det foreligger planer for iverksetting av Vg3-tilbud for søkere som ikke får læreplass høsten 2017 svarer alle fylkeskommunene at de har slike planer. Dette er i tråd med svarene i fjorårets undersøkelse.

10.5 Oppsummering

Det er viktig for Utdanningsdirektoratet å følge med på utviklingen i antall læreplasser. Riksrevisjonen publiserte i fjor en gjennomgang av tilgang til læreplasser i perioden 2011-2015 (Riksrevisjonen, 2015-2016), som viser at andelen søkere som får læreplass har gått ned i perioden.

Spørsmålene i vårens spørringer berører en rekke temaer relatert til læreplasssituasjonen, som hvordan fylkeskommunene vurderer tilgangen til læreplasser, hvilke tiltak de har iverksatt for å sikre tilgangen og om de har opprettet Vg3-klasser. Svarene fra årets undersøkelse sammenliknes med svarene fra i fjor.

De fleste fylkeskommunene mener at kvalifiserte søkere vil få læreplass. Videre er antallet fylkeskommuner som svarer at lærebedrifter ser på det som aktuelt å si opp eller ta inn færre lærlinger klart lavere i årets undersøkelse enn i fjorårets.

På spørsmål om hva fylkeskommunene gjør for å sikre tilgangen til læreplasser svarer de fleste at dette er noe de jobber med hele tiden og at de har konkrete planer for rekruttering av lærebedrifter. Sammenlikninger mellom fjorårets og årets undersøkelse viser kun mindre endringer. Fylkeskommunene ble videre bedt om å beskrive eventuelle andre tiltak de har iverksatt for å skaffe læreplasser. Tiltakene som beskrives er varierte og inkluderer formidlingskoordinatorer i videregående skole, avtaler mellom ulike ansvarlige aktører, læreplasskurs og regionale nettverk. Svarene tyder på at fylkeskommunene har mange og ulike tiltak for å skaffe læreplasser.

Fylkene melder om i alt 27 permitterte eller oppsagte lærlinger etter 1. oktober 2016, noe som er klart lavere enn hva fylkene rapporterte i fjorårets undersøkelse. Oppsigelsene og permitteringene har kommet innenfor 15 ulike fag, med relativt lavt antall oppsagte og permitterte per fag.

Samtlige fylker har igangsatt alternative Vg3-klasser for søkere som ikke fikk læreplass høsten 2016, og alle svarer at de har planer om å gjøre dette også høsten 2017. Dette er i tråd med svarene i fjorårets undersøkelse.

11 Standpunktvurdering

Standpunktkarakterer er viktige for elevenes fremtidige sjanser til videre utdanning og i arbeidslivet. Det er derfor nødvendig å få kunnskap om hvordan skolene praktiserer standpunktvurderinger og om læreplanene gir god støtte i dette arbeidet. Standpunktvurdering er et område Utdanningsdirektoratet har forpliktet seg til å videreutvikle. Det er derimot lite forskning og data på skolenes praktisering av standpunktvurderinger. Utdanningsdirektoratet trenger derfor mer kunnskap for å kunne iverksette tiltak fra nasjonalt hold. Data skal brukes som utgangspunkt til målrettet innsats for bedre vurderingspraksis på skolene.

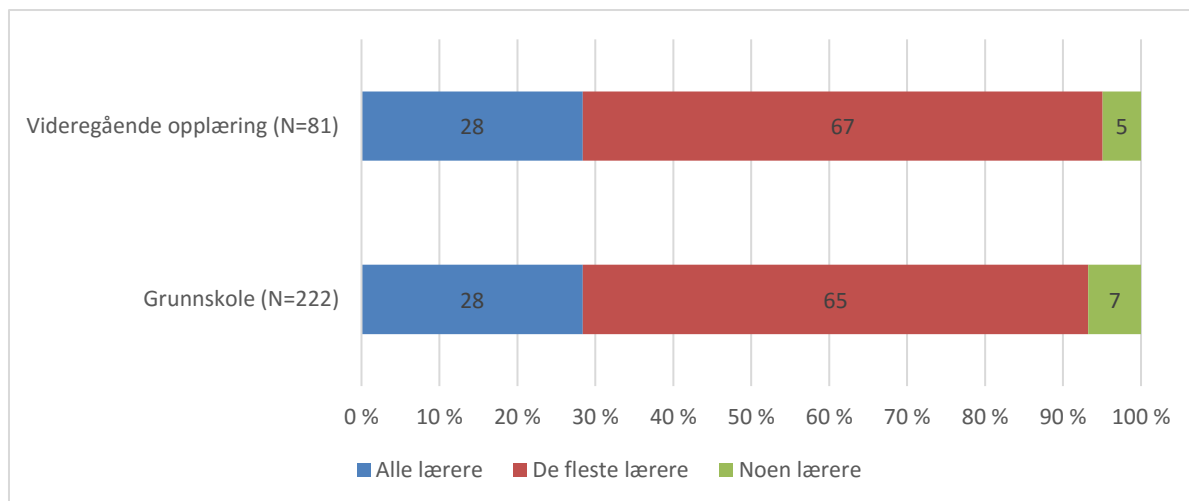
Spørsmålene om standpunktvurdering ble stilt til skoleledere ved de videregående skolene og til skoleledere i grunnskolen som har oppgitt at de har 8-10. trinn på sin skole. I dette kapittelet referer grunnskole derfor til grunnskoler med 8-10. trinn.

Innledningsvis gjøres det oppmerksom på at skoleledernes svar om standpunktvurdering også ble analysert på tvers av ulik skolestørrelse, fylke og landsdel, men at en i liten grad ser betydelige forskjeller når man sorterer på disse. I de få tilfellene en ser forskjeller skyldes dette at respondentgruppene er så små at få avvikende svar gir store utslag i prosentfordelingen. Det rapporteres derfor etter disse.

11.1 Små nyanser i standpunktpraktisering

Standpunktkarakteren skal gi en sluttvurdering av elevens samlede kompetanse innenfor det aktuelle faget ved avslutningen av opplæringen. Lærerplanens kompetansemål skal legge grunnlaget for denne vurderingen. For å vurdere elevens samlede kompetanse, må faglærer se fagets kompetansemål i sammenheng.

Figur 11.1 (neste side) viser at nesten alle skolelederne (omtrent 95 prosent) gir uttrykk for at enten alle eller de fleste lærerne ved sin skole ser kompetansemålene i sammenheng når de vurderer eleven til standpunkt. Merk likevel at majoriteten av skolelederne mener at dette gjelder de fleste lærere, og ikke alle. Selv om dette viser et generelt positivt inntrykk, tyder det på at dette altså ikke gjelder alle lærere. Man finner så å si det samme svarmønsteret for både grunnskole og videregående.

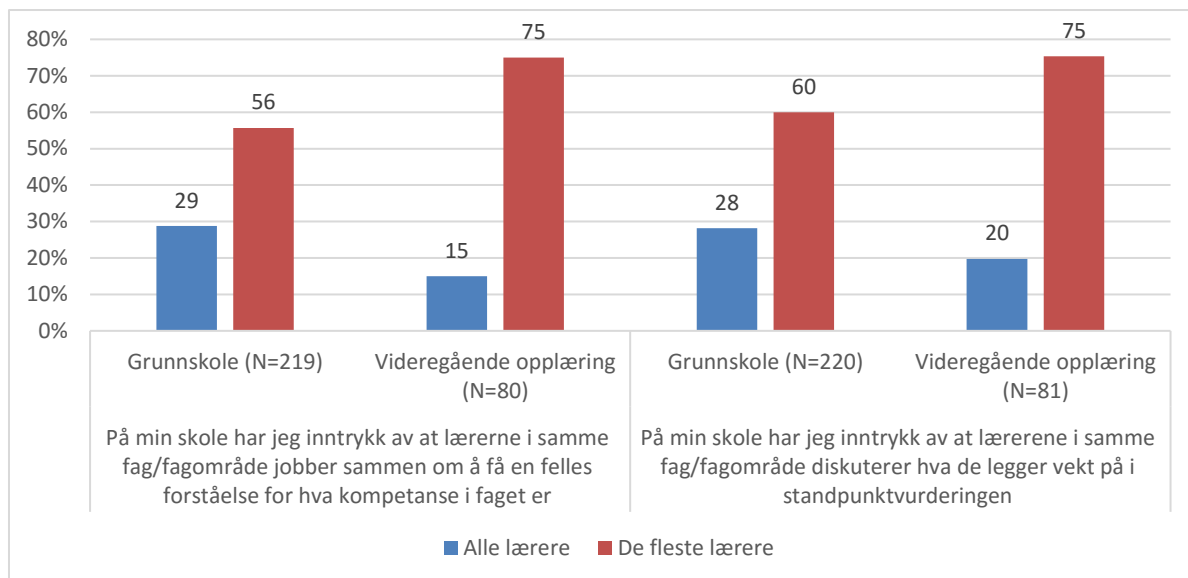
Figur 11.1: «På min skole har jeg inntrykk av at lærerne ser kompetansemålene i sammenheng når de vurderer elevene til standpunkt». Skoleledere. Prosent.

En annen forutsetning for en god og rettferdig standpunktvurdering er at lærere i samme fag samarbeider om å danne en felles forståelse av hva kompetanse i fagene er, og hva som skal vektlegges i standpunktvurderingen. Tabell 11.1 viser at skolelederne har inntrykk av at de fleste lærerne ved sin skole samarbeider på disse områdene. 86 prosent av skolelederne gir uttrykk for at «alle» eller «de fleste» lærerne innen samme fag arbeider for å få en felles forståelse av kompetanse i faget. Videre mener 90 prosent at det samme er tilfellet når det gjelder hvorvidt lærerne i samme fag diskuterer hva de skal vektlegg i standpunktvurderingen.

Tabell 11.1: Skolelederens inntrykk av lærernes samarbeid om kompetanseforståelse og standpunktvurdering. Prosent og antall.

På min skole har jeg inntrykk av at lærerne i samme fag/fagområde jobber sammen om å få en felles forståelse for hva kompetanse i faget er			På min skole har jeg inntrykk av at lærerne i samme fag/fagområde diskuterer hva de legger vekt på i standpunktvurderingen		
	Prosent	N		Prosent	N
	%			%	
Alle lærere	25	75		26	78
De fleste lærere	61	182		64	193
Noen lærere	13	40		9	28
Få lærere	0	1		1	2
Vet ikke	0	1		0	0
N		299			301

Skiller en mellom de to respondentgruppene skoleleder grunnskole og skoleleder videregående, ser man at det er noen forskjeller (se figur 11.2, neste side). Andelen skoleledere som mener at alle lærerne samarbeider på disse to områdene er større blant grunnskoleledere enn ledere i videregående. Tilsvarende er det en større andel skoleledere fra videregående som mener at dette «kun» gjelder de fleste lærerne. På den andre siden er andelen skoleledere som har krysset av for enten alle lærere eller de fleste lærere, noe større i videregående. Altså trekkes disse to tendensen i ulik retning, noe som gjør det vanskelig å trekke en konsistent slutning om forskjeller på tvers av respondentgruppene.

Figur 11.2: «Skoledernes inntrykk av lærernes samarbeid om kompetanseforståelse og standpunktvurdering». Andel som krysser av for alle lærere eller de fleste lærere, skoleledere etter skoletype. Prosent.

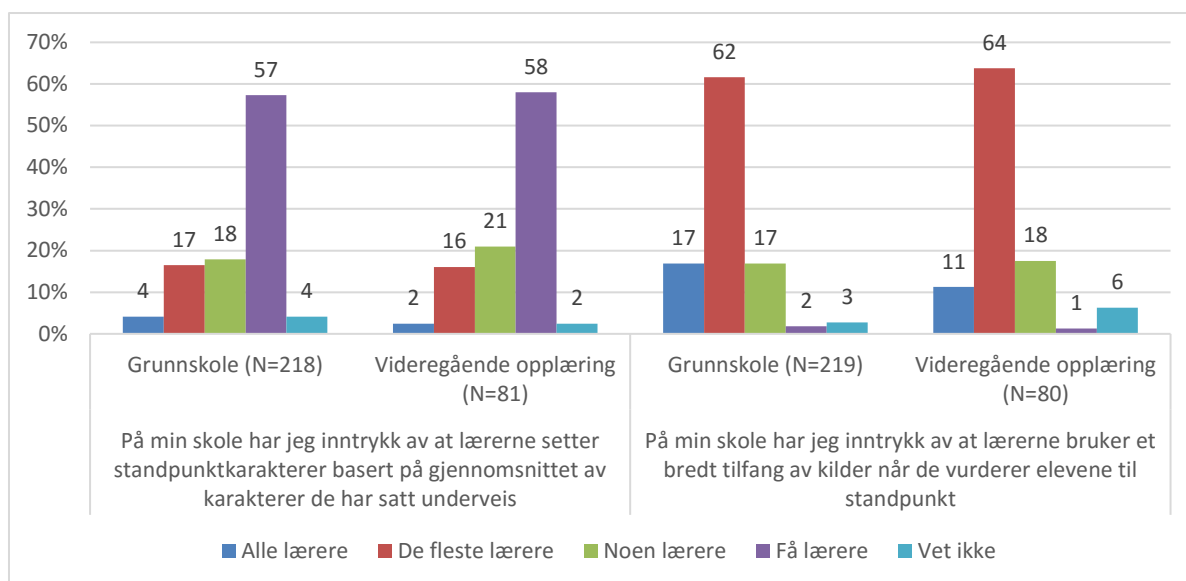
Selv om underveisevalueringer vil være en del av vurderingsgrunnlaget til standpunkt, er regelverket tydelig på at lærerne ikke skal sette standpunkt basert på gjennomsnittet av tidligere karakterer. Undersøkelsen tyder på at forholdsvis få lærere praktiserer en slik form for standpunktkaraktersetting. Nesten tre femdel av skolelederne gir uttrykk for at få lærere setter standpunktkarakter basert på et slikt gjennomsnitt. I underkant av en femtedel mener noen lærer gjør dette. Totalt oppgir også en femtedel av skolelederne at «de fleste lærerne» eller «alle lærerne» setter standpunktkarakterer på denne måten (se tabell 11.2).

På spørsmål om lærerne setter standpunkt basert på et bredt tilfang av kilder er svarmønsteret motsatt. Litt over tre firedeler av skolelederne mener at alle eller de fleste av lærerne gjør dette, og i underkant av en femtedel mener at dette gjelder «noen lærere» eller «få lærere» (se tabell 11.2).

Tabell 11.2: «Skoledernes inntrykk av lærernes grunnlag for standpunktvurdering». Prosent og antall.

	På min skole har jeg inntrykk av at lærerne setter standpunktkarakterer basert på gjennomsnittet av karakterer de har satt underveis		På min skole har jeg inntrykk av at lærerne bruker et bredt tilfang av kilder når de vurderer elevene til standpunkt	
	Prosent %	N	Prosent %	N
Alle lærere	4	11	15	46
De fleste lærere	16	49	62	186
Noen lærere	19	56	17	51
Få lærere	58	172	2	5
Vet ikke	4	11	4	11
N		299		299

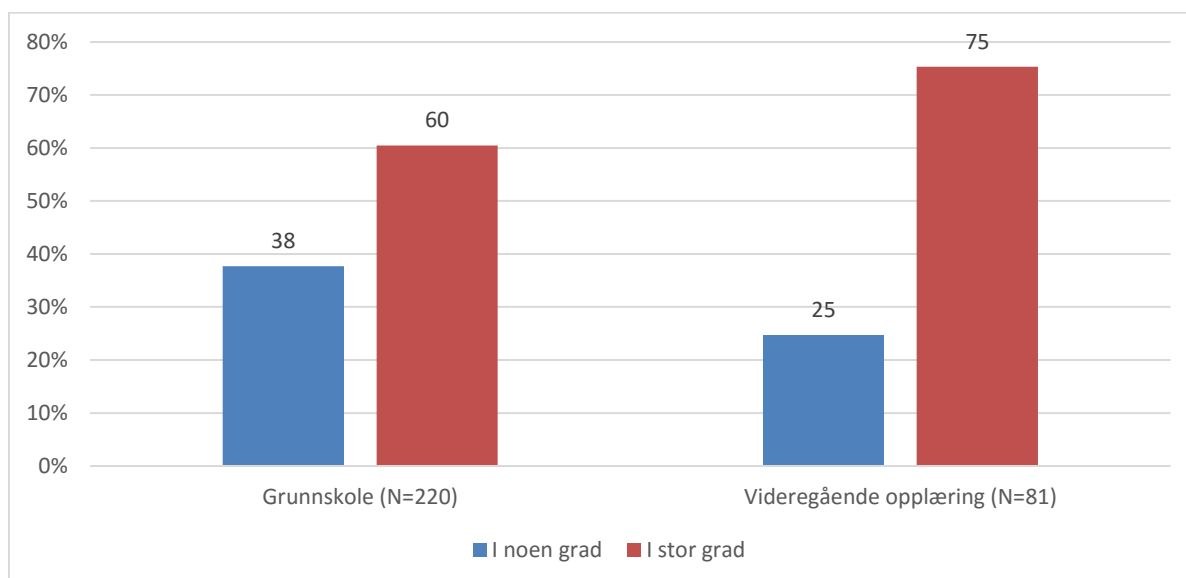
Ser man på skoleleder grunnskole og skoleleder videregående hver for seg, ser en at svarmønsteret på disse to spørsmålene nesten er identisk for de to respondentgruppene (se figur 11.3, neste side). Med andre ord ser det ikke ut til at det er forskjeller mellom skoletypene på disse spørsmålene.

Figur 11.3 «Skoleledernes inntrykk av lærerens grunnlag for standpunktvurdering». Skoleledere etter skoletype. Prosent

11.2 Standpunkt gir et reelt uttrykk for elevens kompetanse i noen eller stor grad

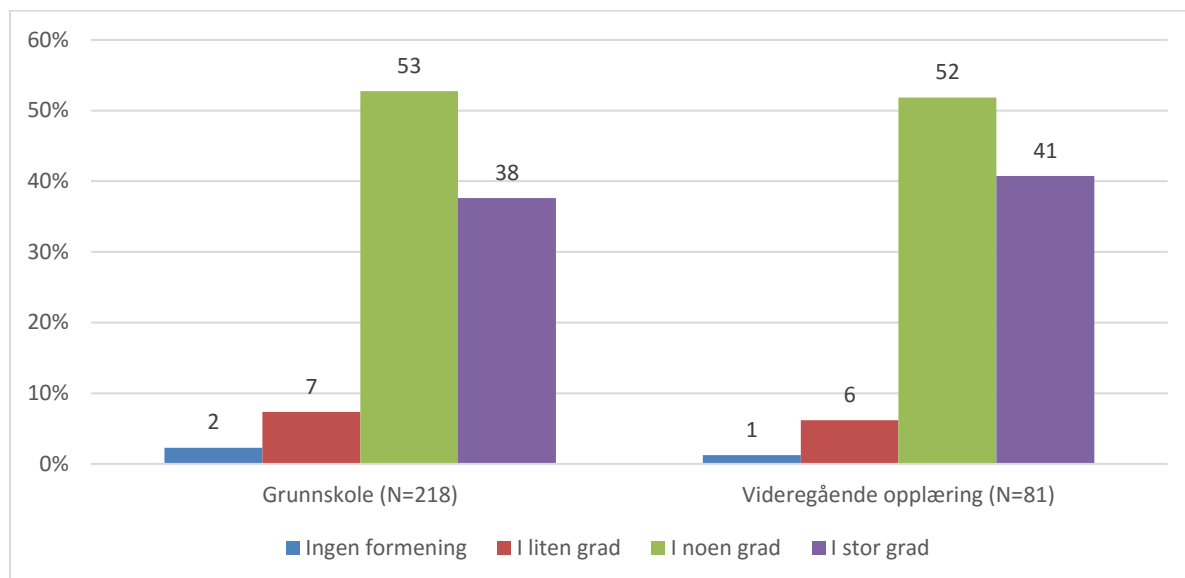
Standpunktkarakteren skal gi et reelt uttrykk for elevens kompetanse i faget ved slutten av opplæringen. Figur 11.4 viser at så å si alle respondentene mener at dette «i stor grad» eller «i noen grad» stemmer overens med praksis ved egen skole. Fordelingen mellom de to svarkategoriene varierer derimot mellom grunnskole og videregående. Mens tre fjerdedeler av skolelederne ved de videregående skolene mener dette stemmer «i stor grad», har kun tre femdel av skoleledere i grunnskolen krysset av for det samme.

Figur 11.4: «Skoleledernes inntrykk av at standpunktkarakterer gir et reelt uttrykk for elevenes kompetanse ved slutten av opplæringen i faget». Andel som krysser av for i stor grad eller i noen grad, skoleledere etter skoletype. Prosent.

Lærerplanen forteller hva elevene skal lære i faget og skal være et hjelpemiddel for læreren standpunktvurdering. Over 90 prosent av skolelederne, i begge respondentgruppene, gir uttrykk for at

lærerplanen «i stor grad» eller «i noen grad» gir god støtte til standpunktvurdering. Det er derimot igjen verdt å merke seg at over halvparten, både fra grunnskolen og videregående opplæring, har krysset av for at lærerplanen kun «i noen grad» gir god støtte (se figur 11.5).

Figur 11.5: «I hvilken grad mener du at lærerplanen gir god støtte til lærernes standpunktvurdering». Skoleledere etter skoletype. Prosent.

11.3 Oppsummering

Det er nødvendig å få kunnskap om hvordan skolene praktiserer standpunktvurderinger og om læreplanene gir god støtte i dette arbeidet. Det er derimot lite forskning og data på skolenes praktisering av standpunktvurderinger. Utdanningsdirektoratet trenger derfor mer kunnskap for å kunne iverksette tiltak fra nasjonalt hold. Data skal brukes som utgangspunkt til målrettet innsats for bedre vurderingspraksis på skolene. Spørsmålene om standpunktvurdering ble stilt til skoleledere ved de videregående skolene og til skoleledere i grunnskolen som har oppgitt at de har 8-10. trinn på sin skole.

Generelt viser de ulike respondentgruppene svar at de har en enhetlig oppfatning rundt spørsmål om standpunktvurdering. Det er bred enighet blant skoleledere om at alle eller de fleste lærerne ser kompetansemålene i sammenheng når de vurderer elevene til standpunkt. Samme tendens finner man på spørsmål om samarbeid mellom lærere om kompetanseforståelsen i faget og om hva som skal vektlegges i standpunktvurderingen.

Et annet tydelig mønster er at skolelederne mener at lærerne stort sett *ikke* setter standpunkt basert på gjennomsnittet av karakterer satt underveis. Det er stor enighet om at standpunktkarakterer settes på grunnlag av et bredt tilfang av kilder, uten at denne undersøkelsen kan svare på hva disse kildene er.

Nesten alle skolelederne mener at standpunktkarakteren «i stor grad» eller «i noen grad» gjenspeiler elevens faktiske kompetanse ved slutten av opplæringen. Skiller en mellom skolelederne ved grunnskolene og de videregående skolene, finner man at andelen som svarer dette er 15 prosent høyere blant respondentene fra videregående. Når en ser på spørsmål om hvor godt lærerplanen fungerer som støtte til standpunktvurderingen, finner man også her et tydelig svarmønster, over 90 prosent av skolelederne mener at dette «i stor grad» eller «i noen grad» er tilfelle.

12 Mat og måltider i skolen

Utdanningsdirektoratet ønsker å kartlegge mat- og måltidsituasjonen i skolen for å få et bilde av barn og unges kosthold. Funnene skal brukes til å lage målrettet tiltak for bedring av barns og unges kosthold. God tid til å spise er grunnleggende for å sikre at elevene får i seg maten de trenger i løpet av en lang skoledag. Matpausen er dessuten en viktig sosial arena og er av betydning for både helse, trivsel og læring.

Videre viste en kartlegging av mat og måltider i grunnskolen i 2013, at en (for) lav andel skoler la til rette for at elevene fikk minst 20 minutters spisepause. Spørsmålene i årets spørring vil derfor også gi en indikasjon på hvorvidt tiltak iverksatt etter 2013 har hatt effekt.

12.1 Mat- og drikketilbud ved skolene

Både skoleledere i grunnskolen og videregående fikk spørsmål om hvilke mat- og drikketilbud som finnes ved skolen. Respondentene ble bedt om å krysse «ja» eller «nei» for alternativene. I tabell 12.1 vises andel som svarer «ja» på spørsmålet fordelt på skoletype.

Tabell 12.1: «Hvilke mat- og drikketilbud finnes ved skolen?». Skoleledere etter skoletype. Prosent.

	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Totalt %	N
Skolemelk	99	93	54	32	82	616
Skolefrukt, gratis	10	18	13	8	12	559
Skolefrukt, abonnementsordning	52	28	17	4	35	574
Mat- og/eller drikke-automater	4	17	29	60	19	554
Frokostservering, gratis	2	4	18	26	9	552
Frokostservering, betales av elev/foresatt	4	4	7	22	7	544
Serveringstilbud (kantine/skolerestaurant)	6	34	74	93	37	573
Annen lunsjordning, gratis	4	9	5	7	6	549
Annen lunsjordning, abonnementsordning	8	17	10	20	12	553
N	314	122	114	85		

Tabellen viser at skolemelk finnes ved de fleste barneskolene og 1-10 skolene. Kun litt over halvparten av ungdomskolene som har besvart spørsmålet oppgir at de tilbyr skolemelk. Skolefrukt finnes på halvparten av barneskolene, mens både automater og serveringstilbud er mest utbredt på ungdomskolene og de videregående skolene.

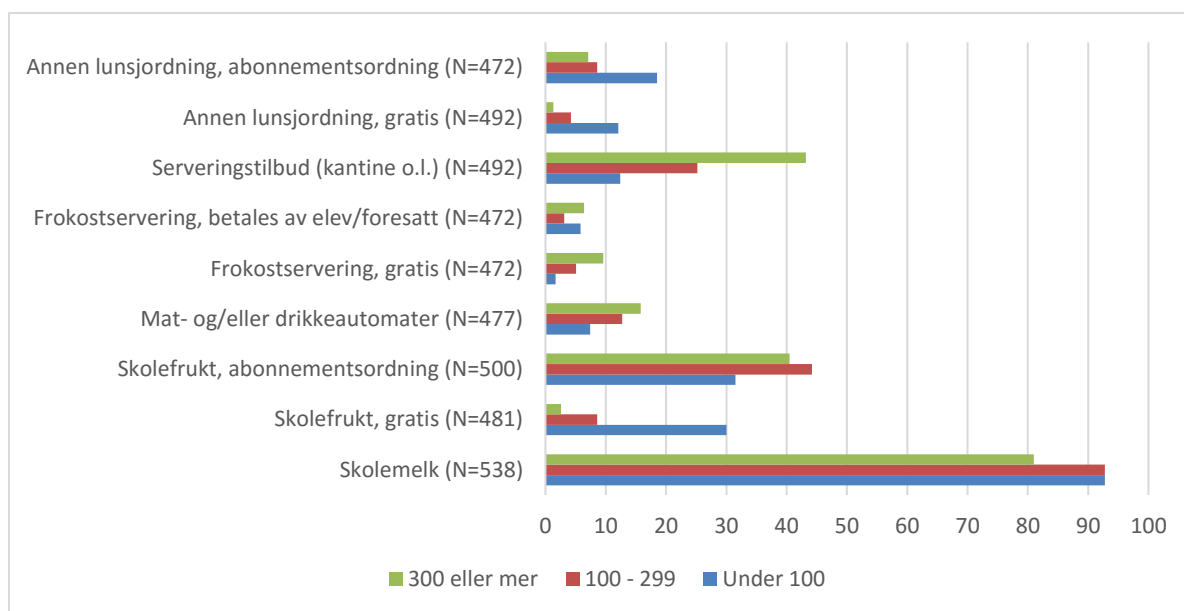
Vi gjorde også en analyse hvor vi sorterte mat- og drikketilbudet ved skolene, på landsdel. Svarene er vist i tabell 12.2.

Tabell 12.2: «Hvilke mat- og drikketilbud finnes ved skolen?». Skoleledere etter landsdel. Prosent.

	Oslo og Akershus %	Øst-Norge %	Sør og Vest- Norge %	Midt- og Nord-Norge %	Totalt %	N
Skolemelk	76	82	83	84	82	616
Skolefrukt, gratis	4	9	14	17	12	559
Skolefrukt, abonnementsordning	27	39	39	32	35	574
Mat- og/eller drikke- automater	21	17	26	9	19	554
Frokostservering, gratis	5	17	6	6	9	552
Frokostservering, betales av elev/foresatt	6	6	9	7	7	544
Serveringstilbud (kantine/skolerestaurant)	40	35	37	38	37	573
Annen lunsjordning, gratis	2	6	6	7	6	549
Annen lunsjordning, abonnementsordning	6	11	13	16	12	553
N	314	122	114	85		

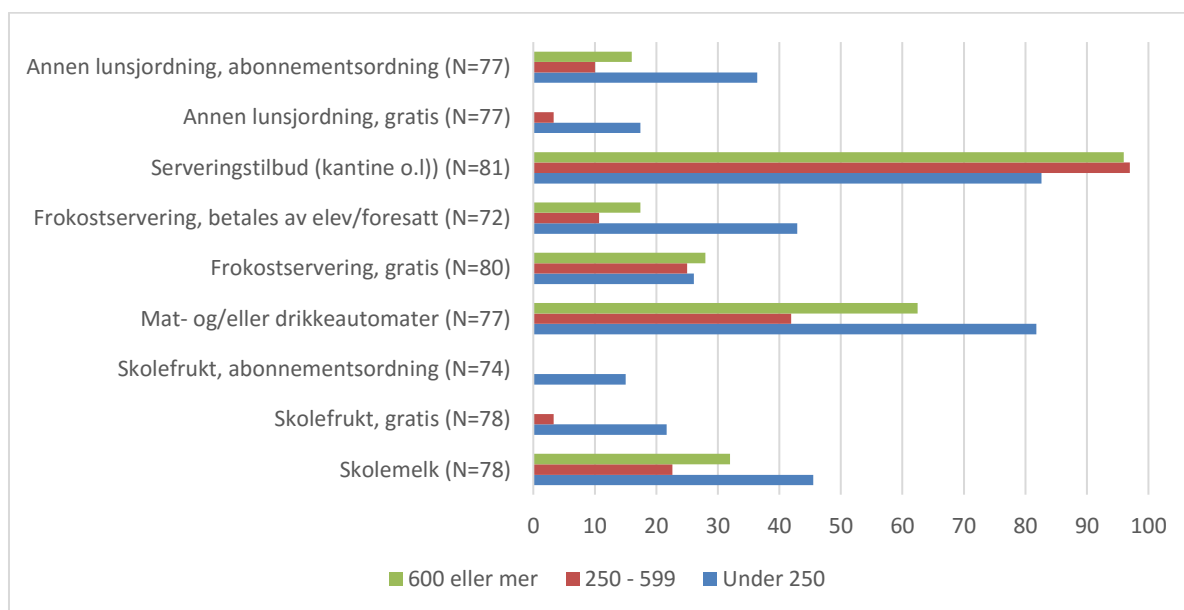
Tabellen viser at det er noen forskjeller mellom landsdelene. Merk at tallene tidvis må tolkes med forsiktighet, da antall respondenter per rute kan være lav. Det ser likevel ut som at det er et mønster at Oslo og Akershus skårer lavest på flere av mat- og drikketilbudene. Det kan tenkes at mønsteret man ser blant annet er relatert til skolestørrelse og lokalisering.

I figur 12.1 (neste side) vises mat- og drikketilbud for grunnskolen sortert på skolestørrelse. Figuren viser at det er noen forskjeller mellom skolene når det kommer til hvilke tilbud som tilbys. Iøynefallende er for eksempel *gratis skolefrukt* som i mye større grad tilbys på de mindre skolene. Dette kan kanskje ha med økonomi å gjøre. Det er flere av de større skolene som har serveringstilbud, enn de minste.

Figur 12.1: «Hvilke mat- og drikketilbud finnes ved skolen?». Skoleledere grunnskole etter skolestørrelse. Prosent.

Mønsteret for de videregående skolene, når man sorterer på skolestørrelse, varierer. Det er interessant, men kanskje ikke overraskende, at kun de minste skolene tilbyr gratis skolefrukt. Videre ser det ut som at det den høyeste andelen av mat og/eller drikkeautomater også finnes på disse skolene. De fleste skolene har serveringstilbud, men det er en noe lavere andel blant de minste skolene.

Figur 12.2: «Hvilke mat- og drikketilbud finnes ved skolen?». Skoleledere videregående etter skolestørrelse. Prosent.

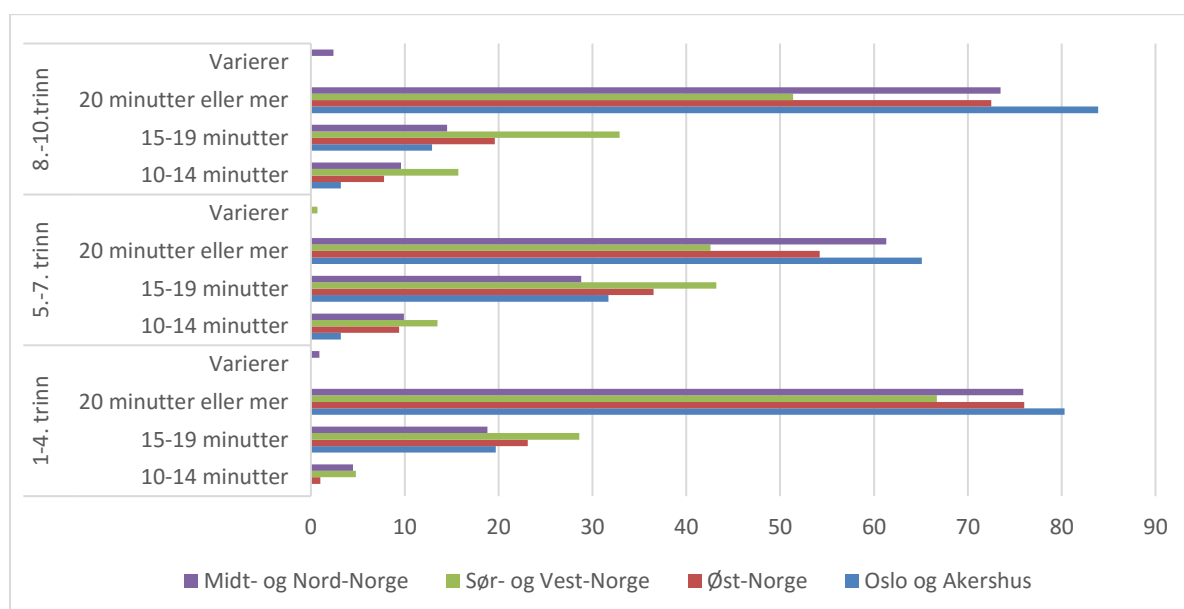
12.2 68 prosent har 20 minutter eller mer tid til skolelunsj

Skolelederne ble stilt spørsmål om hvor lang tid elevene har til å spise skolelunsj (tid avsatt til selve spisingen) i løpet av skoledagen. Svarene for grunnskolen fordelt på trinn er vist i tabell 12.3 (neste side).

Tabell 12.3: «Tid til avsatt til skolelunsj». Skoleledere grunnskole etter trinn. Prosent.

	1.-4. trinn	5.-7. trinn	8.-10. trinn
	%	%	%
Mindre enn 10 minutter	0	0	0
10-14 minutter	3	10	10
15-19 minutter	23	36	21
20 minutter eller mer	73	54	68
Varierer	0	0	1
<i>N</i>	429	418	235

Tabellen viser at noe over 70 prosent av elevene på barnetrinnet har 20 minutter eller mer avsatt tid til skolelunsj. På ungdomstrinnet finner man en tilsvarende andel. Lavest andel finner man på mellomtrinnet. *Samtlige skoleledere ved de videregående skolene svarer at elevene har mer enn 20 minutter avsatt til skolelunsj.* I figur 12.3 vises tid avsatt til skolelunsj fordelt på trinn og landsdel.

Figur 12.3: «Tid avsatt til skolelunsj». Skoleledere grunnskole etter landsdel. Prosent.

Figuren viser at det er noen variasjoner mellom landsdelene i tid avsatt til skolelunsj. Det ser ikke ut til å være et helt klart mønster, men Oslo og Akershus ligger noe over de andre landsdelene når det kommer til «20 minutter eller mer». Deretter dominerer Sør- og Vest-Norge kategorien 15-19 minutter.

Skolelederne for grunnskolen ble også spurt om elevene på de ulike trinnene har tilsyn av voksne mens de spiser og drikker. Svarene er vist i tabell 12.4.

Tabell 12.4: «Tilsyn mens elevene spiser og drikker». Skoleledere grunnskole etter trinn. Prosent.

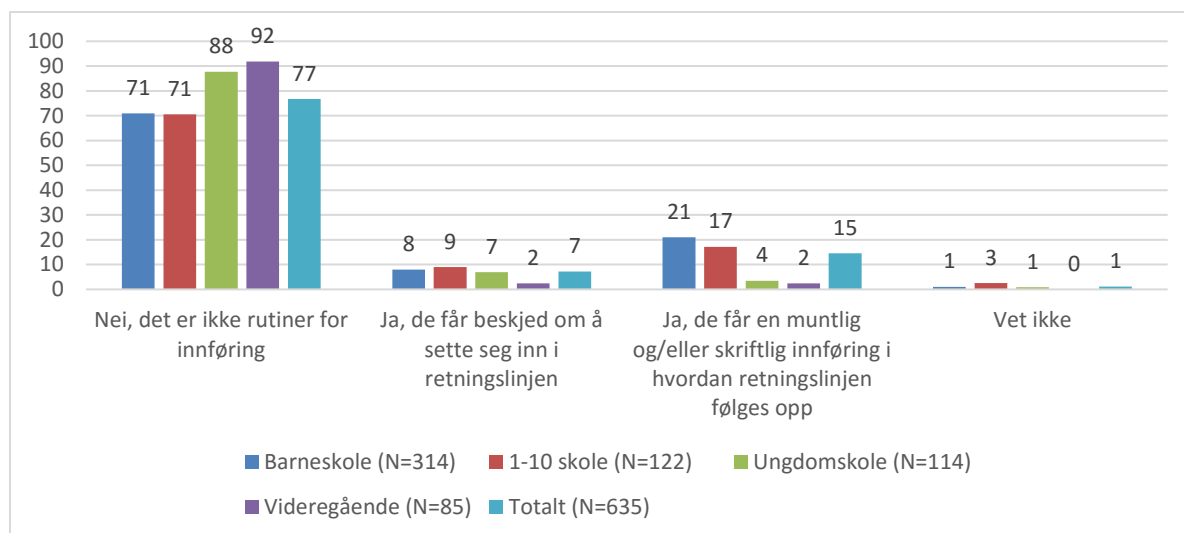
	1.-4. trinn	5.-7. trinn	8.-10. trinn
	%	%	%
Ja, fullt tilsyn	98	92	46
Ja, delvis tilsyn	2	8	50
Nei, ikke tilsyn	0	0	3
<i>N</i>	426	415	232

Elevene på barnetrinnet og mellomtrinnet har fullt eller delvis tilsyn under skolelunsjen. Kun 3 prosent av skolene med ungdomstrinn oppgir at elevene ikke har tilsyn.

12.3 Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider

Det ble stilt spørsmål om hvorvidt skolene har rutiner for å gi nyansatte lærere innføring i hvordan Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider følges opp ved skolen. Spørsmålene gikk til både grunnskolene og videregående. Merk at det her var mulig for respondentene å krysse av for flere av alternativene. Svarene er vist i figur 12.4.

Figuren viser at totalt 77 prosent svarer at det *ikke* er rutiner for innføring i Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider. Høyeste andel som ikke har rutiner finner man på skolene med ungdomstrinn og de videregående skolene. Dette mønsteret gjenspeiles delvis når man ser på svarfordelingen på de øvrige spørsmålene som stilles.

Figur 12.4: «Rutiner for innføring i Nasjonal Faglig retningslinje for mat og måltider». Etter skoletype. Prosent.

Skolelederne på grunnskolen ble videre stilt spørsmål om Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i skolen legges til grunn for måltider i skolefritidsordningen eller aktivitetsskolen. Svarene er vist i tabell 12.5.

Tabell 12.5: «Nasjonal Faglig retningslinje for mat og måltider for SFO/AKS». Skoleledere etter skoletype. Prosent.

	Barneskole	1-10 skole	Totalt
	%	%	%
Ja	60	58	60
Nei	19	17	19
Vet ikke	21	25	21
N	312	117	429

Tabellen viser at rundt 60 prosent oppgir at retningslinjene følges. Rundt en av fem respondenter svarer «vet ikke» på dette spørsmålet. Analyser sortert på landsdel viser at det ikke er substansielle forskjeller mellom disse.

Det siste spørsmålet som ble stilt om Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i skolen handlet om hvorvidt skoleeier følger opp skolenes etterlevelse av denne. Spørsmålet gikk til både skoleledere i grunnskolen og videregående. Svarene er vist i tabell 12.6.

Tabell 12.6: «Skoleeiers oppfølging av Nasjonal Faglig retningslinje for mat og måltider». Skoleledere etter skoletype. Prosent.

	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Totalt %
I svært stor grad	2	4	4	6	3
I stor grad	22	18	8	26	19
I liten grad	32	35	21	37	31
I svært liten grad	29	28	42	10	29
Vet ikke	15	16	26	22	18
<i>N</i>	309	119	112	82	622

Totalt viser tabellen at 60 prosent av respondentene oppgir at skoleeier følger opp skolens etterlevelse av Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider «i liten grad» eller «i svært liten grad». Det er flest skoleledere på ungdomskolene som svarer «vet ikke».

12.4 69 prosent oppgir å ikke ha endret rammene de senere årene

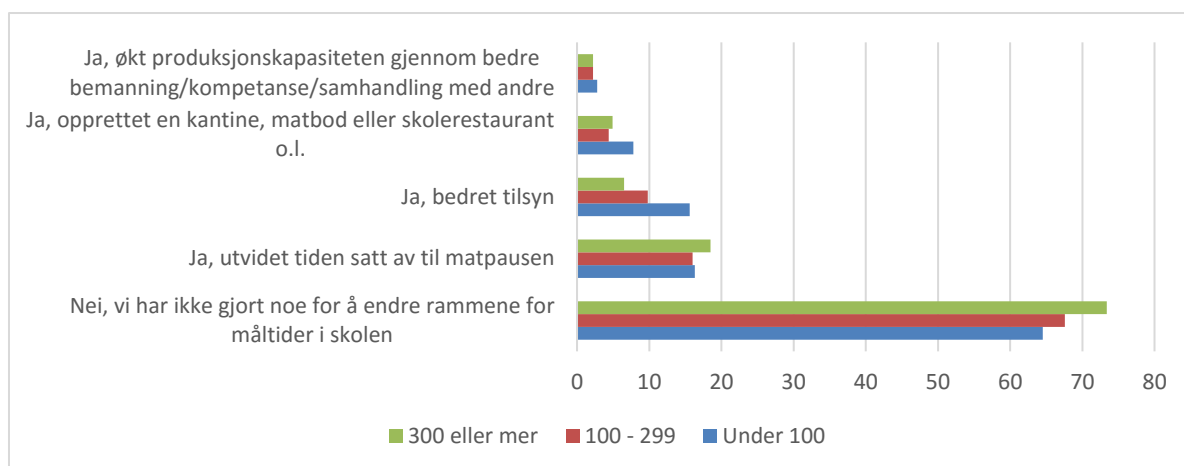
For å undersøke om skolene har endret rammene for måltidene de senere årene, ble det stilt ulike spørsmål om dette. Merk at flere avkryssninger var mulig. Skoleledernes svar fordelt på skoletype er vist i tabell 12.7.

Tabell 12.7: «Har skolen endret rammene for måltidene de senere årene?». Skoleledere etter skoletype. Prosent.

	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Totalt %
Nei, vi har ikke gjort noe for å endre rammene for måltider i skolen	73	56	70	73	69
Ja, utvidet tiden satt av til matpausen	17	23	11	5	15
Ja, bedret tilsyn	5	18	15	6	10
Ja, opprettet en kantine, matbod eller skolerestaurant o.l.	2	12	10	0	5
Ja, økt produksjonskapasiteten gjennom bedre bemanning/kompetanse/samhandling med andre	2	2	5	7	3
Annet	7	11	9	12	9
<i>N</i>	314	122	114	85	635

Tabellen viser at majoriteten oppgir å ikke ha endret rammene for måltidene de senere årene. Av de som har gjort endringer, oppgir totalt 15 prosent at de har utvidet tiden satt av til skolelunsj. Dette gjelder spesielt 1-10 skolene. Noen skoler oppgir også å ha opprettet kantine, matbod eller skolerestaurant. Analyser sortert på landsdel viser at det ikke er substansielle forskjeller mellom disse.

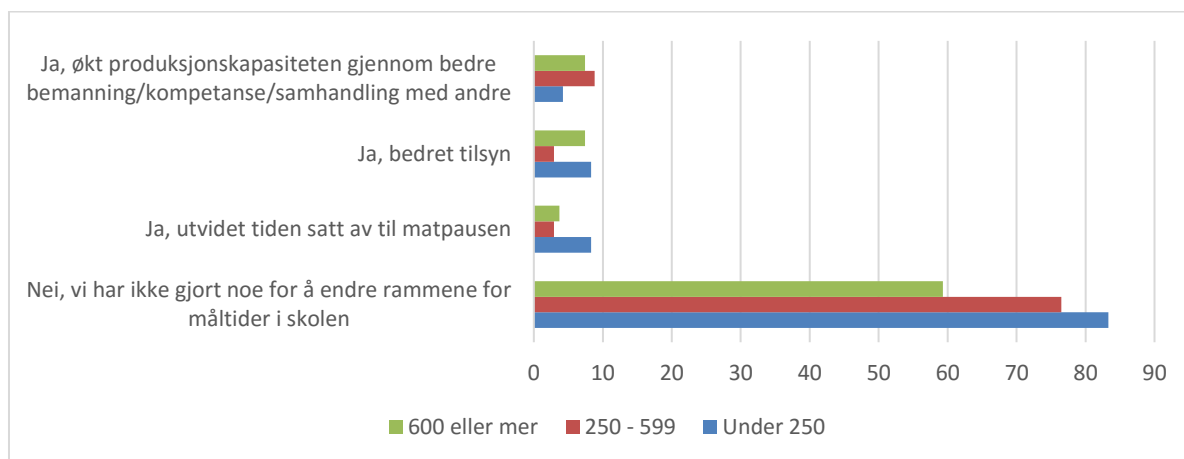
Figur 12.5 (neste side) viser skoleledernes svar fordelt på skolestørrelse, grunnskole.

Figur 12.5: «Har skolen endret rammene for måltidene de senere årene?». Grunnskole etter skolestørrelse.

Figuren viser at det er noen variasjoner mellom skoleledernes svar når man sorterer på skolestørrelse. For eksempel er det en større andel av de minste skolene som oppgir at de har bedret tilsyn de senere årene. Videre er det de største skolene som i høyest grad oppgir å ikke ha endret rammene for måltidene ved skolen.

Figur 12.6 viser tilsvarende fordeling for de videregående skolene. Merk at det var ingen av disse som oppga at de hadde etablert kantine eller lignende. Generelt sett er det små variasjoner mellom skolene når man sorterer på skolestørrelse. Dette gjelder dog ikke svarene som gjelder endrede rammer for måltidene i skolen. Her finner man det motsatte mønsteret enn hva man gjorde for grunnskolene: Det er de minste skolene som oppgir å *ikke* ha endret rammene for måltider i skolen de senere årene.

Figur 12.6: «Har skolen endret rammene for måltidene de senere årene?». Videregående etter skolestørrelse. Prosent.

Respondentene fikk også mulighet til å oppgi «annet». Det ble gitt totalt 54 skriftlige tilbakemeldinger og disse ligger som vedlegg C.1.

12.5 Oppsummering

Utdanningsdirektoratet ønsker å kartlegge mat- og måltids situasjonen i skolen for å få et bilde av barn og unges kosthold. Både skoleledere i grunnskolen og videregående fikk spørsmål om hvilke mat- og drikketilbud som finnes ved skolen. Resultatene viser at skolemilk finnes ved de fleste barneskolene og 1-10 skolene. Kun litt over halvparten av ungdomsskolene oppgir at de tilbyr dette. Skolefrukt finnes

på halvparten av barneskolene, mens både automater og serveringstilbud er mest utbredt på ungdomskolene og de videregående skolene. Skolefrukt (gratis) tilbys i større grad på de mindre grunnskolene, mens det er flere av de større som har serveringstilbud. De fleste videregående skolene har serveringstilbud, med det er en noe lavere andel blant de minste.

Videre ble skolelederne stilt spørsmål om hvor lang tid elevene har til å spise skolelunsj i løpet av skoledagen. Rundt 70 prosent av elevene på barnetrinnet og ungdomstrinnet har 20 minutter eller mer til dette. Samtlige skoleledere ved de videregående skolene svarer at elevene har mer enn 20 minutter avsatt til skolelunsj. Skolelederne for grunnskolen ble også spurt om elevene på de ulike trinnene har tilsyn av voksne mens de spiser og drikker. 3 prosent svarer at ungdomstrinnene ikke har tilsyn, mens ingen svarer slik for barnetrinnene.

Det ble stilt flere spørsmål om Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i skolen. Totalt 77 prosent av skolene svarer at det *ikke* er rutiner for innføring (nyansatte) i Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider. Høyeste andel som ikke har rutiner finner man på skolene med ungdomstrinn og de videregående skolene. Skolelederne på grunnskolen ble videre stilt spørsmål retningslinjene legges til grunn for måltider i skolefritidsordningen eller aktivitetsskolen. Rundt 60 prosent oppgir at retningslinjene følges. Det siste spørsmålet som ble stilt om samme tema omhandlet hvorvidt skoleeier følger opp skolens etterlevelse. Totalt 60 prosent av respondentene oppgir at skoleeier følger opp skolens etterlevelse av retningslinjen «i liten grad» eller «i svært liten grad».

Majoriteten av skolelederne oppgir å ikke ha endret rammene for måltidene de senere årene. Av de som har gjort endringer, oppgir totalt 15 prosent at de har utvidet tiden satt av til skolelunsj. Dette gjelder spesielt 1-10 skolene. Noen grunnskoler oppgir også å ha opprettet kantine, matbod eller skolerestaurant.

13 Spesialpedagogisk kompetanse

I Meld. St. 21 (2016–2017) *Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen* presenteres en stor og systematisk satsing på tidlig innsats. I meldingen pekes det på at alle barnehager og skoler må ha kompetanse og kapasitet til tidlig å finne ut hvilke barn og elever som vil ha nytte av vedtak om spesialpedagogisk hjelp eller spesialundervisning. Barnehager og skoler må også ha kompetanse til å sørge for at det pedagogiske tilbudet holder høy kvalitet. Meldingen sier videre at departementet i den forbindelse vil vurdere å innføre et krav om at alle kommuner og eiere av friskoler må sørge for at skolene på barnetrinnet har tilstrekkelige ressurser med faglig fordypning i spesialpedagogikk.

Kapittelet tar utgangspunkt i spørsmål stilt til skoleledere i grunnskolen og videregående om hvor mange lærere ved skolen som har spesialpedagogisk utdanning. Disse tallene ses i lys av variabler som skolestørrelse og region for å gi et bilde av fordelingen geografisk og på store og små skoler.

13.1 Spesialpedagogisk kompetanse i grunnskolen og videregående

Skoleledere i grunnskolen og videregående ble bedt om å fylle ut hvor mange lærere ved deres skole som har spesialpedagogisk utdanning. Det var formulert tre separate spørsmål: «Hvor mange lærere ved din skole har 30 stp. i spesialpedagogikk? Oppgi antall lærere.». Deretter fulgte samme spørsmål med 60 stp., og til slutt samme spørsmål med mastergrad (120 stp.). De tilfellene en rektor ikke har fylt inn noe svar på for eksempel «hvor mange lærere ved din skole har 30 stp. i spesialpedagogikk?» så inngår ikke besvarelsen i analysen. Kun dersom rektoren har fylt inn «null» regnes svaret med i analysen. Da antar vi at skolen ikke har noen lærere med 30 studiepoeng i spesialpedagogikk.

Den første tabellen (13.1, neste side) viser hvor mange grunnskoler og videregående som innfrir krav om at minst en lærer på skolen har henholdsvis 30, 60 og 120 studiepoeng i spesialpedagogikk.

Tabell 13.1 «Hvor mange skoler (antall og prosent) ville i dag oppfylt et krav om at minst en lærer på skolen har henholdsvis 30 stp., 60 stp., og 120 stp. i spesialpedagogikk?». Prosent og antall.

		Grunnskole	Videregående
30 stp	<i>N</i>	417	50
	%	95	88
60 stp	<i>N</i>	340	53
	%	88	88
120 stp	<i>N</i>	154	24
	%	65	50

Nesten alle grunnskoler og videregående skoler oppfyller krav om å ha minst en lærer med henholdsvis 30 og 60 studiepoeng i spesialpedagogikk. Færre skoler lever opp til et kriterium om minst en lærer med 120 studiepoeng i spesialpedagogikk. På grunnskolen oppfyller 65 prosent av skolene dette kravet, og på videregående oppfyller kun halvparten kravet.

Tabell 13.2 viser hvor mange skoler som har minst en lærer med 60 studiepoeng, eller minst en lærer med 120 studiepoeng i spesialpedagogikk. Dersom en skole kun oppfyller krav om å ha minst en lærer med 30 studiepoeng i spesialpedagogikk inngår den ikke i analysen under.

Tabell 13.2 «Hvor mange skoler oppfyller krav om å ha minst en lærer med 60 eller 120 studiepoeng i spesialpedagogikk?». Prosent og antall.

		Grunnskole	Videregående	Total <i>N</i>
	<i>N</i>	164	40	204
	%	80	87	
Total	<i>N</i>	205	46	251

Av totalt 251 skoler er det 204 som har minst en lærer med 60 eller 120 studiepoeng i spesialpedagogikk. Det er en høyere andel videregående skoler enn grunnskoler som tilfredsstiller dette kriteriet.

Det er totalt 47 skoler som ikke oppfyller kriteriet om minst en lærer med 60 eller 120 studiepoeng. Videre analyse viser at halvparten av de 47 skolene heller ikke har noen lærere med 30 studiepoeng i spesialpedagogikk. I tabell 13.3 (neste side) vises hvordan de 47 skolene som verken har en lærer med 60 eller 120 studiepoeng fordeler seg etter fylke.

Tabell 13.3 Fordeling av skoler som verken har lærere med 60 eller 120 studiepoeng. Grunnskole og videregående etter fylke. Antall.

Fylke	Skoler N	Total N
Akershus	1	24
Aust-Agder	1	3
Buskerud	4	9
Finnmark	2	5
Hedmark	0	8
Hordaland	10	26
Møre og Romsdal	1	11
Nord-Trøndelag	2	8
Nordland	5	25
Oppland	5	12
Oslo	1	22
Rogaland	4	24
Sogn og Fjordane	2	6
Sør-Trøndelag	2	22
Telemark	3	9
Troms	2	10
Vest-Agder	0	8
Vestfold	1	8
Østfold	1	12
N	47	251

13.2 Større tetthet av lærere med spesialpedagogisk kompetanse på mindre skoler

En måte å sammenligne antall lærere med spesialpedagogisk kompetanse i grunnskolen og videregående, er å se på tettheten av personale med spesialpedagogisk kompetanse per 100 elever. I videre analyser er de tre kategoriene 30, 60 og 120 studiepoeng i spesialpedagogikk slått sammen til én kategori som oppgir totalt antall lærere med studiepoeng i spesialpedagogikk, dette antallet oppgis i forhold til elevtall.

I tabell 13.4 og 13.5 (neste side) vises antall lærere med spesialpedagogisk kompetanse per 100 elever for henholdsvis grunnskolen og videregående, sortert etter tre skolestørrelser.

Tabell 13.4 Antall lærere med spesialpedagogisk utdanning per hundre elever. Grunnskole etter skolestørrelse.

	Gjennomsnitt	Std. avvik	N
Total	2,8	3,5	491
Under 100 elever	4,8	5,9	124
100 – 299 elever	2,3	1,7	206
300 elever eller mer	1,8	1,3	161

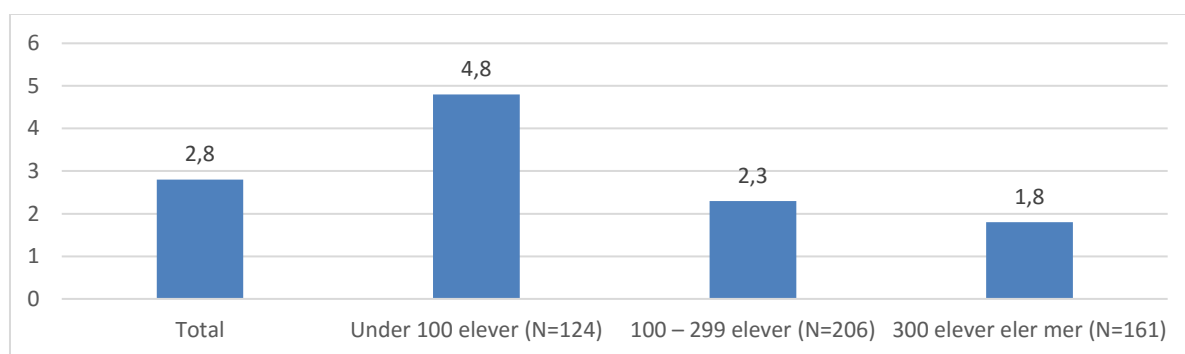
Tabell 13.5 Antall lærere med spesialpedagogisk utdanning per hundre elever. Videregående etter skolestørrelse.

	Gjennomsnitt	Std. avvik	N
Total	2,1	2,9	70
Under 250	3,8	4,5	23
250 – 599	1,4	1,2	29
600 eller mer	1,2	0,8	18

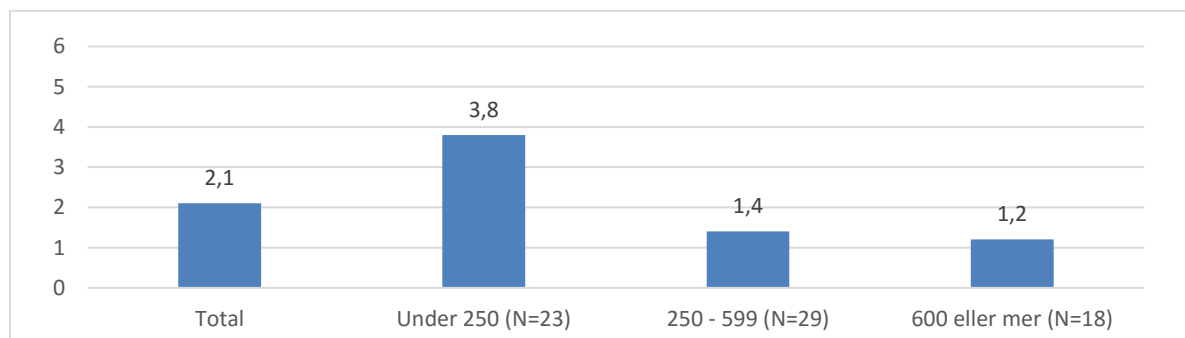
Tabellene kan leses slik: Totallinjen i tabell 13.4 viser at i grunnskolen er det gjennomsnittlig 2,8 lærere med studiepoeng i spesialpedagogikk per hundre elever i dette utvalget. Tabell 13.4 viser at videregående skoler med mindre enn 250 elever gjennomsnittlig har 3,8 lærere med spesialpedagogisk kompetanse per hundre elever. På de største skolene er det 1,2 lærer per hundre elever som har spesialpedagogisk kompetanse. Tettheten av spesialpedagogisk kompetanse er større i grunnskolen enn på videregående. Gjennomsnittet totalt for grunnskolen er 0,7 høyere enn gjennomsnittet totalt for de videregående skolene. Det vil si at det er 0,7 flere lærere med studiepoeng i spesialpedagogikk per hundre elever i grunnskolen enn i videregående.

Det er intuitivt at mindre skoler har større tetthet fordi en større skole vil ha flere elever å dele lærerressursene på. Det gjør at antall lærere med spesialpedagogisk kompetanse delt på antall elever vil gi et lavere forholdstall.

Både når det gjelder grunnskole og videregående (tabell 13.4 og 13.5) kan vi se at variasjonen er større blant de mindre skolene og at det er minst variasjon på de største skolene. En alternativ fremstilling vises i figurene 13.1 og 13.2.

Figur 13.1: Antall lærere med spesialpedagogisk utdanning per 100 elever. Grunnskole etter skolestørrelse.

Figur 13.2: Antall lærere med spesialpedagogisk utdanning per 100 elever. Videregående etter skolestørrelse.

13.3 Stor variasjon etter skoletype

Videre undersøkte vi om enkelte skoletyper har høyere tetthet av lærere med spesialpedagogisk kompetanse enn andre. Tettheten ved de videregående skolene, sortert etter skoletype, vises i tabell 13.6.

Tabell 13.6 Antall lærere med spesialpedagogisk utdanning per hundre elever. Videregående etter skoletype

	Gjennomsnitt	Std. avvik	<i>N</i>
Studiespesialiserende	0,7	0,9	15
Kombinert	2,1	2,5	49
Yrkesfag	5,7	6	6
Total			70

Analysen viser at rene yrkesfaglige videregående skoler har en betydelig høyere tetthet av personale med spesialpedagogisk kompetanse sammenlignet med de andre typene. Her bør man merke seg at antall respondenter er svært lav, kun seks skoleledere fra rene yrkesfaglige skoler er med i undersøkelsen.

I tabell 13.7 vises tilsvarende tall for grunnskolen, sortert på skoletypene småskole, barneskole, 1-10 skole og ungdomsskole.

Tabell 13.7 Antall lærere med spesialpedagogisk utdanning per hundre elever. Grunnskole etter skoletype.

	Gjennomsnitt	Std. avvik	<i>N</i>
Småskole	2,8	2,5	13
Barneskole	2,5	2,3	271
1 -10 skole	3,8	2,3	104
Ungdomsskole	2,4	5,6	103
Total	2,8	3,5	495

Tabellen viser at det ikke er veldig store forskjeller mellom de ulike skoletypene foruten 1-10 skolene som har noe høyere tetthet enn de øvrige.

13.4 Relativt store forskjeller mellom fylkene

I tabellene som følger ser vi på tettheten av personale med spesialpedagogisk kompetanse sortert på fylker og kommunestørrelse. I tabell 13.8 (neste side) ser vi gjennomsnittlig antall per hundre elever i grunnskolen og videregående, etter fylke. Alle fylker er representert på grunnskolenivå, men kun 18 fylker er representert når det gjelder de videregående skolene.

Tabell 13.8 Antall spesialpedagoger per hundre elever, etter fylke.

Fylke	Grunnskole	N	Videregående	N
Akershus	1,6	48	2,9	8
Aust-Agder	2,3	10	0,6	2
Buskerud	3,6	27	0,2	3
Finnmark	3,9	15	1,0	3
Hedmark	2,5	24	2,4	3
Hordaland	2,7	48	1,9	14
Møre og Romsdal	2,2	28	1,8	4
Nord-Trøndelag	4,6	19	-	0
Nordland	4,0	45	1,1	7
Oppland	3,0	23	0,7	5
Oslo	1,5	29	0,4	4
Rogaland	1,8	41	0,9	9
Sogn og Fjordane	3,1	16	1,0	5
Sør-Trøndelag	3,2	28	1,3	6
Telemark	3,4	17	0,9	3
Troms	3,1	22	3,2	6
Vest-Agder	2,3	18	1,7	3
Vestfold	2,3	13	0,7	1
Østfold	2,7	25	6,5	3
N		496		89

Når det gjelder grunnskolen har Nord-Trøndelag det høyeste gjennomsnittet når det gjelder tetthet av personale med spesialpedagogisk kompetanse. Oslo har lavest gjennomsnittsverdi med en differanse på 3,1. Det er tre flere lærere med spesialpedagogisk kompetanse per hundre elever i Nord-Trøndelag enn i Oslo. Dette kan henge sammen med skolenes størrelse. Som påpekt tidligere (i tabell 13.4) har store grunnskoler lavere tetthet, sammenlignet med de mellomstore og minste skolene. For videregående er differansen mellom høyeste og laveste enda mer betydelig – men her må man merke seg at antall respondenter tidvis er svært lavt.

I tabell 13.9 ses tettheten av lærere med spesialpedagogisk kompetanse på grunnskolen sortert på kommunestørrelse. Mellomstore kommuner har størst tetthet. Store kommuner har til sammenligning 4,2 færre lærere med spesialpedagogisk kompetanse per 100 elever.

Tabell 13.9 Antall spesialpedagoger per hundre elever. Grunnskole etter kommunestørrelse

	Gjennomsnitt	Std. avvik	N
Under 3000	4,5	3,6	57
3000 – 9999	6,7	2,2	134
10.000 eller mer	2,5	3,8	301
Total			492

13.5 Oppsummering

Kunnskapsdepartementet ønsker å få en oversikt over dagens spesialpedagogiske kompetanse på skolen. Spørsmål om dette tema ble stilt til skoleledere i grunnskolen og videregående.

Respondentene ble bedt om å oppgi hvor mange lærere ved skolen som har henholdsvis 30, 60 og 120 studiepoeng i spesialpedagogikk.

De fleste grunnskolene og videregående tilfredsstiller kriteriet med å ha minst en lærer med 30 eller 60 studiepoeng i spesialpedagogikk. Når det gjelder et kriterium om at det skal være minst en lærer på skolen med 120 studiepoeng i spesialpedagogikk vil kun halvparten av videregående skoler tilfredsstille dette, og 65 prosent av grunnskolene. Det er 47 skoler i utvalget som verken har noen lærere med 60 studiepoeng eller noen lærere med 120 studiepoeng i spesialpedagogikk.

De videre analysene i kapittelet har sett på tettheten av lærere med spesialpedagogisk kompetanse. Tettheten er utregnet som antall lærere med studiepoeng i pedagogikk per hundre elever. Både i grunnskolen og videregående er trenden den samme. Mindre skoler har større tetthet av personal med spesialpedagogisk kompetanse enn større skoler. Blant videregående skoler har yrkesfaglige skoler høyest tetthet sammenlignet med studiespesialiserende eller de kombinerte skolene. Blant grunnskolene er det 1-10 skoler som har størst tetthet.

På landsbasis er variasjonen i tetthet stor når man sorterer på fylker, særlig mellom de videregående skolene. Videre er det noe variasjonen i tetthet når man ser på kommunestørrelse (kun grunnskole). Mellomstore kommuner (med innbyggertall på mellom 3.000 og 9.999) har betydelig større tetthet enn større kommuner, og litt større tetthet enn mindre kommuner.

Referanser

- Gjerustad, C. og Waagene, E. (2015). *Spørsmål til Skole-Norge høsten 2015. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. NIFU: Rapport 42/2015.
- Gjerustad, C., Federici, R.A. og Hovdhaugen, E. (2016). *Spørsmål til Skole-Norge våren 2014. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. NIFU: Rapport 16/2016.
- Kunnskapsdepartementet (2013). Meld. St. 20 (2012-2013). *På rett vei. Kvalitet og mangfold i fellesskolen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Kunnskapsdepartementet (2017). Meld. St. 21 (2016-2017). *Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Vibe, N. (2012). *Spørsmål til Skole-Norge våren 2012. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. Oslo, NIFU rapport 21/2012.
- Vibe, N. og Lødding B. (2014). *Spørsmål til Skole-Norge våren 2014. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. NIFU-rapport 26/2014.

Vedlegg A

Tabell A.1: Krysstabell. «Det er for mye informasjon på Udir.no» og «Udir.no gir meg mye nyttig informasjon på Udir.no»

Det er for mye informasjon på Udir.no	Udir.no gir meg mye nyttig informasjon				
	Helt uenig	Litt uenig	Litt enig	Helt enig	Total
	%	%	%	%	%
Helt uenig	5	0	9	86	100
Litt uenig	0	0	23	77	100
Litt enig	1	1	29	70	100
Helt enig	2	1	12	86	100
Total	2	0	19	79	100

Tabell A.2: Krysstabell. «Eksempler på metoder, maler og verktøy på udir.no legger for sterke føringer for barnehagers og skolars arbeid» og «Udir.no bør inneholde eksempler på metoder, maler og verktøy barnehager og skoler kan bruke i sitt arbeid».

Eksempler på metoder, maler og verktøy på udir.no legger for sterke føringer for barnehagers og skolars arbeid	Udir.no bør inneholde eksempler på metoder, maler og verktøy barnehager og skole				
	Helt uenig	Litt uenig	Litt enig	Helt enig	Total
	%	%	%	%	%
Helt uenig	1	2	14	83	100
Litt uenig	1	2	37	60	100
Litt enig	1	9	41	50	100
Helt enig	9	0	4	87	100
Total	2	3	25	70	100

Vedlegg B

Tabell B.1: Hvordan oppfølges høyt presterende elever? Kvalitative tilbakemeldinger

Åpne oppgaver. Grubliser. Nettbasert via iPad.

Våre elever på 8. - 10. trinn får et eget særlig tilrettelagt undervisningsopplegg i tilknytning til forsterket enhet ved skolen.

Ville gjerne kunne tilby fordypningsfaget.

Vi tilbyr undervisning på et høyere/mer avansert nivå etter at ordinært nivå er passert. Bruker evt. ekstra lærer til dette.

Vi tilbyr forsering i direkte kontakt med lokal ungdomsskole. Har gjennomført dette i to tilfeller

Vi tilbyr fordypning i matematikk og hittil er det ikke mattesvake elever som har valgt dette, men sterke matteelever (fortrinnsvis jenter).

Vi tilbyr en ekstra 45 min. økt med matematikk i uken. I tillegg tilbyr vi en problemløsningsøkt fredag ettermiddag (frivillig for elever).

Vi tilbyr egne timer/ grupper med avansert matematikk.

Vi tar elevene opp når vi har trinnsamtaler og har en lærer som jobber spesielt med evnerike barn

Vi samler evnerike elever fra flere trinn til arbeidsoppgaver i grupper utenfor klassen. Dette skjer både i matematikk og norsk.

Vi lar enkeltelever forsere i fag; har vært mest aktuelt i matematikk og norsk.

Vi kjøper kompetanse fra matematikklærer ansatt på fylkets høyskole

vi har nettopp startet opp med u-trinn på vår skole, og har derfor liten erfaring med valgfag matematikk.

Vi har hatt egne grupper her og på ungdomsskolen

Vi har for tiden ikke elever i denne kategorien.

Vi har en elev som tilbys forsering i samarbeid med vår ungdomsskole

Vi gir elever med gode matematikkferdigheter mulighet til å ta realfag matematikk på yrkesfag.

Vi gir de utfordringer på et høyere nivå, når vi er sikre på at basiskunnskapen for temaet de jobber er forstått.

Vi er en barneskole - så vi samarbeider ikke med VGS. Men vi har en egen matematikkgruppe som jobber med pensum på ungdomsskolen.

vi er barneskole - men har elever som følger undervisning i for eksempel klassen over. Noen ganger slår vi for eksempel 2 trinn sammen, der noen får strekket seg oppover, og andre får være med å hjelpe andre elever-

VGS holder matematikk X undervisning for ungdomsskolene i regionen. Alle elever kan forsere matematikkfag innen VGO. Veldig vanskelig å få til fag på Universitet/høgskole på grunn av reiseavstand (2 timer pr dag i reisetid)

Valgfag matematikk

Undervisning i egne grupper

Tilpasset nivå på lekser /hjemmearbeid

Tilbod om å følge VGS sine mål for VGS 1; eksamen som privatist.

Talentsatsing i matematikk

Systemtiltak: egen regnegruppe med ekstra og andre typer utfordringer, på tvers av alderstrinn.

Systemtiltak og mindre grupper

Systematisk aldersblandet mestringsgruppe for elever som presterer godt i matematikkfaget

Studieverksted

Stor geografisk avstand til nærmeste VGS skole hindrer våre u-skoleelever å benytte mulighetene for matematikk i videregående skole

Skolebøker for høyere klasser.

Samarbeider med ungdomsskole der spesielt motiverte og kompetente elever på 7. trinn får tilbud om 1,5t per uke utfordrende matematikk med realistlærer på ungdomsskolen.

Samarbeid med Vitenfabrikken som har matematikk klubb for evnerike elever

Samarbeid med nettskole

Påmelding til First Lego League

På noen trinn der vi delte grupper ut fra nivå i noen deler av undervisningen. F.eks. når vi kjører stasjonsundervisning så er dette regelmessig delt opp i nivå slik at elever som presterer på høyt nivå i matematikk får være sammen med andre elever som er på sitt nivå. Dette er hensiktsmessig som en av flere organiseringsmetoder. Elevene får da på f.eks. lærerstyrt stasjon problemløsningsoppgaver som er nivåtilpasset eleven. Vi har ulike løsninger på trinnene ut fra alder og antall elever som presterer høyt nivå i matematikk, men på alle trinn har vi tilpassinger også for de som mestrer godt. Opplæring for ungdomsskoleelever i videregående skole matematikk. Forsert løp gjennom videregående.

Nivådifferensierte kurs som passer alle enten eleven skårer lavt eller høyt. Kursene går over 5-6 uker. Tilfører ekstra ressurser og deler hele trinnet (tre klasser) i for eksempel 5 grupper og parallell legger kursene.

Nettskole med mulighet for forsering og et godt realfagstilbud på skolen med svært dyktige lærere, inkludert lærere med doktorgrad.

Mulighet for deltakelse på kurs og konferanser. Hospitering i bedrifter.

Mer utfordrende oppgaver. Jobbe på et høyere nivå.

Matematikkbøker beregnet på et høyere klassetrinn.

Matematikk på ungdomstrinnet for elever på 7. trinn

Leksehjelp. Frivillig støtte til elever i matematikk X. Øving i forkant av Abelkonkurransen.

Kan finne oppgaver som elevene kan jobbe med i samråd med foresatte.

Intensivkurs med åpne, rike oppgaver

I slike tilfeller legges det til rette for eleven med f.eks. rike oppgaver, samarbeid med høyere trinn, eller ungdomsskolen og hospitering i perioder

I og med at vi er barneskole, gir vi tilrettelegging gjennom egne bøker med tilpasset utfordring i kjernefagene

Hospitering på høyere trinn

Hospitering i klassetrinn over.

Hospitering i klassetrinn over i matematikk

Hospitering i klasser på høyere nivå eller ungdomsskole. Egne kurs. Varierte problemorienterte oppgaver.

Har ingen elever i denne gruppen nå.

Har hatt forsering i samarbeid med ungdomsskoler. Dette kanaliseres nå gjennom fylkeskommunal nettskole. Forsering i R1 vil bli mulig på nettskolen fra neste skoleår.

Har fulgt opp noen få enkeltelever, men omfanget er naturlig nok ikke så stort på vår vesle skole. (77 elever)

Gir fagstoff på høyere klassetrinn etter avtale med hjemmet.

Gir elevene mulighet til å arbeide med ungdomsskolepensum alene og/eller i små grupper. Bruker andre læringsressurser som Kahn-academy.

Gi elevene tilgang til oppgaver og tema på høyere nivå enn aldergruppa forøvrig.

Fått elev med på realfagstaltsatsing i regi av lokalt vitensenter.

Følger klassetrinn over i enkelte temaer.

Forsering, men siden vi er en barneskole, blir det å få bryne seg på pensum fra U-trinnet

Forsering i samarbeid med ungdomsskolen

Forsering av klassetrinn i enkelttimer, eller på fulltid etter utredning fra PPT

Elever som har behov for flere utfordringer får mer avanserte oppgaver (Kan benytte læreverk for høyere trinn), der de kan strekke seg ekstra.

Elever på 7. trinn undervises i lærestoff for 8. trinn i samarbeid med den lokale ungdomsskolen.

Elever hospiterer på ungdomsskolen

Elever har fått gjøre forsøk med å jobbe etter ungdomsskolepensum.

Elever får arbeidsoppgaver tilpasset sitt nivå. Noen ganger bøker som er tilpasset andre trinn.

Elever får arbeide med stoff fra høyere trinn med hjelp fra faglæreren

elever følger undervisning på ungdomstrinnet

Elevene har også tilgang til et adaptivt læringsprogram hvor de får jobbet på eget nivå, men også med oppfølging av lærer

Elevene får tilpasset opplæring gjennom at de kan forsere i klassen eller hospitere i eldre trinn.

Eleven følger matematikkundervisningen i trinnet over.

Ekstra utfordringer integrert i ordinær gruppe.

Egne mattekurs for "flinke" elever

Egne innlæringsøkter med kompetent lærer. Digitale lærerressurser. Elever får hospitere på ungdomsskolen.

Egne grupper for høyt presterende elever

Eget tilbud på skolen om arbeid med pensum fra høyere nivå

Eget matematikkstudio 1-2 ganger hver uke, der sterke matematikkelever fungere som veiledere for andre elever.

Egen gruppe med egne lærer for de som presterer høyt.

Egen gruppe med egen lærer Mulighet til å avlegge eksamen før 10.trinn

Dette er en liten, fådelt skole hvor alle får tilpasset undervisning.

Det jobbes med å tilby undervisning som favner alle elevene - både de som trenger ekstra støtte, de i mellomstadiet og de elevene som presterer høyt. Normalsituasjonen skal være differensiering og et stort innslag av åpne oppgaver som kan løses på ulike nivåer. Elever som trenger ekstra hjelp eller ekstra utfordringer i faget følges ekstra tett og det lages tiltaksplaner for disse elevene.

Deltagende i kurs ved ungdomsskole.

De sterkeste elevene får undervisning ungdomsskolen.

de får tilbud om å være med på matematikkundervisning på ungdomstrinnet på våren i 7. trinn

Da vi var en 1-10 skole hadde vi elever som forserte undervisningen og deltok på VGS1.

Bøker tilpasset elevens nivå

Bruker multi-smart øving slik at elevene får oppgaver tilpasset sitt nivå

Arbeider med oppgaver/bøker for høgare klassetrinn. Eks elev i 7. gjer seg ferdig med 9.trinns pensum. Dette er i samarbeid med ungdomskulen

6 og 7. trinn deles opp i grupper tilpasset nivå i deler av året.

Vedlegg C

Tabell C.1: Har skolen endret rammene for måltidene de senere årene? Kvalitative tilbakemeldinger

Økt utvalget og styrket bemanning
Økt tilbudet av varer i kantine
Økt fokus på sunn mat i SFO. Lagt ned skolemelkordningen i samarbeid med FAU
Vi skal opprette skolemåltid høst 2017
vi jobber for å opprette kantine
vi har økt lunsjtilbudet til å gjelder 3 dager i uken. Forrige skoleår hadde vi lunsj 1 dag i uken.
Vi har varmt skolemåltid til alle hver dag
Vi har to matpauser, ei på 25 minutt og ei på 20 minutt.
Vi har skolelunsj. Endret fra bokser med mat på bordene til et buffetbord hvor elevene henter den maten de ønsker.
Vi har gitt elevene mulighet til å velge om de vil spise med lærer i klasserommet eller om de vil spise i kantina. Ti minutter er satt av til spising, men pausen varer 25 min etter det, og da er det også mulig å spise i kantina.
Vi har endret på gruppene som spiser sammen. Før hadde vi aldersblanda, nå har vi de yngste først.
vi har en prøveperiode der 5-7 .trinn spiser alene med noe tilsyn
Vi har egne rutiner, mye i samsvar med retningslinjene til NIFU
utvikler tilbudet i kantina hele tida
utarbeidet skriftlige rutiner i tråd med Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i skolen i samarbeid med FAU.
Tilbud om å kjøpe mat en gang i måneden.
Tilbud om gratis havregrøt til frokost hver dag
Sunnere mat på AKS
startet frokostservering
Skulen vår er ny i år.
Skolen har kantine med kald og varm mat!!
Skolen er med i prosjekt folkehelse i samarbeid med Bydel og skoleeier
Skolelunsj to dager pr. uke, betalt. En gang pr. mnd serverer Sanitetsforeninga gratis skolelunsj
Skolelunsj siden 2013
Skolelunsj på 7tr 2 dager pr uke
SFO elever får varm lunsj hver dag
serverer grøt på morgenen
Serverer frokost en gang i måneden
Samarbeid med VGS. I prosess for å søke prosjektmidler gjennom RØRE for å utbedre kantinetilbudet.
Salg av mat 3 ganger pr. veke
Prøveprosjekt med gratis skolemat tre dager i uken 4.-7. trinn
Ordnet sitteplasser til flere i kantina
lengre spisepause - kan være inne 30 min
Lagt all spising utenom undervisningstid
Kantine er åpen fra kl. 10-14 i tillegg kan eleven kjøpe middag mellom 1530 og 1600 og frokost mellom 0700 og 0800
jevnlig diskusjon om hvordan matsituasjonen i klassene kan bli så hyggelig og rolig som mulig.
Innført 1 dg m gratis frokost. Kommer tvil å øke tilbudet til neste skoleår
holder på å innføre endringer

Har meget god kantine med fast ansatte fagpersoner. Godt samarbeid og oppfølging av skolekantiner i fylkeskommunen.

Har lagt til rette for bedre måltidssituasjon for u-steg grupper eller enkeltelever har "kantinedrift"/matsalg av og til

Gratis skolemat 2 dager i uka.

Gratis skolefrokost 1-2 ganger hver uke.

gratis frukost (havregraut)

Gratis frokost

Gjennomført forsøk med skulemåltid høsten 2016 for alle elever

Fått en ekstern leverandør til å drifte kantinen. Kun 1 dag i uken. Skla økes ila våren

Foreldredrevet kantine i lite omfang - mer som trivselstiltak enn som ernæringstiltak

Felles matplass

Enkelte kantinedagar

Endret utvalg i kantine

Endrer rammene for måltid fra høsten, basert på årets erfaringer

Deltar i prosjekt gjennom Helsedirektoratet

6.trinn er med i et samarbeidsprosjekt med gratis lunsj

Tabelloversikt

Tabell 1.1: Tema og målgrupper i Utdanningsdirektoratets spørringer våren 2017.....	9
Tabell 2.1: Bruttoutvalg og status etter respondentgruppe.	12
Tabell 2.2: Bruttoutvalg, populasjon og svarprosent.	12
Tabell 2.3: Populasjon, bruttutvalg og svarprosent kommuner etter fylke.	13
Tabell 2.4: Svarprosent kommuner etter landsdel og innbyggertall.	14
Tabell 2.5: Sammensetning av nettutvalg kommuner etter landsdel og innbyggertall sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.....	14
Tabell 2.6: Populasjon, bruttutvalg og svarprosent grunnskoler etter fylke.	15
Tabell 2.7: Svarprosent grunnskole etter landsdel og skoletype.....	15
Tabell 2.8: Svarprosent grunnskole etter landsdel og skolestørrelse.	16
Tabell 2.9: Sammensetning av nettutvalg grunnskoler etter landsdel og skoletype sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.	16
Tabell 2.10: Sammensetning av nettutvalg grunnskoler etter landsdel og skolestørrelse sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.....	16
Tabell 2.11: Populasjon, bruttutvalg og svarprosent grunnskoler etter fylke.	17
Tabell 2.12: Sammensetning av nettutvalg videregående skole etter landsdel og skoletype sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.....	17
Tabell 2.13: Sammensetning av nettutvalg videregående etter landsdel og skolestørrelse sammenlignet med populasjonen. Totalprosent.....	18
Tabell 2.14: Hvem svarer på vegne av skolen? Flere svar er mulig.	18
Tabell 2.15: Hvem svarer på undersøkelsen på vegne av kommunen/fylkeskommunen? Flere svar er mulig.	19
Tabell 3.1: «Det er lett å finne fram på udir.no», etter respondentgruppe. Prosent.	21
Tabell 3.2: «Udir.no har en god søkefunksjon», etter respondentgruppe. Prosent.	22
Tabell 3.3: «Udir.no har et godt og forståelig språk», etter respondentgruppe. Prosent.	22
Tabell 3.4: «Udir.no gir meg mye nyttig informasjon», etter respondentgruppe. Prosent.	22
Tabell 3.5: «Det er for mye informasjon på Udir.no», etter respondentgruppe. Prosent.	23
Tabell 3.6: «Udir.no bør inneholde eksempler på metoder, maler og verktøy barnehager og skoler kan bruke i sitt arbeid», etter respondentgruppe. Prosent.	23
Tabell 3.7: «Eksempler på metoder, maler og verktøy på udir.no legger for sterke føringer for barnehagers og skolars arbeid», etter respondentgruppe. Prosent.....	23
Tabell 4.1: «Kjennskap til innholdet i strategien», etter respondentgruppe. Prosent.	25
Tabell 4.2: «Kjennskap til innholdet i realfagsstrategien», kommuner etter kommunestørrelse. Prosent.	27
Tabell 4.3: «Har dere benyttet tiltaksplanene?». Skoleledere og skoleeiere. Prosent.....	27
Tabell 4.4: «Har dere benyttet tiltaksplanene?». Skoleledere etter skolestørrelse. Prosent.	28
Tabell 4.5: «Har dere benyttet tiltaksplanene?». Skoleledere etter skoletype. Prosent.....	28

Tabell 4.6: «Mangler knyttet til tiltaksplanene», etter respondentgruppe (skoleledere og skoleeiere). Prosent.	29
Tabell 4.7: «Mangler knyttet til tiltaksplanene», kvalitative tilbakemeldinger	29
Tabell 4.8: «Mangler knyttet til tiltaksplanene» (forts), kvalitative tilbakemeldinger	30
Tabell 4.9: «Bruk av skolefaglige tilbud», etter respondentgruppe. Prosent.	30
Tabell 4.10: «Hvordan identifiseres lavt presterende elever?». Skoleledere etter skoletype. Prosent.	31
Tabell 4.11: «Hvordan identifiseres lavt presterende elever?». Skoleledere etter skoletype og skolestørrelse. Prosent.	31
Tabell 4.12: «Hvordan identifiseres lavt presterende elever?», kvalitative tilbakemeldinger	32
Tabell 4.13: «Oppfølging av lavt presterende elever». Skoleledere etter skoletype. Prosent.	32
Tabell 4.14: «Hvordan identifiseres høyt presterende elever?». Skoleledere etter skoletype. Prosent.	34
Tabell 4.15: «Hvordan identifiseres høy presterende elever?». Kvalitative tilbakemeldinger	34
Tabell 4.16: «Oppfølging av høyt presterende elever». Skoleledere etter skoletype. Prosent.	35
Tabell 5.1: «Vi tilbyr nettbaserte hjelpemidler til eksamen ved vår skole / i vår kommune/fylkeskommune», etter respondentgruppe. Prosent.	39
Tabell 5.2 «Samarbeides det innad i kommunen/fylkeskommunen eller mellom skoler når det velges ut nettbaserte hjelpemiddel?», etter respondentgruppe. Prosent.	41
Tabell 5.3 «Samarbeides det innad i kommunen/fylkeskommunen eller mellom skoler når det velges ut nettbaserte hjelpemiddel?». Skoleledere og skoleeiere etter landsdel.	42
Tabell 5.4: «Samarbeides det med faglærerne ved valg av nettbaserte hjelpemidler slik at de gjenspeiler det elevene er kjent med fra oppøringen og derfor er relevant til eksamen?», etter respondentgruppe. Prosent.	42
Tabell 5.5: «Er det tekniske og administrative forhold som hindrer dere i å tilby relevante nettbaserte hjelpemiddel?», etter respondentgruppe. Prosent.	43
Tabell 6.1: «Om skoleeier/skoleleder oppfattes som en pådriver for å utvikle vurderingspraksis», etter kommune/fylkeskommune. Antall og prosent.	46
Tabell 6.2: «Om skoleeier/skoleleder oppfattes som en pådriver for å utvikle vurderingspraksis», etter skoletype. Antall og prosent.	46
Tabell 6.3: Grunnskolenes svar på sju spørsmål om vurderingspraksis. Prosent.	48
Tabell 6.4: Videregående skolars svar på sju spørsmål om vurderingspraksis. Prosent.	48
Tabell 6.5: «På hvilken måte bidrar SKOLEEIER til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering?», etter kommune/fylkeskommune. Prosent.	49
Tabell 6.6: «På hvilken måte bidrar SKOLEEIER til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering?», etter skoletype. Prosent.	50
Tabell 6.7: «På hvilken måte bidrar SKOLELEDER til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering?», etter kommune/fylkeskommune. Prosent.	50
Tabell 6.8: «På hvilken måte bidrar SKOLELEDER til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering?», etter skoletype. Prosent.	51
Tabell 6.9: «Spørsmål om skoleeier og skoleleder ikke har bidratt til utvikling av vurderingskompetanse ennå, men planlegger kompetanseutvikling», etter respondentgruppe.	52

Tabell 7.1: «I hvor stor andel av undervisningen er elevene utplassert i bedrift?» Prosent.....	55
Tabell 7.2: «Inngår følgende aktiviteter i samarbeidet mellom skole og bedrift?». Prosent.	57
Tabell 7.3 «Inngår følgende aktiviteter i samarbeidet mellom skole og bedrift?». Prosent som svarer ja etter skolestørrelse.	57
Tabell 8.1: «I hvilken grad opplever du at Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen er en viktig medspiller for kommunen for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnopplæringen?». Prosent.	59
Tabell 8.2 «I hvilken grad opplever du at Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen er en viktig medspiller for kommunen for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnopplæringen?». Kommuner etter landsdel. Prosent.	60
Tabell 8.3 «I hvilken grad opplever du at Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen er en viktig medspiller for kommunen for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnopplæringen?». Kommuner etter innbyggertall. Prosent.	61
Tabell 8.4: «I hvilken grad opplever du at Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen er en viktig medspiller for kommunen for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnopplæringen?». Skoleeier etter fylke. Sammenlikning 2016 og 2017. Gjennomsnitt.	62
Tabell 8.5: Kommunenes vurdering av virkemidlene hos Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen, fordelt etter innbyggertall. N = 97 – 99. Prosent.	64
Tabell 8.6: Skoleeierens samlede vurdering av virkemidlene hos Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen etter fylke. Sammenlikning 2016 og 2017. Gjennomsnitt.....	66
Tabell 9.1: «I hvilken grad opplever fylkeskommunene utfordringer på følgende områder i arbeidet med å dimensjonere yrkesfagtilbudet etter behovet i arbeidslivet?». N=15. Antall.	70
Tabell 9.2: «Hvilke utdanningsprogram er utfordrende for fylkeskommunen å dimensjonere (flere kryss er mulig)?». N=15. Antall.	70
Tabell 9.3: «I hvilken grad vektlegger fylkeskommunen følgende i arbeidet med dimensjonering?». N=15. Antall.	71
Tabell 9.4: «I hvilken grad samarbeider fylkeskommunene med Y-nemndene, skolene og opplæringskontorene om dimensjonering av skoletilbudet?». N=14. Antall.	72
Tabell 9.5: «I hvilken grad samarbeider fylkeskommunene med Y-nemndene, skolene og opplæringskontorene om dimensjonering av skoletilbudet?». N=14. Antall.	72
Tabell 10.1: «Hvor godt passer beskrivelsene nedenfor på situasjonen i fylket?». Svar fra 2016 i parentes. Antall.....	75
Tabell 10.2: «Vil fylkeskommunen gjennomføre egne tiltak for å skaffe flere læreplasser?». Tall fra 2016 i parentes. Antall.....	77
Tabell 10.3: Fylkeskommunenes svar på et åpent spørsmål om hvilke andre tiltak de har iverksatt for å skaffe læreplasser.	78
Tabell 10.4: «Hvor mange lærlinger i hvilke fag er blitt permittert eller oppsagt etter 1. oktober 2016 i dette fylket?». Antall.	79
Tabell 11.1: Skolelederens inntrykk av lærernes samarbeid om kompetanseforståelse og standpunktvurdering. Prosent og antall.	82
Tabell 11.2: «Skoleledernes inntrykk av lærenes grunnlag for standpunktvurdering». Prosent og antall.	83

Tabell 12.1: «Hvilke mat- og drikketilbud finnes ved skolen?». Skoleledere etter skoletype. Prosent.	87
Tabell 12.2: «Hvilke mat- og drikketilbud finnes ved skolen?». Skoleledere etter landsdel. Prosent. ...	88
Tabell 12.3: «Tid til avsatt til skolelunsj». Skoleledere grunnskole etter trinn. Prosent.	90
Tabell 12.4: «Tilsyn mens elevene spiser og drikker». Skoleledere grunnskole etter trinn. Prosent. ...	90
Tabell 12.5: «Nasjonal Faglig retningslinje for mat og måltider for SFO/AKS». Skoleledere etter skoletype. Prosent.	91
Tabell 12.6: «Skoleeiers oppfølging av Nasjonal Faglig retningslinje for mat og måltider». Skoleledere etter skoletype. Prosent.	92
Tabell 12.7: «Har skolen endret rammene for måltidene de senere årene?». Skoleledere etter skoletype. Prosent.	92
Tabell 13.1 «Hvor mange skoler (antall og prosent) ville i dag oppfylt et krav om at minst en lærer på skolen har henholdsvis 30 stp., 60 stp., og 120 stp. i spesialpedagogikk?». Prosent og antall.	96
Tabell 13.2 «Hvor mange skoler oppfyller krav om å ha minst en lærer med 60 eller 120 studiepoeng i spesialpedagogikk?». Prosent og antall.	96
Tabell 13.3 Fordeling av skoler som verken har lærere med 60 eller 120 studiepoeng. Grunnskole og videregående etter fylke. Antall.	97
Tabell 13.4 Antall lærere med spesialpedagogisk utdanning per hundre elever. Grunnskole etter skolestørrelse.	97
Tabell 13.5 Antall lærere med spesialpedagogisk utdanning per hundre elever. Videregående etter skolestørrelse.	98
Tabell 13.6 Antall lærere med spesialpedagogisk utdanning per hundre elever. Videregående etter skoletype.	99
Tabell 13.7 Antall lærere med spesialpedagogisk utdanning per hundre elever. Grunnskole etter skoletype.	99
Tabell 13.8 Antall spesialpedagoger per hundre elever, etter fylke.	100
Tabell 13.9 Antall spesialpedagoger per hundre elever. Grunnskole etter kommunestørrelse.	100
Tabell A.1: Krysstabell. «Det er for mye informasjon på Udir.no» og «Udir.no gir meg mye nyttig informasjon på Udir.no»	103
Tabell A.2: Krysstabell. «Eksempler på metoder, maler og verktøy på udir.no legger for sterke føringer for barnehagers og skolars arbeid» og «Udir.no bør inneholde eksempler på metoder, maler og verktøy barnehager og skoler kan bruke i sitt arbeid».	103
Tabell B.1: Hvordan oppfølges høyt presterende elever? Kvalitative tilbakemeldinger.	104
Tabell C.1: Har skolen endret rammene for måltidene de senere årene? Kvalitative tilbakemeldinger.	107

Figuroversikt

Figur 4.1: «Kjennskap til innholdet i realfagsstrategien», skoleledere i grunnskolen etter skolestørrelse. Prosent.	26
Figur 4.2: «Kjennskap til innholdet i realfagsstrategien», skoleledere i videregående etter skolestørrelse. Prosent.	26
Figur 4.3: «Oppfølging av lavt presterende elever». Prosentvis fordeling av de som svarer «i stor grad», grunnskole etter skolestørrelse.	33
Figur 4.4: «Oppfølging av lavt presterende elever». Prosentvis fordeling av de som svarer «i stor grad», videregående etter skolestørrelse.	33
Figur 4.5: «Oppfølging av høyt presterende elever». Prosentvis fordeling av de som svarer «i stor grad», grunnskole etter skolestørrelse.	35
Figur 4.6: «Oppfølging av høyt presterende elever». Prosentvis fordeling av de som svarer «i stor grad», videregående etter skolestørrelse.	36
Figur 5.1: «Bruk av nettbaserte hjelpemidler til eksamen». Skoleledere etter skolestørrelse. Prosent.	40
Figur 5.2: «Vi tilbyr nettbaserte hjelpemidler til eksamen». Grunnskole etter landsdel. Prosent.	40
Figur 5.3 «Vi tilbyr nettbaserte hjelpemidler til eksamen». Videregående etter landsdel. Prosent.	41
Figur 5.4: «Samarbeides det mellom skoler når det velges ut nettbaserte hjelpemiddel?», skoleledere etter skolestørrelse. Prosent.	42
Figur 6.1: Sammenligning av spørsmål om vurderingspraksis, 2017 og 2014, for alle skoletyper samlet. Prosent.	47
Figur 6.2: Skoleeiers svar på spørsmål om arbeidet med Vurdering for læring de siste 6-8 årene, etter kommune/fylkeskommune.	52
Figur 6.3: Skoleleders svar på spørsmål om arbeidet med Vurdering for læring de siste 6-8 årene, etter grunnskole/videregående opplæring.	53
Figur 7.1: «Bruker skolen nettverk med lokalt/regionalt arbeidsliv i arbeidet med yrkesfaglig fordypning?», etter skolestørrelse. Prosent.	56
Figur 8.1: «Hvor tilfreds er dere med følgende funksjoner hos fylkesmannens oppvekst- og utdanningsavdeling i arbeidet med å sikre utvikling, læring og god kvalitet i skoletilbudet til barn og unge?». Prosent.	63
Figur 8.2: Skoleeierens vurdering av virkemidlene hos Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen. Sammenligning 2015, 2016 og 2017. Andel som krysser av for i svært stor grad eller i stor grad. N i 2015 = 119. N i 2016 = 109-110. N i 2017 = 111-114. Prosent.	63
Figur 8.3: Kommunenes vurdering av virkemidlene hos Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen etter innbyggertall. Sammenligning 2016 og 2017. Andelen som krysser av for i svært stor grad, fordelt på innbyggertall. N i 2016 = 96. N i 2017 = 97-99. Prosent.	65
Figur 10.1: Gjennomsnittlig grad av optimisme. Indeks basert på fylkeskommunenes svar. Sammenlikning av 2014, 2015, 2016 og 2017. Antall.	76
Figur 11.1: «På min skole har jeg inntrykk av at lærerne ser kompetansemålene i sammenheng når de vurderer elevene til standpunkt». Skoleledere. Prosent.	82
Figur 11.2: «Skoleledernes inntrykk av lærernes samarbeid om kompetanseforståelse og standpunktvurdering». Andel som krysser av for alle lærere eller de fleste lærere, skoleledere etter skoletype. Prosent.	83

Figur 11.3 «Skoleledernes inntrykk av lærerens grunnlag for standpunktvurdering». Skoleledere etter skoletype. Prosent.....	84
Figur 11.4: «Skoleledernes inntrykk av at standpunktkarakterer gir et reelt uttrykk for elevenes kompetanse ved slutten av opplæringen i faget». Andel som krysser av for i stor grad eller i noen grad, skoleledere etter skoletype. Prosent.	84
Figur 11.5: «I hvilken grad mener du at lærerplanen gir god støtte til lærernes standpunktvurdering». Skoleledere etter skoletype. Prosent.	85
Figur 12.1: «Hvilke mat- og drikketilbud finnes ved skolen?». Skoleledere grunnskole etter skolestørrelse. Prosent.	89
Figur 12.2: «Hvilke mat- og drikketilbud finnes ved skolen?». Skoleledere videregående etter skolestørrelse. Prosent.	89
Figur 12.3: «Tid avsatt til skolelunsj». Skoleledere grunnskole etter landsdel. Prosent.	90
Figur 12.4: «Rutiner for innføring i Nasjonal Faglig retningslinje for mat og måltider». Etter skoletype. Prosent.	91
Figur 12.5: «Har skolen endret rammene for måltidene de senere årene?». Grunnskole etter skolestørrelse.	93
Figur 12.6: «Har skolen endret rammene for måltidene de senere årene?». Videregående etter skolestørrelse. Prosent.	93
Figur 13.1: Antall lærere med spesialpedagogisk utdanning per 100 elever. Grunnskole etter skolestørrelse.	98
Figur 13.2: Antall lærere med spesialpedagogisk utdanning per 100 elever. Videregående etter skolestørrelse.	98

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no